

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ  
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

---

**PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES**



**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**«ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ»**

**ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟ  
MANAGEMENT**

***«Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΥΠΟ ΤΗ ΜΟΡΦΗ  
ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ»***

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

**Φώτιος Κατσαούνης (ΑΜ 7119Μ029)**

**Αθήνα, 2020**

Τριμελής Επιτροπή:

Ευαγγελία Μπάλτα, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπουσα)

Ευρυδίκη Μπέσιλα-Βήκα, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Λάμπρος Μπαμπαλιούτας, Επίκουρος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου



Copyright © Φώτιος Κατσαούνης, 2020

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

## Συντομογραφίες

|        |                                                        |
|--------|--------------------------------------------------------|
| ΑΕΠ    | Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν                              |
| ΑΚ     | Αστικός Κώδικας                                        |
| ΑΝ     | Αναγκαστικός Νόμος                                     |
| ΓΛΚ    | Γενικό Λογιστήριο του Κράτους                          |
| ΔΑΕΦΚ  | Διεύθυνση Αποκατάστασης Επιπτώσεων Φυσικών Καταστροφών |
| ΔιΔικ  | Διοικητική Δίκη                                        |
| ΔΚΕΚΚ  | Διεύθυνση Κρατικών Εγγυήσεων και Κίνησης Κεφαλαίων     |
| ΔΟΥ    | Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία                            |
| ΕΔ     | Ελληνικό Δημόσιο                                       |
| ΕΕ     | Ευρωπαϊκή Ένωση                                        |
| ΕΟΚ    | Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα                         |
| επ.    | επόμενες                                               |
| ΕΤΕπ   | Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων                           |
| ΕφημΔΔ | Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου                          |
| κ.ά.   | και άλλα/και άλλοι/και άλλους                          |
| κ-μ    | κράτη-μέλη                                             |
| ΚΥΑ    | Κοινή Υπουργική Απόφαση                                |
| ΜΜΕ    | Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις                        |
| Ν.     | Νόμος                                                  |
| ΟΤΑ    | Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης                       |
| παρ.   | παράγραφος                                             |
| σ./σσ. | σελίδα/σελίδες                                         |
| ΣΛΕΕ   | Συνθήκη Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης              |
| ΥΠΟΙΚ  | Υπουργός Οικονομικών                                   |
| ΦΕΚ    | Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης                        |

---

## Ευχαριστίες

---

*Αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω τα πρόσωπα που με βοήθησαν να ολοκληρώσω επιτυχώς τη διπλωματική εργασία μου.*

*Πρωτίστως, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κα Μπάλτα Ευαγγελία που δέχτηκε πρόθυμα να επιβλέψει την εργασία, καθώς και για το πολύτιμο υλικό και τις συμβουλές που μου παρείχε.*

*Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συναδέλφους μου στη Διεύθυνση Κρατικών Εγγυήσεων και Κίνησης Κεφαλαίων που με την εμπειρία, τις γνώσεις και τη θεσμική τους μνήμη με βοήθησαν στην εκπόνηση της εργασίας.*

*Τέλος, δεν θα μπορούσα να μην αναφερθώ στους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος για τις σημαντικές γνώσεις που μου μετέδωσαν, καθώς και στους συμφοιτητές μου, με τους οποίους είτε έτυχε να συνεργαστώ είτε όχι κατά τη διάρκεια του μεταπτυχιακού.*

---

## Περιεχόμενα

---

|                                                                                                                         |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Συντομογραφίες .....                                                                                                    | 3         |
| Ευχαριστίες .....                                                                                                       | 4         |
| Πίνακες .....                                                                                                           | 9         |
| Γραφήματα.....                                                                                                          | 10        |
| Περίληψη .....                                                                                                          | 11        |
| Abstract.....                                                                                                           | 12        |
| Εισαγωγή .....                                                                                                          | 13        |
| <b>ΜΕΡΟΣ Ι .....</b>                                                                                                    | <b>16</b> |
| <b>Κεφάλαιο Πρώτο.....</b>                                                                                              | <b>16</b> |
| <b>Οι κρατικές ενισχύσεις στο ενωσιακό δίκαιο .....</b>                                                                 | <b>16</b> |
| 1.1 Ανταγωνισμός, ενιαία αγορά και κρατικές ενισχύσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση .....                                       | 16        |
| 1.2 Ορισμός και έννοια των κρατικών ενισχύσεων .....                                                                    | 17        |
| 1.2.1 Εφαρμογή των κρατικών ενισχύσεων μόνο σε επιχειρήσεις.....                                                        | 19        |
| 1.2.2 Βασικά χαρακτηριστικά για να θεωρηθεί μια ενίσχυση κρατική .....                                                  | 19        |
| 1.3 Εξαιρέσεις από την αρχή απαγόρευσης των κρατικών ενισχύσεων.....                                                    | 21        |
| 1.3.1 Αυτοδίκαιες εξαιρέσεις.....                                                                                       | 21        |
| 1.3.2 Δυνητικές εξαιρέσεις .....                                                                                        | 22        |
| 1.3.3 Ο κανόνας de minimis .....                                                                                        | 23        |
| 1.4 Ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων από την Επιτροπή .....                                                            | 23        |
| 1.4.1 Ο έλεγχος των υφιστάμενων ενισχύσεων .....                                                                        | 23        |
| 1.4.2 Ο έλεγχος των νέων ενισχύσεων .....                                                                               | 24        |
| 1.5 Στόχοι των κρατικών ενισχύσεων.....                                                                                 | 25        |
| 1.6 Μορφές των κρατικών ενισχύσεων .....                                                                                | 26        |
| 1.6.1 Απαλλαγές και εκπτώσεις φόρων .....                                                                               | 27        |
| 1.6.2 Επιδότηση επιτοκίου.....                                                                                          | 28        |
| 1.6.3 Συμμετοχή του κράτους στο μετοχικό κεφάλαιο μιας επιχείρησης .....                                                | 28        |
| 1.6.4 Η κρατική εγγύηση .....                                                                                           | 29        |
| <b>Κεφάλαιο Δεύτερο.....</b>                                                                                            | <b>32</b> |
| <b>Συμβατότητα κρατικών εγγυήσεων με την ενιαία αγορά και βασικά στοιχεία της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου .....</b> | <b>32</b> |
| 2.1 Έμφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις.....                                              | 32        |
| 2.2 Προϋποθέσεις για τη διαπίστωση απουσίας κρατικής ενίσχυσης στις κρατικές εγγυήσεις.....                             | 33        |

|                                                                                                  |           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 2.2.1 Το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή.....                                                       | 33        |
| 2.2.2 Το ανώτατο ποσοστό της εγγύησης του 80% .....                                              | 34        |
| 2.2.3 Ο δανειολήπτης να μην αντιμετωπίζει οικονομικές δυσχέρειες.....                            | 35        |
| 2.2.4 Καταβολή προμήθειας για την εγγύηση .....                                                  | 35        |
| 2.3 Η φύση της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου .....                                             | 36        |
| 2.4 Το δικαίωμα του Ελληνικού Δημοσίου για λήψη ασφαλειών .....                                  | 37        |
| 2.5 Έκταση της εγγυητικής ευθύνης του Ελληνικού Δημοσίου .....                                   | 38        |
| 2.6 Σκοπός των εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου .....                                            | 39        |
| <b>Κεφάλαιο Τρίτο.....</b>                                                                       | <b>41</b> |
| <b>Η εξέλιξη του νομοθετικού πλαισίου των εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου ..</b>                | <b>41</b> |
| 3.1 Διαχωρισμός του νομοθετικού πλαισίου σε δύο περιόδους .....                                  | 41        |
| 3.2 Πρώτη περίοδος: Από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι και πριν την έκδοση του Ν. 2322/1995 ..... | 41        |
| 3.2.1 Ο Αναγκαστικός Νόμος 747/1945 .....                                                        | 42        |
| 3.2.2 Ο Αναγκαστικός Νόμος 9/1967 .....                                                          | 43        |
| 3.2.3 Ο Νόμος 400/1976 .....                                                                     | 44        |
| 3.2.4 Ο Νόμος 1065/1980 .....                                                                    | 44        |
| 3.2.5 Ο Νόμος 1266/1982 .....                                                                    | 44        |
| 3.2.6 Ο Νόμος 1921/1991 .....                                                                    | 45        |
| 3.2.7 Ο Νόμος 2020/1992 .....                                                                    | 45        |
| 3.2.8 Ο Νόμος 2166/1993 .....                                                                    | 45        |
| 3.3 Δεύτερη περίοδος: Από τον Ν. 2322/1995 έως το σημερινό υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο .....   | 46        |
| 3.3.1 Ο Νόμος 2322/1995 .....                                                                    | 46        |
| 3.3.2 Η απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/478/0025/04.01.2006 .....                           | 49        |
| 3.3.3 Ο Νόμος 3458/2006 .....                                                                    | 50        |
| 3.3.4 Ο Νόμος 3723/2008 .....                                                                    | 51        |
| 3.3.5 Ο Νόμος 3845/2010 .....                                                                    | 52        |
| 3.3.6 Ο Νόμος 4270/2014 .....                                                                    | 52        |
| 3.3.7 Ο εν ισχύ σήμερα Νόμος για τις εγγυήσεις 4549/2018 .....                                   | 53        |
| 3.3.8 Ο Νόμος 4649/2019 για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (σχήμα «ΗΡΑΚΛΗΣ»).....      | 58        |
| 3.3.9 Η Κοινή Υπουργική Απόφαση 2/18646/0025/15.05.2020 .....                                    | 60        |
| <b>Κεφάλαιο Τέταρτο .....</b>                                                                    | <b>61</b> |
| <b>Η διαδικασία παροχής, κατάπτωσης και ανάκτησης της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου .....</b>  | <b>61</b> |
| 4.1 Η διαδικασία παροχής της εγγύησης .....                                                      | 61        |
| 4.1.1 Σε φυσικά πρόσωπα .....                                                                    | 61        |

|                                                                                                                           |           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 4.1.2 Σε ιδιωτικές επιχειρήσεις.....                                                                                      | 63        |
| 4.1.3 Σε ημεδαπά πιστωτικά ιδρύματα και σε κρατικούς φορείς δημοσίου ή ιδιωτικού ή μικτού δίκαιου .....                   | 64        |
| 4.1.4 Σε αλλοδαπές κυβερνήσεις .....                                                                                      | 65        |
| 4.1.5 Για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (σχήμα «ΗΡΑΚΛΗΣ»)                                                      | 65        |
| 4.2 Η διαδικασία κατάπτωσης της εγγύησης.....                                                                             | 67        |
| 4.2.1 Για τα εγγυημένα δάνεια βάσει των Νόμων 2322/1995 και 4549/2018.....                                                | 68        |
| 4.2.2 Για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (σχήμα «ΗΡΑΚΛΗΣ»)                                                      | 70        |
| 4.3 Η ανάκτηση της εγγύησης .....                                                                                         | 71        |
| 4.3.1 Η διαδικασία της ανάκτησης .....                                                                                    | 71        |
| 4.3.2 Η περίπτωση ανάκτησης της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου στις πυρόπληκτες επιχειρήσεις (υπόθεση Σόγια Ελλάς) ..... | 72        |
| <b>ΜΕΡΟΣ II.....</b>                                                                                                      | <b>74</b> |
| <b>Κεφάλαιο Πέμπτο .....</b>                                                                                              | <b>74</b> |
| <b>Παρασχεθείσες εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου .....</b>                                                               | <b>74</b> |
| 5.1 Εγγυήσεις σε φυσικά πρόσωπα.....                                                                                      | 74        |
| 5.1.1 Παλιννοστούντες ομογενείς.....                                                                                      | 74        |
| 5.1.2 Έλληνες τσιγγάνοι .....                                                                                             | 75        |
| 5.1.3 Σεισμόπληκτοι .....                                                                                                 | 76        |
| 5.2 Εγγυήσεις σε ιδιωτικές επιχειρήσεις.....                                                                              | 76        |
| 5.2.1 Επιχειρήσεις παραμεθόριων περιοχών .....                                                                            | 76        |
| 5.2.2 Πυρόπληκτες επιχειρήσεις.....                                                                                       | 78        |
| 5.2.3 Σεισμοπαθείς επιχειρήσεις.....                                                                                      | 79        |
| 5.3 Εγγυήσεις σε επιχειρήσεις δημοσίου συμφέροντος.....                                                                   | 80        |
| 5.3.1 Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού.....                                                                                 | 81        |
| 5.3.2 Αττικό Μετρό ΑΕ .....                                                                                               | 82        |
| 5.4 Εγγυήσεις σε φορείς δημοσίου δικαίου .....                                                                            | 83        |
| 5.4.1 Δήμος Αθηναίων.....                                                                                                 | 83        |
| 5.4.2 Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων .....                                                                              | 83        |
| 5.5 Εγγυήσεις σε ημεδαπά πιστωτικά ιδρύματα .....                                                                         | 84        |
| 5.6 Εγγυήσεις στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών .....                                                                         | 86        |
| 5.6.1 Συμβάσεις Λομέ .....                                                                                                | 86        |
| 5.6.2 Ταμείο Sure.....                                                                                                    | 86        |
| <b>Κεφάλαιο Έκτο .....</b>                                                                                                | <b>88</b> |
| <b>Οι εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου σε αριθμούς .....</b>                                                              | <b>88</b> |
| 6.1 Εγγυήσεις, καταπτώσεις και ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο .....                                                        | 88        |
| 6.2 Δάνεια των ελληνικών τραπεζών από την ΕΤΕπ.....                                                                       | 95        |
| 6.3 Έσοδα του Ελληνικού Δημοσίου από προμήθειες εγγυήσεων .....                                                           | 97        |

|                                                                                                       |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 6.4 Κριτική θεώρηση των εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου.....                                         | 98  |
| <b>Συμπεράσματα και πρόταση για μελλοντική έρευνα</b> .....                                           | 102 |
| Πηγές – Βιβλιογραφία .....                                                                            | 108 |
| Πηγές.....                                                                                            | 108 |
| Βιβλιογραφία .....                                                                                    | 112 |
| Παραρτήματα .....                                                                                     | 115 |
| Παράρτημα Ι – Προμήθεια ασφαλείας για τις ΜΜΕ .....                                                   | 115 |
| Παράρτημα ΙΙ – Προμήθεια ασφαλείας για τις μεγάλες επιχειρήσεις .....                                 | 115 |
| Παράρτημα ΙΙΙ – Υπουργικές Αποφάσεις θέσπισης καθεστώτων εγγύησης για<br>ιδιωτικές επιχειρήσεις ..... | 116 |

---

## Πίνακες

---

|                                                                                                                                               |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Πίνακας 1. Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου για δάνεια της ΔΕΗ.....                                                                           | 81 |
| Πίνακας 2. Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου για δάνεια της Αττικό Μετρό ΑΕ ..                                                                 | 82 |
| Πίνακας 3. Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου για δάνεια του Δήμου Αθηναίων ...                                                                 | 83 |
| Πίνακας 4. Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου για δάνεια του Ταμείου<br>Παρακαταθηκών και Δανείων .....                                         | 84 |
| Πίνακας 5. Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου για δάνεια της ALPHA BANK .....                                                                   | 85 |
| Πίνακας 6. Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου για δάνεια της Εθνικής Τράπεζας ..                                                                | 85 |
| Πίνακας 7. Εγγυήσεις, ανεξόφλητο υπόλοιπο, καταπτώσεις και προμήθειες<br>εγγυήσεων κατά τα έτη 2000-2018.....                                 | 88 |
| Πίνακας 8. Ανεξόφλητα εγγυημένα υπόλοιπα φορέων εντός και εκτός Γενικής<br>Κυβέρνησης στις 31.12.2019.....                                    | 93 |
| Πίνακας 9. Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ έως<br>31.12.2018.....                                                         | 95 |
| Πίνακας 10. Δάνεια των ελληνικών τραπεζών από την ΕΤΕπ για το Πρόγραμμα<br>Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ έως τις 31.12.2018 ..... | 96 |

---

## Γραφήματα

---

|                                                                                                                                       |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Γράφημα 1. Διαδικασία παροχής της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου σε φυσικά πρόσωπα.....                                              | 62 |
| Γράφημα 2. Διαδικασία παροχής της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου σε ιδιωτικές επιχειρήσεις.....                                      | 64 |
| Γράφημα 3. Διαδικασία παροχή της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου στο πλαίσιο του σχήματος «ΗΡΑΚΛΗΣ» .....                             | 67 |
| Γράφημα 4. Εγγυήσεις, καταπτώσεις και ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο κατά τα έτη 2000-2018 (ως % του ΑΕΠ).....                         | 90 |
| Γράφημα 5. Ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο 1990-1999 ως % του ΑΕΠ.....                                                                  | 91 |
| Γράφημα 6. Ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο 2000-2016 ως % του ΑΕΠ.....                                                                  | 92 |
| Γράφημα 7. Νέες εγγυήσεις και δαπάνη από καταπτώσεις εγγυήσεων 2000-2016 ....                                                         | 93 |
| Γράφημα 8. Ανεξόφλητα εγγυημένα υπόλοιπα φορέων εντός Γενικής Κυβέρνησης στις 31.12.2019 .....                                        | 94 |
| Γράφημα 9. Ανεξόφλητα εγγυημένα υπόλοιπα φορέων εκτός Γενικής Κυβέρνησης στις 31.12.2019 .....                                        | 94 |
| Γράφημα 10. Δάνεια των ελληνικών τραπεζών από την ΕΤΕπ για το Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ έως 31.12.2018..... | 97 |
| Γράφημα 11. Έσοδα από προμήθειες του Ελληνικού Δημοσίου 2000-2018 .....                                                               | 97 |

---

## Περίληψη

---

Οι κρατικές ενισχύσεις που παρέχουν τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις επιχειρήσεις τους και γενικότερα στις οικονομίες τους μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές, μία εκ των οποίων είναι η κρατική εγγύηση. Οι κρατικές εγγυήσεις οφείλουν να ακολουθούν τους κανόνες του ενωσιακού δικαίου, διότι σε διαφορετική περίπτωση νοθεύεται ο ανταγωνισμός και διαταράσσεται η ισορροπία του στην ενωσιακή αγορά. Το Ελληνικό Δημόσιο παρέχει εγγυήσεις με σκοπό τον ευχερέστερο δανεισμό κυρίως ιδιωτικών επιχειρήσεων, αλλά και δημοσίων, καθώς και φυσικών προσώπων. Οι εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου αποτέλεσαν -και αποτελούν- ένα πολύτιμο εργαλείο δημοσιονομικής πολιτικής, του οποίου όμως η χρήση δεν υπήρξε απόλυτα συνετή από τις κυβερνήσεις, κάτι που έγινε εμφανές τα τελευταία χρόνια με την έλευση της οικονομικής κρίσης. Οι εν λόγω εγγυήσεις αφήνουν αναμφίβολα ορισμένο θετικό αποτύπωμα στην ελληνική οικονομία, είναι όμως ζήτημα περαιτέρω διερεύνησης αν το αποτύπωμα αυτό υπερτερεί τελικά του κόστους που συνεπάγεται η παροχή τους.

*Λέξεις-κλειδιά:* ανταγωνισμός, ενίσχυση, εγγύηση, Ελληνικό Δημόσιο, τράπεζα, Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

---

## Abstract

---

State aids provided by the Member States of the European Union to their businesses and their economies in general can take various forms, one of which is the state guarantee. State guarantees must follow the rules of European Union law, because otherwise competition is distorted and its balance in the European Union market is disturbed. The Greek State provides guarantees for the purpose of easier lending mainly to private companies, but also to public, as well as natural persons. The guarantees of the Greek State have been -and are- a valuable tool of fiscal policy, but its use has not been fully prudent by governments, something that became apparent in recent years with the advent of the economic crisis. These guarantees undoubtedly leave a certain positive imprint on the Greek economy, but it is a matter of further investigation whether this imprint ultimately exceeds the cost of providing them.

*Keywords:* competition, aid, guarantee, Greek State, bank, General Accounting Office of the State.

---

## Εισαγωγή

---

Οι κρατικές ενισχύσεις συνιστούν την τυπικά παροτρυντική μέθοδο, στην οποία προσφεύγει η διοίκηση προκειμένου να εξασφαλίσει -έναντι της παραχώρησης οικονομικών πλεονεκτημάτων- τη συμμόρφωση των αποδεκτών των ενισχύσεων αυτών προς τους στόχους της οικονομικής πολιτικής. Όμως, πέρα από τις ενισχύσεις με χαρακτήρα κινήτρου υπάρχουν και ενισχύσεις με σκοπό την αρωγή, όπως είναι η επιδότηση του επιτοκίου ή η παροχή της κρατικής εγγύησης για ένα δάνειο, προς υποστήριξη ή διατήρηση υφιστάμενης οικονομικής δραστηριότητας. Στις περιπτώσεις αυτές ο παροτρυντικός ή αναπτυξιακός χαρακτήρας των ενισχύσεων είναι τουλάχιστον έμμεσος.

Χαρακτηριστική είναι η αντιμετώπιση του θέματος των κρατικών ενισχύσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Την κατ' αρχήν απαγόρευση των ασυμβίβαστων με την ενιαία αγορά ενισχύσεων, συνοδεύει η δυνατότητα αναγνώρισης ορισμένων κρατικών ενισχύσεων ως συμβιβάσιμων, τηρουμένων ορισμένων κανόνων για την αποφυγή νόθευσης του ανταγωνισμού. Υπό το πρίσμα αυτό, οι κρατικές εγγυήσεις -ως μία από τις μορφές των κρατικών ενισχύσεων- που παρέχονται από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις εθνικές τους οικονομίες οφείλουν να συνάδουν με τους παραπάνω κανόνες.

Η παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρεί να παρουσιάσει τη λειτουργία, τον ρόλο και τη σημασία των εγγυήσεων που παρέχονται από το Ελληνικό Δημόσιο και συγκεκριμένα τις εγγυήσεις που παρέχονται από τη Διεύθυνση Κρατικών Εγγυήσεων και Κίνησης Κεφαλαίων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους του Υπουργείου Οικονομικών, όπως και να συμβάλει στο κενό της έρευνας που υπάρχει γύρω από τις εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου, δεδομένου ότι αποτελεί ένα ιδιαίτερα εξειδικευμένο αντικείμενο από οικονομικής και νομικής άποψης.

Συνεπώς, οποτεδήποτε στην παρούσα εργασία γίνεται αναφορά στις εγγυήσεις

του Ελληνικού Δημοσίου θα νοούνται οι εγγυήσεις που παρέχονται από τη Διεύθυνση Κρατικών Εγγυήσεων και Κίνησης Κεφαλαίων. Αυτό αποτελεί ταυτόχρονα και έναν από τους περιορισμούς της εργασίας, δεδομένου ότι σήμερα παρέχονται εγγυήσεις και από τη νεοσύστατη (2019) Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα, ενώ πριν από αυτήν παρέχονταν εγγυήσεις και από το πρώην Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης και το πρώην Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων, τα οποία η εν λόγω Τράπεζα διαδέχτηκε. Επίσης, ένας άλλος περιορισμός είναι η εξέταση των εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου κυρίως κατά την τελευταία εικοσαετία, καθώς εγγυήσεις παρέχονται από το ελληνικό κράτος εδώ και αρκετές δεκαετίες (μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο).

Όσον αφορά τη βιβλιογραφία σχετικά με τις εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου αυτή είναι περιορισμένη, σε αντίθεση με τη βιβλιογραφία για τις κρατικές ενισχύσεις γενικότερα που είναι σαφώς πιο πλούσια. Αξιόλογη πηγή πληροφοριών για τις κρατικές εγγυήσεις αποτελεί το παράγωγο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (όπως οι Ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής), καθώς και η ελληνική νομοθεσία και τα δημοσιευμένα στοιχεία από το Υπουργείο Οικονομικών, το Ελεγκτικό Συνέδριο και το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη συγγραφή της εργασίας ήταν η βιβλιογραφική σύνθεση και έρευνα, με την ταυτόχρονη αξιοποίηση των πληροφοριών και στοιχείων της προηγούμενης παραγράφου. Σημαντική υπήρξε και η προσωπική εμπειρία του συγγραφέα στον τομέα των εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου, καθώς ήδη υπηρετεί περίπου τρία έτη στη Διεύθυνση Κρατικών Εγγυήσεων και Κίνησης Κεφαλαίων, κάτι που αποτέλεσε και βασικό κίνητρο για τη συγγραφή της εργασίας.

Η δομή της εργασίας διαρθρώνεται σε δύο Μέρη (I και II) και συνολικά έξι κεφάλαια. Το Μέρος I αποτελείται από το πρώτο έως το τέταρτο κεφάλαιο και το Μέρος II από το πέμπτο και το έκτο κεφάλαιο. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι κρατικές ενισχύσεις υπό το πρίσμα του ενωσιακού δικαίου και κάποια βασικά στοιχεία τους. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η συμβατότητα των κρατικών εγγυήσεων με την ενιαία αγορά -για να μη νοθεύουν τον ανταγωνισμό- και δίνονται γνωρίσματα αυτής καθαυτής της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται λόγος για το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την εγγύηση του

Ελληνικού Δημοσίου από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο έως σήμερα και πως αυτό έχει εξελιχθεί. Στο τέταρτο κεφάλαιο περιγράφεται η διαδικασία παροχής, κατάπτωσης και ανάκτησης της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου. Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται χαρακτηριστικές περιπτώσεις από τις εγγυήσεις που έχει παράσχει το Ελληνικό Δημόσιο και στο έκτο κεφάλαιο δίνονται αριθμητικά στοιχεία για την πορεία των εν λόγω εγγυήσεων. Τέλος, εξάγονται συμπεράσματα και διατυπώνεται πρόταση για μελλοντική έρευνα.

## ΜΕΡΟΣ Ι

### Κεφάλαιο Πρώτο

#### Οι κρατικές ενισχύσεις στο ενωσιακό δίκαιο

##### 1.1 Ανταγωνισμός, ενιαία αγορά και κρατικές ενισχύσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η οικονομική θεωρία υποστηρίζει ότι η ευημερία των καταναλωτών μεγιστοποιείται όταν η αγορά λειτουργεί υπό συνθήκες τέλει ανταγωνισμού, επιτρέποντας την παροχή αγαθών και υπηρεσιών ακριβώς με τη μορφή και τις ποσότητες που αυτοί επιθυμούν και με το χαμηλότερο δυνατό κόστος. Ακόμα όμως και ο ίδιος ο Άνταμ Σμιθ, που έκανε λόγο για το «αόρατο χέρι» της αγοράς, αναγνώρισε ότι ο τέλει ανταγωνισμός ήταν μια αφηρημένη έννοια που δεν θα μπορούσε να υφίσταται στην πιο αγνή του μορφή στον πραγματικό κόσμο. Αν και μπορεί να υπάρχει κάποια αβεβαιότητα σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του ανταγωνισμού, υπάρχει ωστόσο η αποδοχή ότι τα πρώτα γενικά υπερτερούν των δεύτερων (Cini & McGowan, 1998, p. 2).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) είναι το πρώτο σύνολο κρατών που διαθέτει μια πολιτική που αποσκοπεί στην αποφυγή ή διόρθωση των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού. Βασικός στόχος της είναι να παρεμποδίζει τη διατάραξη της ενότητας της ενιαίας αγοράς από δραστηριότητες δημόσιων παραγόντων που επιδιώκουν να ευνοήσουν ορισμένους φορείς, που θα είχε ως συνέπεια την αύξηση των τιμών και την επίτευξη μιας πλασματικής αποδοτικότητας (Μούσης, 2018, σ. 334). Στην ΕΕ, η εμπέδωση και διατήρηση ενός συστήματος ελεύθερου ανταγωνισμού, απαλλαγμένο από νοθεύσεις οιασδήποτε προέλευσης, αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της ενιαίας αγοράς, με απώτερο σκοπό την επίτευξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Ήδη από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας με τη Συνθήκη της Ρώμης το 1957 προκύπτει η θέσπιση κοινών κανόνων προστασίας του ανταγωνισμού από καρτέλ, μονοπώλια και αθέμιτες κρατικές ενισχύσεις. Εξάλλου, στην παρ. 1β του άρθρου 3 της Συνθήκης Λειτουργίας της

Η χορήγηση κρατικών ενισχύσεων, εκδηλωνόμενη μέσω της ποικιλόμορφης οικονομικής στήριξης εθνικών επιχειρήσεων ή κλάδων παραγωγής από τα κράτη-μέλη (κ-μ) της ΕΕ, μπορεί να οδηγήσει σε μείζονα στρέβλωση του ανταγωνισμού σε ενδοενοσιακό επίπεδο. Αυτή η στρέβλωση μπορεί να υπονομεύσει την ισοτιμία των «όρων του παιχνιδιού» της ενιαίας αγοράς, επιτρέποντας στους λήπτες των κρατικών ενισχύσεων να αποκομίζουν αθέμιτα συγκριτικά οικονομικά πλεονεκτήματα έναντι των αλλοδαπών ή εγχώριων ανταγωνιστών τους. Αυτή η ασυμμετρία όμως των ανταγωνιστικών ευκαιριών αναιρεί την πεμπτουσία μιας ενιαίας αγοράς υπό συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού, απαλλαγμένες από παρεμβάσεις των κ-μ προς όφελος των εθνικών τους επιχειρήσεων (Μεταξάς, 2019, σ. 221).

Εντούτοις, ο ανταγωνισμός δεν θεωρείται τελείως ασυμβίβαστος με ορισμένες κρατικές παρεμβάσεις, χαρακτηριστικές στα καθεστώτα μικτής οικονομίας (Καρύδης, 2012, σ. 98). Οι εν λόγω κρατικές παρεμβάσεις συνίστανται στην ενίσχυση των επιχειρήσεων κυρίως του ιδιωτικού τομέα, αλλά και του δημοσίου, υπό τη μορφή κρατικών ενισχύσεων.

## **1.2 Ορισμός και έννοια των κρατικών ενισχύσεων**

Για την έννοια των κρατικών ενισχύσεων δεν υφίσταται συγκεκριμένος νομικός ορισμός, ούτε στο επίπεδο του πρωτογενούς δικαίου της ΕΕ, ούτε και στο επίπεδο του παράγωγου. Μια αυστηρή κανονιστική οριοθέτησή τους θα μπορούσε να οδηγήσει στην πράξη σε έναν περιορισμό του φάσματος του ελέγχου από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Επιτροπή) των δραστηριοτήτων των κ-μ γύρω από τις κρατικές ενισχύσεις. Αποφεύγεται έτσι μια υπέρμετρη δέσμευση της ελεγκτικής δράσης της Επιτροπής προς τα κ-μ που εφαρμόζουν τις κρατικές ενισχύσεις, μέσω αυστηρών εννοιολογικών προσδιορισμών και οριοθετήσεων (Μεταξάς, 2003, σσ. 3-5).

Τα βασικά στοιχεία των κρατικών ενισχύσεων μπορούν να αναζητηθούν στα άρθρα 107, 108 και 109 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) (πρώην άρθρα 87, 88 και 89 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής

---

Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζεται ότι η τελευταία έχει αποκλειστική αρμοδιότητα στη «...θέσπιση των κανόνων ανταγωνισμού που είναι αναγκαίοι για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς».

Κοινότητας) και ιδιαίτερα στο άρθρο 107. Τα εν λόγω άρθρα, που αναφέρονται στις κρατικές ενισχύσεις, περιλαμβάνονται στον τίτλο VII<sup>2</sup> της ΣΛΕΕ, είναι συμπληρωματικά των άρθρων 101 έως 106 που αφορούν τον ανταγωνισμό και αποσκοπούν στον έλεγχο των κρατικών αντι-ανταγωνιστικών παρεμβάσεων (Καρύδης, 2012, σ. 403). Το άρθρο 107 περιέχει τον κανόνα απαγόρευσης των κρατικών ενισχύσεων, καθώς και διατάξεις περί της συμβατότητάς τους με την ενιαία αγορά, το άρθρο 108 προβλέπει τις διαδικασίες ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων από την Επιτροπή, ενώ το άρθρο 109 παρέχει στο Συμβούλιο τη δυνατότητα έκδοσης των αναγκαίων κανονισμών για την εφαρμογή των άρθρων 107 και 108.

Ειδικότερα, στο άρθρο 107 παράγραφος (παρ.) 1 της ΣΛΕΕ ορίζεται ότι *«Ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχείρισεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν οι Συνθήκες ορίζουν άλλως»*<sup>3</sup>. Από το γράμμα της παραπάνω διάταξης διαφαίνονται ότι οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την απαγόρευση μιας κρατικής ενίσχυσης είναι η ύπαρξη ενίσχυσης, η στρέβλωση (ή η απειλή στρέβλωσης) του ανταγωνισμού και ο επηρεασμός του ενδοενωσιακού εμπορίου (Καρύδης, 2004, σ. 298).

Ως κρατική ενίσχυση μπορεί να θεωρηθεί το αποτέλεσμα της άμεσης ή έμμεσης μεταφοράς κρατικών πόρων προς μια επιχείρηση του ιδιωτικού ή του δημοσίου τομέα, στο πλαίσιο άσκησης οικονομικής ή κοινωνικής πολιτικής, χωρίς την καταβολή μιας οικονομικά αντίστοιχης αντιπαροχής από την πλευρά του λήπτη της ενίσχυσης (Μπάρμπας, 2018, σ. 322). Αυτή η μεταφορά κρατικών πόρων παρέχει οικονομικό πλεονέκτημα στον λήπτη της ενίσχυσης και κατατείνει στη μείωση των επιβαρύνσεων που συνήθως αυτός φέρει, οδηγώντας, μέσω αυτής της ευνοϊκής μεταχείρισης, στη νόθευση του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά που δραστηριοποιείται ο λήπτης της ενίσχυσης.

---

<sup>2</sup> Κοινοί κανόνες για τον ανταγωνισμό, τη φορολογία και την προσέγγιση των νομοθεσιών.

<sup>3</sup> Βλέπε Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ C346/26.10.2012. Ενοποιημένη απόδοση της ΣΛΕΕ, σ. 45. Ανακτήθηκε από [https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0010.02/DOC\\_2&format=PDF](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0010.02/DOC_2&format=PDF) [τελευταία πρόσβαση 25.09.2020].

Συνεπώς, οποιοδήποτε κρατικό μέτρο που συνιστά οποιασδήποτε μορφής ή έντασης κρατική παρέμβαση με σκοπό την οικονομική ελάφρυνση μιας επιχείρησης αποτελεί εν δυνάμει κρατική ενίσχυση, ικανή να προκαλέσει συνθήκες ευνοϊκής μεταχείρισης και ως εκ τούτου συνθήκες νόθευσης του ανταγωνισμού.

### **1.2.1 Εφαρμογή των κρατικών ενισχύσεων μόνο σε επιχειρήσεις**

Οι κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις εφαρμόζονται μόνο όταν ο δικαιούχος του μέτρου είναι επιχείρηση και γενικά οντότητες που ασκούν οικονομική δραστηριότητα, δηλαδή προσφέρουν αγαθά και υπηρεσίες. Στην έννοια της επιχείρησης, για την εφαρμογή των κανόνων της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις, περιλαμβάνονται τα είδη κεφαλαιουχικών, συμμετοχικών και ατομικών επιχειρήσεων, καθώς και φυσικών προσώπων που ασκούν ελεύθερο επάγγελμα.

Το άρθρο 107 παρ. 1 της ΣΛΕΕ δεν εφαρμόζεται όταν το δημόσιο ενεργεί ασκώντας δημόσια εξουσία ή όταν οι δημόσιες οντότητες ενεργούν υπό την ιδιότητά τους ως δημόσιες αρχές. Μια οντότητα μπορεί να θεωρηθεί ότι ενεργεί ασκώντας δημόσια εξουσία σε περίπτωση που η δράση της εμπίπτει στις ουσιώδεις λειτουργίες του κράτους ή συνδέεται με τις λειτουργίες αυτές λόγω της φύσεως, του αντικειμένου και των κανόνων στους οποίους υπόκειται. Σε γενικές γραμμές, οι δραστηριότητες που εκ της φύσεώς τους εμπίπτουν στα προνόμια δημόσιας αρχής και ασκούνται από το κράτος δεν συνιστούν οικονομικές δραστηριότητες. Παραδείγματα των εν λόγω δραστηριοτήτων είναι ο στρατός και η αστυνομία<sup>4</sup>.

### **1.2.2 Βασικά χαρακτηριστικά για να θεωρηθεί μια ενίσχυση κρατική**

Συνοπτικά, η κρατική ενίσχυση συγκεντρώνει σωρευτικά τα χαρακτηριστικά της μεταβίβασης κρατικών πόρων, του πλεονεκτήματος που εξασφαλίζει η μεταβίβαση

---

<sup>4</sup> Βλέπε Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ C262/19.07.2016. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια της κρατικής ενίσχυσης, όπως αναφέρεται στο άρθρο 107 παρ. 1 της ΣΛΕΕ (2016/C262/01), σσ. 3-5. Ανακτήθηκε από [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0719\(05\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0719(05)&from=EL) [τελευταία πρόσβαση 29.09.2020].

αυτή (βελτίωση οικονομικής κατάστασης-οικονομικό όφελος), της επιλεκτικότητας με την οποία γίνεται η μεταφορά των πόρων (σε ορισμένες επιχειρήσεις ή σε ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων ή σε ορισμένους τομείς οικονομικής δραστηριότητας) και της νόθευσης ή απειλής νόθευσης του ανταγωνισμού. Τα χαρακτηριστικά αυτά αναλύονται παρακάτω:

- i. Παροχή οικονομικού πλεονεκτήματος χωρίς αντάλλαγμα ή χωρίς επαρκές, κατά τους κανόνες της αγοράς διαμορφούμενο, αντάλλαγμα: Η ύπαρξη ενίσχυσης δεν προϋποθέτει αναγκαστικά την πλήρη ανυπαρξία ανταλλάγματος εκ μέρους του αποδέκτη της ενίσχυσης. Αυτό ιδίως διαπιστώνεται όταν το κράτος δεν υιοθετεί οικονομική συμπεριφορά αντίστοιχη με αυτή που θα υιοθετούσε, υπό παρόμοιες περιστάσεις, ένας ιδιώτης επενδυτής. Εάν δηλαδή, για παράδειγμα, το κράτος αποφασίσει να συμμετέχει στο κεφάλαιο μιας προβληματικής επιχείρησης, η οποία δεν παρουσιάζει προοπτικές ανάκαμψης, τότε η εισφορά κεφαλαίων στην επιχείρηση αυτή συνιστά κρατική ενίσχυση, καθώς μια τέτοια οικονομική συμπεριφορά, υπό ανάλογες συνθήκες, δεν θα τύχαινε εφαρμογής από έναν ιδιώτη επενδυτή (Καρύδης, 2012, σ. 406).
- ii. Το χορηγούμενο οικονομικό πλεονέκτημα πρέπει να προέρχεται είτε από δημόσιο φορέα είτε από ιδιωτικό, του οποίου όμως η δράση τελεί υπό τον έλεγχο και την καθοδήγηση δημόσιας αρχής και πρέπει να φέρει επιβάρυνση στον κρατικό προϋπολογισμό (Μεταξάς, 2018, σ. 48). Η επιβάρυνση μπορεί να έχει τη μορφή θετικής κρατικής δαπάνης ή απώλειας εσόδων (Μεταξάς, 2003, σ. 12). Η διάκριση μεταξύ ενισχύσεων από το κράτος ή με κρατικούς πόρους έγκειται στο ό,τι περιλαμβάνει τόσο τις ενισχύσεις που χορηγούνται απευθείας από το κράτος, όσο και αυτές που χορηγούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, τους οποίους ορίζει ή ιδρύει το κράτος (Μεταξάς, 2018, σ. 49).
- iii. Το χορηγούμενο οικονομικό πλεονέκτημα πρέπει να έχει επιλεκτικό χαρακτήρα και να χορηγείται σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις ή κλάδους παραγωγής, με αποτέλεσμα να διαταράσσει την ισορροπία του ανταγωνισμού. Ο επιλεκτικός χαρακτήρας διαχωρίζει τα μέτρα κρατικής ενίσχυσης από τα γενικά οικονομικά μέτρα στήριξης που έχουν καθολική εφαρμογή. Συνεπώς, γενικά μέτρα που εφαρμόζονται σε ολόκληρη την επικράτεια ενός κ-μ, διευκολύνοντας την οικονομία στο σύνολό της, δεν αποτελούν κρατικές ενισχύσεις (Φαραντούρης, 2006, σσ. 45-46).

- iv. Οι κρατικές ενισχύσεις πρέπει να προκαλούν νόθευση ή απειλή νόθευσης του ανταγωνισμού, στο μέτρο που επηρεάζουν αρνητικά το ενδοενοσιακό εμπόριο και τις συναλλαγές μεταξύ των κ-μ και ως εκ τούτου -καταρχάς- θεωρούνται ασυμβίβαστες με το ενοσιακό δίκαιο (και επομένως παράνομες). Νόθευση ή απειλή νόθευσης του ανταγωνισμού υπάρχει όταν οι ανταγωνιστές του αποδέκτη της ενίσχυσης δεν μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην αγορά εξαιτίας της συγκεκριμένης ενίσχυσης, που ευνοεί τον αποδέκτη αυτής, ενώ επηρεασμός των μεταξύ των κ-μ συναλλαγών υπάρχει όταν η κρατική ενίσχυση καθιστά τις συναλλαγές περισσότερο δύσκολες ή αυξάνει το κόστος τους ή ευνοεί τις εθνικές εξαγωγές (Παπαγιάννης, 2016, σ. 539).

### **1.3 Εξαιρέσεις από την αρχή απαγόρευσης των κρατικών ενισχύσεων**

Στις παρ. 2 και 3 του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ θεσπίζονται εξαιρέσεις που αμβλύνουν τον κανόνα απαγόρευσης των κρατικών ενισχύσεων που ορίζει η παρ. 1 του ίδιου άρθρου. Ως εκ τούτου, για λόγους κυρίως κοινωνικούς και περιφερειακής ανάπτυξης, ορισμένες κρατικές ενισχύσεις θεωρούνται από την ίδια τη ΣΛΕΕ συμβατές με την ενιαία αγορά -και επομένως εξαιρούνται αυτομάτως από την έννοια των κρατικών ενισχύσεων- ενώ άλλες δύναται να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με αυτήν (ενιαία αγορά).

#### **1.3.1 Αυτοδίκαιες εξαιρέσεις**

Κατά την παρ. 2 του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ, οι παρακάτω ενισχύσεις συμβιβάζονται αυτομάτως με την ενιαία αγορά και δεν θεωρούνται κρατικές ενισχύσεις:

- Οι ενισχύσεις κοινωνικού χαρακτήρα προς μεμονωμένους καταναλωτές, υπό τον όρο ότι χορηγούνται χωρίς διάκριση προελεύσεως των προϊόντων.
- Οι ενισχύσεις για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από θεομηνίες ή άλλα έκτακτα γεγονότα.
- Οι ενισχύσεις προς την οικονομία ορισμένων περιοχών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, οι οποίες θίγονται από τη διαίρεση της Γερμανίας,

κατά το μέτρο που είναι αναγκαίες για την αντιστάθμιση των οικονομικών μειονεκτημάτων που προκαλούνται από τη διαίρεση αυτή.

Οι συγκεκριμένες κατηγορίες κρατικών ενισχύσεων θεωρούνται αυτοδίκαια συμβατές, ενώ εκφράζονται αμφιβολίες για την πρώτη κατηγορία, δεδομένου ότι οι σχετικές κρατικές ενισχύσεις παρέχονται σε «μεμονωμένους καταναλωτές» και όχι σε επιχειρήσεις για να μπορούν να έχουν επίδραση επί του ανταγωνισμού και κατά συνέπεια η εν λόγω κατηγορία κρατικών ενισχύσεων δεν θα έπρεπε να έχει θέση στο άρθρο 107 (Παπαγιάννης, 2016, σ. 541).

### 1.3.2 Δυνητικές εξαιρέσεις

Οι εξαιρέσεις ενισχύσεων, που δύνανται να συμβιβάζονται με την ενιαία αγορά, προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ και καλύπτουν τις εξής πέντε κατηγορίες:

- Τις περιφερειακές ενισχύσεις, που αποσκοπούν στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης περιοχών όπου το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθιστα χαμηλό ή επικρατεί σοβαρή υποαπασχόληση.
- Τις γενικές οριζόντιες ενισχύσεις, που έχουν ως αντικείμενο την προώθηση σημαντικών σχεδίων κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος ή την άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κ-μ.
- Τις τομεακές ενισχύσεις, που αποσκοπούν στην προώθηση της ανάπτυξης ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών και ανταγωνισμού στην ΕΕ, κατά τρόπο αντίθετο προς το κοινό συμφέρον.
- Τις πολιτιστικές ενισχύσεις για την ανάπτυξη του πολιτισμού και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, εφόσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών και ανταγωνισμού στην ΕΕ, κατά τρόπο αντίθετο προς το κοινό συμφέρον.
- Πέραν των ανωτέρω κατηγοριών ενισχύσεων, που μπορούν να εξαιρεθούν με απόφαση της Επιτροπής από την απαγόρευση της παρ. 1, το Συμβούλιο μπορεί να προσθέσει και άλλες κατηγορίες που θα μπορούσαν να τύχουν εξαιρέσεως.

(Καρύδης, 2012, σ. 420).

### 1.3.3 Ο κανόνας de minimis

Εκφεύγουν της εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 107 παρ. 1 της ΣΛΕΕ οι ενισχύσεις των οποίων οι συνέπειες για τον ανταγωνισμό είναι ασήμαντες. Σύμφωνα με τον κανονισμό 1998/2006<sup>5</sup>, τον αποκαλούμενο de minimis (ήσσονος σημασίας), ενισχύσεις που δεν υπερβαίνουν το ανώτατο όριο των 200.000 ευρώ για μία περίοδο τριών ετών θεωρούνται ότι δεν επηρεάζουν το εμπόριο μεταξύ των κ-μ, δεν στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό και συνεπώς δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω άρθρου (Καρύδης, 2012, σ. 415).

## 1.4 Ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων από την Επιτροπή

Η Επιτροπή εξετάζει διαρκώς τόσο τα υφιστάμενα καθεστώτα ενισχύσεων (κατασταλτικός έλεγχος), όσο και τα νέα που τα κ-μ προτίθενται να θεσπίσουν (προληπτικός έλεγχος), με κύριο στόχο να αποφευχθεί η τεχνητή διατήρηση προβληματικών επιχειρήσεων, οι οποίες θα έπρεπε να τερματίσουν τη λειτουργία τους ή να υποστούν αναδιάρθρωση, με συνέπεια τη στρέβλωση του ανταγωνισμού. Τα κ-μ δεν δύνανται να εφαρμόσουν τα σχεδιαζόμενα μέτρα ενισχύσεων πριν η Επιτροπή καταλήξει σε τελική απόφαση περί της συμβατότητάς τους με το ενωσιακό δίκαιο. Εθνικά μέτρα που προσκρούουν στην απαγόρευση αυτή είναι ανίσχυρα και δεν μπορούν να θεραπευτούν από μια μεταγενέστερη ευνοϊκή απόφαση της Επιτροπής (Παπαγιάννης, 1999, σ. 46).

### 1.4.1 Ο έλεγχος των υφιστάμενων ενισχύσεων

Ο διαρκής έλεγχος των υφιστάμενων ενισχύσεων πραγματοποιείται σε συνεργασία της Επιτροπής με τα κ-μ, τα οποία είναι υποχρεωμένα να της παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες. Αν η Επιτροπή θεωρήσει ότι ένα καθεστώς ενισχύσεων

---

<sup>5</sup> Βλέπε Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ L379. Κανονισμός (ΕΚ) 1998/2006 της Επιτροπής/15.12.2006 για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 (νυν άρθρα 107 και 108) της Συνθήκης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας, σ. 2 (παρ. 8). Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1998&from=el> [τελευταία πρόσβαση 29.09.2020].

δεν είναι συμβιβάσιμο με την ενιαία αγορά ενημερώνει το κ-μ για να υποβάλλει τις παρατηρήσεις του, συνήθως εντός μηνός. Εφόσον η Επιτροπή, με βάση τα στοιχεία και τις πληροφορίες που διαθέτει, καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το υφιστάμενο καθεστώς ενισχύσεων δεν είναι συμβιβάσιμο με την ενιαία αγορά, εκδίδει σύσταση με προτεινόμενα μέτρα προς το κ-μ, η οποία δεν έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα. Αν το κ-μ αποδεχθεί τη σύσταση, τότε δεσμεύεται και οφείλει να την εφαρμόσει. Αντίθετα, αν το κ-μ δεν αποδεχθεί τη σύσταση και η Επιτροπή επιμένει ότι τα προτεινόμενα μέτρα είναι αναγκαία, τότε η τελευταία κινεί την επίσημη διαδικασία έρευνας του άρθρου 108 παρ. 2 της ΣΛΕΕ, ως εάν επρόκειτο για νέα ενίσχυση και προχωρεί στην έκδοση τελικής απόφασης, δεσμευτική για το κ-μ, περί του συμβιβάσιμου της ενίσχυσης (Καρύδης, 2004, σ. 324).

Επιπλέον του ανωτέρω ελέγχου, τα κ-μ οφείλουν να υποβάλλουν στην Επιτροπή ετήσιες εκθέσεις με τα υφιστάμενα καθεστώτα ενισχύσεων. Στην Ελλάδα η ευθύνη αυτής της υποβολής υπάγεται στην Κεντρική Μονάδα Κρατικών Ενισχύσεων του Υπουργείου Οικονομικών, η οποία έχει την κεντρική διαχείριση του συστήματος SARI<sup>6</sup>, μέσω του οποίου υποβάλλονται οι σχετικές εκθέσεις (Ζευγώλης, 2015, σ. 55).

#### **1.4.2 Ο έλεγχος των νέων ενισχύσεων**

Για να κρίνει η Επιτροπή αν μπορούν οι κρατικές ενισχύσεις να τύχουν μίας από των δυνητικών εξαιρέσεων που προαναφέρθηκαν, τα κ-μ υποχρεούνται από το άρθρο 108 παρ. 3 της ΣΛΕΕ να κοινοποιούν σε αυτήν, εγκαίρως, τα σχέδια θέσπισης νέων ενισχύσεων ή τροποποίησης των υφιστάμενων και δεν μπορούν να εφαρμόσουν τα σχεδιαζόμενα μέτρα πριν η Επιτροπή καταλήξει σε τελική απόφαση. Η ενημέρωση που είναι υποχρεωμένα να παρέχουν τα κ-μ προς την Επιτροπή πρέπει να είναι τέτοια ώστε να της επιτρέπει να υποβάλλει τις παρατηρήσεις της σχετικά με το συμβατό ή μη χαρακτήρα της κρατικής ενίσχυσης με την ενιαία αγορά. Η Επιτροπή, μετά την ενημέρωσή της σχετικά με την υπό θέσπιση ενίσχυση, μπορεί με απόφασή της να υποχρεώσει το κ-μ να αναστείλει προσωρινά την εφαρμογή της εν λόγω ενίσχυσης, μέχρι να αποφασίσει για τη συμβατότητά της (Μπάρμπας, 2018, σ. 338).

---

<sup>6</sup> State Aid Reporting Interactive.

Η διαδικασία κοινοποίησης νέου σχεδίου κρατικής ενίσχυσης γίνεται αποκλειστικά μέσω του συστήματος SANI<sup>7</sup> της ΕΕ. Στη χώρα μας την κεντρική διαχείριση του SANI έχει πάλι η Κεντρική Μονάδα Κρατικών Ενισχύσεων, καθώς και την ευθύνη υποβολής των κοινοποιήσεων των νέων ενισχύσεων στο ανωτέρω σύστημα (Ζευγώλης, 2015, σ. 54).

### 1.5 Στόχοι των κρατικών ενισχύσεων

Οι κρατικές ενισχύσεις καλούνται να εξυπηρετήσουν οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους και χρησιμοποιούνται σε μεγάλη έκταση από όλες σχεδόν τις χώρες. Οι στόχοι αυτοί δεν εξασφαλίζονται πάντοτε από τον μηχανισμό της αγοράς, λόγω των δομικών αδυναμιών που παρουσιάζει, με αποτέλεσμα να οδηγούμαστε στην αποτυχία της αγοράς. Τα κράτη, μέσω των ενισχύσεων, ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να πράξουν σύμφωνα με τους στόχους της πολιτικής τους, επινοώντας τρόπους και παρέχοντας κίνητρα έτσι ώστε οι ιδιώτες να ενεργούν με τέτοιον τρόπο που χωρίς την ενίσχυση δεν θα ενεργούσαν. Με τις ενισχύσεις, οι κυβερνήσεις προσπαθούν να επιτύχουν στόχους που παράγουν ευεργετικά αποτελέσματα, χωρίς να χρησιμοποιούν ιεραρχικές δομές διοίκησης, επιβολής και ελέγχου (Hofmann & Micheau, 2016, p. 3). Είναι δε σημαντικό να σημειωθεί ότι το κριτήριο των ενισχύσεων είναι τα κέρδη και οι απώλειες της κοινωνίας ως σύνολο και όχι αν επωφελούνται μεμονωμένα άτομα, ομάδες ή τομείς (Nicolaidis, 2018, p. 64).

Παράδειγμα αποτελεί η παροχή της κρατικής εγγύησης ή η επιδότηση του επιτοκίου για ένα δάνειο που προτίθεται να λάβει μια επιχείρηση, δίνοντάς της τη δυνατότητα να προβεί ευκολότερα σε δανεισμό και να υλοποιήσει τα επιχειρηματικά της σχέδια, ιδίως αν πρόκειται για επενδυτικά. Άλλο παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση των προβληματικών επιχειρήσεων όπου το κράτος, προκειμένου να αποφύγει το κλείσιμό τους που θα είχε ως συνέπεια την απώλεια θέσεων εργασίας, παρέχει σε αυτές ενίσχυση ώστε να συνεχίσουν τη λειτουργία τους. Αρχική πρόθεση του κράτους είναι να στηρίξει προσωρινά την προβληματική επιχείρηση έως ότου

---

<sup>7</sup> State Aid Notification Interactive.

αυτή ξαναγίνει ανταγωνιστική, συχνά όμως εμπλέκεται σε μια τέτοια διαδικασία και είναι δύσκολο να διακόψει την ενίσχυση, έστω και αν είναι φανερό ότι η επιχείρηση δεν είναι πλέον βιώσιμη. Επίσης, με την επιλεκτική παροχή κινήτρων, υπό μορφή επιχορηγήσεων ή επιδότησης επιτοκίου, μπορούν να προωθηθούν περισσότερες επενδύσεις προς την επιθυμητή κατεύθυνση ενός συγκεκριμένου κλάδου της οικονομίας ή γεωγραφικού χώρου. Γενικά, οι κρατικές ενισχύσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να επιτευχθούν οι στόχοι της βελτίωσης της κατανομής παραγωγικών πόρων, της σταθεροποίησης της οικονομίας, της οικονομικής ανάπτυξης και της δίκαιης διανομής του εισοδήματος (Πατσουράτης, 1993, σσ. 46-55).

Ο Αναστόπουλος (1982, σσ. 118-119) κάνει διάκριση των σκοπών των κρατικών ενισχύσεων σε άμεσους -που αφορούν τον ίδιο τον λήπτη της ενίσχυσης- και έμμεσους ή τελικούς, που αφορούν τον φορέα της παροχής της ενίσχυσης. Στους άμεσους σκοπούς εντάσσονται η παρότρυνση για πραγματοποίηση επενδύσεων, η ανάληψη επιλέξιμων δραστηριοτήτων, η υποστήριξη προβληματικών επιχειρήσεων, η εισοδηματική ενίσχυση ορισμένων παραγωγών. Ενώ όσον αφορά τους έμμεσους ή τελικούς στόχους, η πραγματοποίησή τους δεν εξαρτάται από την ιδιαίτερη συμμετοχή του λήπτη της ενίσχυσης, αλλά πιθανολογείται ή τεκμαίρεται ή ακόμη υπολογίζεται με λιγότερη ή περισσότερη ακρίβεια από τον ίδιο τον νομοθέτη που θεσπίζει την ενίσχυση, στο πλαίσιο των προβλέψεών του για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Σύμφωνα δε με τον ίδιο συγγραφέα (1982, σσ. 122-123), κυριότεροι στόχοι των κρατικών ενισχύσεων θεωρούνται οι παρακάτω:

- Ενθάρρυνση των εξαγωγών και των επενδύσεων.
- Ενθάρρυνση της συγχωνεύσεως και συνενώσεως επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων για τη δημιουργία μεγάλων οικονομικών μονάδων.
- Ανάπτυξη της επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας.
- Προστασία του περιβάλλοντος και του επιπέδου απασχόλησης με την ενίσχυση προβληματικών επιχειρήσεων και κλάδων.

## **1.6 Μορφές των κρατικών ενισχύσεων**

Οι κρατικές ενισχύσεις μπορούν να διακριθούν σε θετικές και αποθετικές, ανάλογα με τη φύση της παροχής. Θετικές είναι οι ενισχύσεις που συνίστανται στη μεταβίβαση οικονομικών μέσων ή πλεονεκτημάτων από τους δημόσιους στους ιδιωτικούς φορείς υπό τη μορφή επιχορηγήσεων, δανειακών ενισχύσεων, κρατικών εγγυήσεων ή άλλων προνομίων. Αποθετικές είναι οι ενισχύσεις που παρέχονται υπό τη μορφή απαλλαγής ή μείωσης χρηματικής υποχρέωσης προς το δημόσιο ή άλλους δημόσιους οργανισμούς, όπως οι φορολογικές απαλλαγές και οι εκπτώσεις φόρων (Αναστόπουλος, 1982, σ. 52).

Μια άλλη διάκριση των κρατικών ενισχύσεων, σύμφωνα με τον Πατσουράτη (1993, σσ. 29-30), μπορεί να γίνει βάσει του μέσου που χρησιμοποιείται για την άσκηση πολιτικής. Έτσι, αυτές είναι δυνατό να διακριθούν σε άμεσες ταμειακές μεταβιβάσεις, όπως τα διάφορα βοηθήματα γήρατος, ασθενείας και ανεργίας, σε έμμεσες ταμειακές μεταβιβάσεις, όπως η παροχή από το κράτος προς τις επιχειρήσεις χαμηλότοκων δανείων με ευνοϊκούς όρους που πιθανό να ισοδυναμούν με μη επιστροφή των δανείων ή η παροχή κρατικών εγγυήσεων και τέλος σε φορολογικές δαπάνες, όπως οι φορολογικές απαλλαγές και τα αφορολόγητα αποθεματικά.

Παρακάτω αναπτύσσονται μερικές από τις συνηθέστερες μορφές των κρατικών ενισχύσεων, μεταξύ των οποίων και η κρατική εγγύηση.

### **1.6.1 Απαλλαγές και εκπτώσεις φόρων**

Οι απαλλαγές και οι εκπτώσεις φόρων θεωρούνται φορολογικές δαπάνες με την έννοια της απώλειας φορολογικών εσόδων από το κράτος εξαιτίας της ευνοϊκότερης φορολογικής μεταχείρισης κάποιων επιχειρήσεων, ατόμων ή δραστηριοτήτων. Κατά κανόνα, παρέχονται απευθείας από τον νόμο και κατ' εξαίρεση κατόπιν διοικητικής υπαγωγής και αποσκοπούν στην παρακίνηση των φορέων ιδιωτικών οικονομικών δραστηριοτήτων να υιοθετήσουν συμπεριφορά σύμφωνη προς το γενικό συμφέρον (Αναστόπουλος, 1982, σ. 82). Οι παραπάνω απαλλαγές και εκπτώσεις μπορούν να πάρουν διάφορες μορφές, όπως χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή, τη δυνατότητα από τις επιχειρήσεις να δημιουργούν αφορολόγητα αποθεματικά, την πραγματοποίηση αφορολόγητων εκπτώσεων για επενδυτικούς σκοπούς, τη χρήση

επιταχυνόμενης απόσβεσης κ.ά. (Πατσουράτης, 1993, σ. 42).

Ιδιαίτερα, οι απαλλαγές και εκπτώσεις από το φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων χρησιμοποιούνται σε ευρεία κλίμακα από τους φορείς άσκησης οικονομικής πολιτικής ως κίνητρο για την προώθηση διάφορων στόχων, όπως η αύξηση των επενδύσεων και του παγίου κεφαλαίου μιας οικονομίας, η ορθολογική κατανομή των επενδύσεων τόσο ανάμεσα στους διάφορους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας όσο και ανάμεσα στις διάφορες γεωγραφικές περιοχές της χώρας, η προώθηση των εξαγωγών κ.ά. (Γεωργακόπουλος, 1997, σ. 350).

### **1.6.2 Επιδότηση επιτοκίου**

Η επιδότηση επιτοκίου συνίσταται στην εκ μέρους του κράτους κάλυψη μέρους της δαπάνης για τόκους δανείων ή πιστώσεων που βαρύνουν τις επιχειρήσεις, οι οποίες πραγματοποιούν νέες παραγωγικές επενδύσεις ή άλλες επιλέξιμες δραστηριότητες (Αναστόπουλος, 1982, σ. 69). Η εν λόγω επιδότηση εφαρμόζεται επί τραπεζικών δανείων, ομολογιακών δανείων σε δημόσια εγγραφή ή δανείων από άλλους χρηματοδοτικούς οργανισμούς και χρηματοδοτικής μίσθωσης νέου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού, εφόσον έχουν ληφθεί για την πραγματοποίηση επενδύσεων. Καθορίζεται επίσης ο χρόνος εφαρμογής της επιδότησης και το ποσοστό της διαβαθμίζεται κατά βιομηχανικές περιοχές (Μαλινδρέτου, 2000, σ. 219).

Οι επιχειρήσεις που ικανοποιούν ορισμένες προϋποθέσεις πληρώνουν για τα δάνειά τους επιτόκια μικρότερα από αυτά που επικρατούν στην αγορά και η διαφορά που δημιουργείται καλύπτεται από το κράτος. Η ενίσχυση, στις περιπτώσεις αυτές, ισούται με το γινόμενο της διαφοράς του επιτοκίου που επικρατεί στην αγορά και αυτού που τελικά επιβαρύνει την επιχείρηση επί το ποσό του δανείου (Πατσουράτης, 1993, σ. 33).

### **1.6.3 Συμμετοχή του κράτους στο μετοχικό κεφάλαιο μιας επιχείρησης**

Ένας τρόπος ενίσχυσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι η συμμετοχή του

κράτους στη δημιουργία του μετοχικού κεφαλαίου μιας επιχείρησης. Το κίνητρο που έχει η επιχείρηση να δεχθεί να συμμετέχει το κράτος στο μετοχικό της κεφάλαιο, αντί να το αποκτήσει μέσω της ελεύθερης αγοράς, είναι οι πιο ευνοϊκοί όροι που συνοδεύουν αυτή τη συμμετοχή. Για παράδειγμα, η επιχείρηση μπορεί να μην είναι υποχρεωμένη να επιστρέψει το κεφάλαιο αυτό ή να μην καταβάλει μέρισμα για ορισμένο χρονικό διάστημα. Το όφελος της επιχείρησης ισούται με τη διαφορά της αγοραίας αξίας των μετοχών της που μεταβιβάζει στο κράτος έναντι του ποσού που δίνει το κράτος σε αυτή (Πατσουράτης, 1993, σ. 38).

Άλλοτε, η συμμετοχή του κράτους μπορεί να εντάσσεται σε ένα σχέδιο αναδιάρθρωσης και διάσωσης μιας προβληματικής επιχείρησης. Σε αυτή την περίπτωση η ενίσχυση, που παρέχεται μέσω της κρατικής συμμετοχής, αποσκοπεί στην προσωρινή υποστήριξη της επιχείρησης για το απολύτως αναγκαίο διάστημα και το απολύτως αναγκαίο ποσό. Αυτή η προσωρινή υποστήριξη θα επιτρέψει στην επιχείρηση να αναλύσει τις συνθήκες που χειροτέρευσαν την οικονομική της θέση και να εκπονήσει ένα κατάλληλο σχέδιο για την ανάκαμψή της (Φαραντούρης, 2006, σ. 64).

#### **1.6.4 Η κρατική εγγύηση**

Η παροχή κρατικών εγγυήσεων στις ιδιωτικές επιχειρήσεις ή άλλους δημόσιους φορείς αποτελεί μια ιδιαίτερα διαδεδομένη μέθοδο οικονομικής παρέμβασης. Με την παροχή εγγυήσεων επιδιώκεται η προώθηση επενδύσεων, η στήριξη τομέων ή επιχειρηματικών μονάδων που αντιμετωπίζουν πρόσκαιρα προβλήματα (ιδίως ρευστότητας) σε περιόδους κρίσεων, η αύξηση και η διατήρηση της απασχόλησης, η ενθάρρυνση των εξαγωγών, η ενίσχυση συγκεκριμένου παραγωγικού κλάδου, αλλά και η στήριξη φυσικών προσώπων που τελούν υπό έκτακτες συνθήκες (π.χ. λόγω φυσικής καταστροφής).

Μέσω της κρατικής εγγύησης επιτυγχάνεται η εξασφάλιση των τρίτων χρηματοδοτικών φορέων προκειμένου να ενθαρρυνθούν στη χορήγηση δανείων, αλλά και στην ασφάλιση των κινδύνων που αναλαμβάνει η ίδια η επιχείρηση, π.χ. κατά την εξαγωγική της προσπάθεια. Η προοπτική λήψης εγγυήσεων θεωρείται ότι αποτελεί

σημαντική παράμετρο για τον καθορισμό των αποφάσεων των επιχειρηματικών φορέων και την κινητοποίησή τους για την υλοποίηση των σχεδίων τους.

Η πρόσβαση μιας επιχείρησης στην τραπεζική χρηματοδότηση είναι ευχερέστερη, όταν η επιχείρηση προσφέρει επαρκείς και ποιοτικές εξασφαλίσεις. Στη λογική αυτή, η κρατική εγγύηση κατά κανόνα εξασφαλίζει ευνοϊκότερους όρους χρηματοδότησης, δεδομένου ότι το κράτος, υπό κανονικές συνθήκες, θεωρείται οικονομικά εύρωστο και άρα φερέγγυος εγγυητής. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι κρατικές εγγυήσεις μπορούν να διευκολύνουν τη δημιουργία νέων δραστηριοτήτων και να παρέχουν τη δυνατότητα σε ορισμένες επιχειρήσεις να εξασφαλίσουν πόρους.

Η κλασική μορφή της κρατικής εγγύησης είναι αυτή που αναγνωρίζει το ελληνικό δίκαιο, δηλαδή η ανάληψη της ευθύνης απέναντι στον δανειστή ότι θα καταβληθεί η οφειλή, κατ' αναλογία με τα ισχύοντα στο ιδιωτικό δίκαιο, καθώς και εκείνη με την οποία το δημόσιο παρέχει μια υπόσχεση εγγύησης σε έναν ιδιώτη, που τον καλύπτει ως ασφάλεια απέναντι στους δανειστές του (Αναστόπουλος, 1982, σ. 74). Έτσι, στην περίπτωση που ο δανειζόμενος δεν είναι σε θέση να εξυπηρετήσει το δάνειο, αναλαμβάνει την εξυπηρέτησή του το κράτος.

Η ειδοποιός διαφορά των κρατικών εγγυήσεων, σε σχέση με άλλες μορφές κρατικών ενισχύσεων, έγκειται στο ό,τι με τις εγγυήσεις δημιουργείται ταυτόχρονα μια συμβατική-έννομη σχέση ανάμεσα στο κράτος-εγγυητή και τον δανειστή (Ζευγώλης, 2015, σ. 137). Πέραν αυτής της σχέσης, δημιουργείται και μία -επίσης- συμβατική σχέση μεταξύ δανειστή και δανειζόμενου, καθώς και άλλη μία (μη συμβατική) μεταξύ κράτους και δανειζόμενου.

Η κρατική εγγύηση μπορεί να παρασχεθεί είτε στο πλαίσιο ενός καθεστώτος εγγύησης είτε μεμονωμένα. Ως καθεστώς εγγύησης νοείται κάθε νομικό μέσο (π.χ. υπουργική απόφαση) βάσει του οποίου δύναται να παρέχονται εγγυήσεις σε επιχειρήσεις που πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις σχετικά με το ποσό, την υποκείμενη πράξη (π.χ. δάνειο), το είδος και το μέγεθος των επιχειρήσεων, χωρίς να απαιτούνται περαιτέρω μέτρα εφαρμογής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ένα καθεστώς εγγυήσεων προς Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Αντίθετα, ως μεμονωμένη εγγύηση νοείται κάθε εγγύηση που αφενός δεν παρέχεται βάσει ενός

καθεστώτος εγγυήσεων και αφετέρου παρέχεται σε συγκεκριμένη επιχείρηση (Ζευγώλης, 2015, σ. 128).

Η κρατική εγγύηση μπορεί να καλύπτει νέα χρηματοδότηση, όπως είναι το κεφάλαιο κίνησης, ρύθμιση προϋφιστάμενων οφειλών, δηλαδή για δάνεια που προϋπήρχαν πριν την εγγύηση και που ρυθμίζονται εκ νέου με άλλους όρους, καθώς και για αναχρηματοδότηση οφειλών, η οποία συνεπάγεται την εξόφληση των προϋφιστάμενων οφειλών, απόσβεση των παλαιών εξασφαλίσεων και τη γένεση νέας οφειλής με νέες εξασφαλίσεις (συμπεριλαμβανομένης και της κρατικής εγγύησης).

Αν και δικαιούχος της εγγύησης είναι συνήθως ο δανειολήπτης, δεν αποκλείεται υπό ορισμένες συνθήκες να επωφελείται από αυτήν και ο δανειστής. Για παράδειγμα, όταν μια κρατική εγγύηση παρέχεται εκ των υστέρων για δάνειο ή άλλη οικονομική υποχρέωση που έχει ήδη συμφωνηθεί, χωρίς να προσαρμοστούν οι όροι της υποχρέωσης αυτής, ή στην περίπτωση που ένα εγγυημένο δάνειο χρησιμοποιείται για την αποπληρωμή ενός άλλου μη εγγυημένου δανείου προς το ίδιο πιστωτικό ίδρυμα, τότε μπορεί να υπάρχει ενίσχυση και προς τον δανειστή και όφελος αυτού.

Από τη στιγμή που οι κρατικές εγγυήσεις αποτελούν ενισχύσεις είναι επόμενο να επηρεάζουν τον ανταγωνισμό και την ενιαία αγορά, αν δεν τηρούνται ορισμένοι κανόνες. Για την αποφυγή αυτού του ενδεχομένου, η Επιτροπή παρέχει οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές στα κ-μ, οι οποίες πρέπει να ακολουθούνται και να εφαρμόζονται από αυτά, σε συνδυασμό πάντοτε με την εθνική τους νομοθεσία.

---

## **Κεφάλαιο Δεύτερο**

### **Συμβατότητα κρατικών εγγυήσεων με την ενιαία αγορά και βασικά στοιχεία της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου**

---

#### **2.1 Έμφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις**

Οι ΜΜΕ κυριαρχούν στο ευρωπαϊκό επιχειρηματικό τοπίο, αποτελώντας το 93% των επιχειρήσεων. Υπάρχουν σχεδόν 23 εκατομμύρια ΜΜΕ στην ΕΕ, με 90 εκατομμύρια εργαζομένους που παράγουν ακαθάριστη προστιθέμενη αξία 6,86 δισεκατομμύρια ευρώ. Ο τομέας των ΜΜΕ καλύπτει τα 2/3 των ιδιωτικών υπαλλήλων και των αυτοαπασχολούμενων στην ΕΕ και προφέρει το 57% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας που δημιουργούν όλες μαζί οι επιχειρήσεις στην ΕΕ (Klaus-Heiner, 2017, p. 6).

Η Επιτροπή, στη Λευκή Βίβλο που εξέδωσε και παρουσίασε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 1993, συμπεριέλαβε συγκεκριμένες προτάσεις για την ευνοϊκή μεταχείριση των ΜΜΕ. Εξάλλου, στο πλαίσιο της πολιτικής κρατικών ενισχύσεων που εφαρμόζει, η Επιτροπή έχει επανειλημμένως αναγνωρίσει τη συμβολή των ΜΜΕ στη λειτουργία της ενιαίας αγοράς, καθώς αποτελούν παράγοντα κοινωνικής σταθερότητας και οικονομικού δυναμισμού (Φαραντούρης, 2006, σ. 161). Δεδομένου δε ότι, οι ΜΜΕ δυσκολεύονται να εξασφαλίσουν τα κεφάλαια και τις πιστώσεις που χρειάζονται, εξαιτίας των ανεπαρκών εξασφαλίσεων που μπορούν να προσφέρουν, ο ρόλος της κρατικής εγγύησης στη χρηματοδότησή τους καθίσταται περαιτέρω σημαντικός.

Ως εκ τούτου, η ΕΕ είναι επόμενο να στρέφει την προσοχή της στην ανάπτυξη και διατήρηση των ΜΜΕ, αλλά και ταυτόχρονα να επιβάλει κανόνες μέσω της Επιτροπής στα κ-μ, προκειμένου αυτά να μην τις ενισχύουν υπέρμετρα και σε τέτοιο βαθμό που να επέρχεται στρέβλωση του ελεύθερου ανταγωνισμού.

## **2.2 Προϋποθέσεις για τη διαπίστωση απουσίας κρατικής ενίσχυσης στις κρατικές εγγυήσεις**

Οι κρατικές εγγυήσεις, σαν ειδικότερη μορφή κρατικής ενίσχυσης, δύνανται να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό, να επηρεάσουν τις ενδοενωσιακές συναλλαγές και να θεωρηθούν έτσι μη συμβατές με το άρθρο 107 της ΣΛΕΕ. Η Επιτροπή, με την Ανακοίνωσή της 2008/C155/02<sup>8</sup>, επικαιροποίησε την προσέγγισή της όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις που χορηγούνται με τη μορφή εγγυήσεων και προσέφερε μια λεπτομερή καθοδήγηση στα κ-μ για την ορθή εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (πλέον άρθρα 107 και 108 της ΣΛΕΕ). Στην εν λόγω Ανακοίνωση τίθενται ορισμένες βασικές προϋποθέσεις, η τήρηση των οποίων συνεπάγεται το συμβιβάσιμο των κρατικών εγγυήσεων με την ενιαία αγορά και τη διαπίστωση απουσίας κρατικής ενίσχυσης, τόσο για τις μεμονωμένες εγγυήσεις όσο και για τα καθεστώτα εγγυήσεων.

### **2.2.1 Το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή**

Η Επιτροπή για να αξιολογήσει κατά ποσό μια κρατική εγγύηση ενέχει στοιχείο ενίσχυσης -και αν τελικά συμβιβάζεται με την ενιαία αγορά- έχει αναπτύξει το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή που λειτουργεί σε μια οικονομία της αγοράς. Βάσει του κριτηρίου αυτού, υφίσταται στοιχείο ενίσχυσης ιδίως στην περίπτωση εκείνη όπου η χρηματοοικονομική κατάσταση μιας επιχείρησης, εάν δεν είναι δεινή, είναι πάντως τέτοια που η επάνοδός της σε επίπεδα φυσιολογικής απόδοσης (π.χ. από πλευράς κερδών) δεν είναι εξασφαλισμένη μέσα σε ένα εύλογο χρονικό διάστημα ή όταν ο κίνδυνος που συνεπάγεται η εγγύηση είναι ιδιαίτερα αυξημένος και με μεγάλη διάρκεια (Καρύδης, 2012, σ. 264). Κατά την εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή, όταν παρέχεται κρατική εγγύηση, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι δυνατότητες της επιχείρησης να αποκτήσει ισοδύναμους χρηματοπιστωτικούς όρους στην ελεύθερη αγορά, σε σύγκριση με τους όρους που τελικά πετυχαίνει χάριν της

---

<sup>8</sup> Βλέπε Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ C155/20.06.2008. Ανακοίνωση της Επιτροπής 2008/C155/02 για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων. Ανακτήθηκε από <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:155:0010:0022:EL:PDF> [τελευταία πρόσβαση 08.10.2020].

κρατικής εγγύησης. Έτσι, δεν υφίσταται κρατική ενίσχυση στην περίπτωση που μια νέα πηγή χρηματοδότησης διατίθεται υπό τέτοιους όρους που θα ήταν αποδεκτοί από έναν ιδιώτη, βάσει τους συνήθεις όρους της αγοράς (Ζευγώλης, 2015, σ. 141).

Δηλαδή, σκοπός του κριτηρίου είναι να εκτιμηθεί κατά πόσο το δημόσιο έχει χορηγήσει πλεονέκτημα σε μια επιχείρηση, μη ενεργώντας ως φορέας της οικονομίας της αγοράς και κατά πόσο ενεργεί όπως θα ενεργούσε ένας τέτοιος φορέας σε παρόμοια κατάσταση. Εάν αυτό δεν συμβαίνει, η επιχείρηση έχει λάβει οικονομικό πλεονέκτημα που δεν θα είχε αποκομίσει υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς, γεγονός που τη θέτει σε ευνοϊκότερη θέση σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές της.

Ωστόσο, το εν λόγω κριτήριο είναι αμφιλεγόμενο, διότι οι υποχρεώσεις του κράτους απέναντι στο κοινωνικό σύνολο υπερβαίνουν κατά πολύ τις υποχρεώσεις ενός ιδιώτη επενδυτή, ο δε ρόλος του είναι πολυδιάστατος και η συλλογιστική του, για την παροχή της εγγύησης, είναι ευρύτερη και όχι καθαρά τεχνικοοικονομική και ως εκ τούτου δεν μπορεί κάθε φορά να υιοθετεί τη συμπεριφορά που θα υιοθετούσε ένας ιδιώτης επενδυτής (Sauter & Schepel, 2009, p. 206).

### **2.2.2 Το ανώτατο ποσοστό της εγγύησης του 80%**

Η εγγύηση δεν πρέπει να καλύπτει μεγαλύτερο του 80% του οφειλόμενου δανείου ή άλλης οικονομικής υποχρέωσης μιας επιχείρησης, διότι όταν καλύπτει πλήρως μια οικονομική υποχρέωση, (δηλαδή 100%), ο δανειστής έχει λιγότερα κίνητρα για να εξασφαλίσει και να ελαχιστοποιήσει τον κίνδυνο που προκύπτει από το δάνειο και ιδίως να αξιολογήσει αντικειμενικά την πιστοληπτική ικανότητα του δανειολήπτη. Αυτή η έλλειψη κινήτρου ελαχιστοποίησης του κινδύνου του δανείου μπορεί να ενθαρρύνει τους δανειοδότες να συνάπτουν δάνεια με υψηλότερο από τον συνήθη κίνδυνο, οδηγώντας έτσι σε αύξηση του κινδύνου που ενέχουν οι εγγυήσεις στο χαρτοφυλάκιο του δημοσίου<sup>9</sup>.

---

<sup>9</sup> Βλέπε Ανακοίνωση της Επιτροπής 2008/C155/02, ό.π., υποσημείωση 8, σ. 4. Το 80% δεν ισχύει στην περίπτωση εγγύησης για τη χρηματοδότηση επιχείρησης της οποίας η δραστηριότητα συνίσταται αποκλειστικά στην παροχή υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος (π.χ. ΔΕΗ).

### 2.2.3 Ο δανειολήπτης να μην αντιμετωπίζει οικονομικές δυσχέρειες

Μια επιχείρηση ανεξαρτήτως μεγέθους, καταρχάς, θεωρείται προβληματική στις ακόλουθες περιπτώσεις<sup>10</sup>:

- i. Εάν πρόκειται για εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, εφόσον έχει απωλεσθεί πάνω από το μισό του εγγεγραμμένου κεφαλαίου της και άνω του ενός τετάρτου του κεφαλαίου αυτού έχει απωλεσθεί κατά τη διάρκεια των δώδεκα τελευταίων μηνών, ή
- ii. Εάν πρόκειται για εταιρεία στην οποία τουλάχιστον ορισμένα μέλη έχουν απεριόριστη ευθύνη για τα χρέη της, εφόσον έχει απωλεσθεί πάνω από το μισό του κεφαλαίου της, όπως εμφανίζεται στους λογαριασμούς της και πάνω από το 1/4 του κεφαλαίου αυτού έχει απωλεσθεί κατά τη διάρκεια των δώδεκα τελευταίων μηνών, ή
- iii. Ανεξάρτητα από τη μορφή της εταιρείας, εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις του εθνικού δικαίου που τη διέπει όσον αφορά την υπαγωγή της σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία.

Σε κάθε περίπτωση, μια επιχείρηση μπορεί θεωρηθεί προβληματική όταν υπάρχουν οι συνήθεις ενδείξεις, όπως αύξηση ζημιών, μείωση κύκλου εργασιών, διόγκωση αποθεμάτων, πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα, φθίνουσα ταμειακή ροή, αυξημένη δανειοληψία.

### 2.2.4 Καταβολή προμήθειας για την εγγύηση

Μια κατάλληλη προμήθεια ασφαλείας, επί του ποσού για το οποίο παρέχεται η εγγύηση, θα πρέπει να συνιστά την ανταμοιβή του κράτους για την ανάληψη του κινδύνου που συνεπάγεται η παροχή της εγγύησής του. Όταν η προμήθεια ασφαλείας είναι τουλάχιστον ίση με την αντίστοιχη προμήθεια που εφαρμόζεται στις

---

<sup>10</sup> Βλέπε Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ C244/01.10.2004. Ανακοίνωση της Επιτροπής-Κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων, σ. 4. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2004:244:FULL&from=EN> [τελευταία πρόσβαση 08.10.2020].

χρηματοπιστωτικές αγορές τότε πρόκειται για εγγύηση που δεν περιλαμβάνει στοιχείο ενίσχυσης, αφού οποιοδήποτε στοιχείο ενίσχυσης ήθελε προκύψει από την εγγύηση αντισταθμίζεται μέσω της καταβολής προμήθειας από τον δανειολήπτη προς το κράτος.

Για να προσδιοριστεί η αγοραία τιμή της προμήθειας πρέπει να ληφθούν υπόψη τα χαρακτηριστικά της εγγύησης και του δανείου. Σε αυτά περιλαμβάνονται: το ποσό και η διάρκεια του δανείου, η παρεχόμενη από τον δανειολήπτη ασφάλεια, η πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων του λόγω της οικονομικής του κατάστασης, ο τομέας στον οποίο δραστηριοποιείται και οι γενικότερες προοπτικές, καθώς και άλλες οικονομικές συνθήκες. Η ανάλυση των χαρακτηριστικών αυτών θα πρέπει να επιτρέπει την κατάταξη του δανειολήπτη σε μια κατηγορία κινδύνου, η οποία μπορεί να παρέχεται από διεθνώς αναγνωρισμένο οργανισμό διαβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας ή από την εσωτερική διαβάθμιση που χρησιμοποιεί η τράπεζα που χορηγεί το δάνειο. Βάσει της εν λόγω διαβάθμισης ορίζεται το ποσοστό αθέτησης των υποχρεώσεων του δανειολήπτη, το οποίο αντιστοιχεί στην προμήθεια ασφαλείας που πρέπει να απολαμβάνει το κράτος (Ζευγώλης, 2015, σσ. 147-148).

Επειδή όμως ο υπολογισμός της αγοραίας προμήθειας ασφαλείας είναι πολύπλοκος, η Επιτροπή έχει δεχτεί μια πιο απλουστευμένη μέθοδο προσδιορισμού αυτής, μέσω του πίνακα 3.3 στην Ανακοίνωσή της 2008/C155/02 για τις ΜΜΕ. Πρόκειται για την ελάχιστη ετήσια προμήθεια ασφαλείας (ή προμήθεια ασφαλούς λιμένα), όπως αυτή έχει καθοριστεί από διεθνώς αποδεκτούς οίκους αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειολήπτη (Standard and Poor's, Fitch, Moody's, βλέπε Παράρτημα Ι).

### **2.3 Η φύση της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου**

Η εγγύηση του ΕΔ, κατά κανόνα, εμπίπτει στις περιφερειακές και τομεακές ενισχύσεις και παρέχεται κυρίως για δανεισμό, ενώ διέπεται ταυτόχρονα από το ενωσιακό δίκαιο και το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο, μεταξύ του οποίου είναι και ο Αστικός Κώδικας (ΑΚ). Φέρει δε ορισμένα χαρακτηριστικά που συγκλίνουν προς την εγγύηση ενός κοινού εγγυητή του ΑΚ (π.χ. φυσικού προσώπου), χωρίς όμως να

ταυτίζεται απόλυτα. Σύμφωνα με το άρθρο 847 του ΑΚ, με τη σύμβαση εγγύησης ο εγγυητής αναλαμβάνει απέναντι στον δανειστή την ευθύνη ότι θα καταβληθεί η οφειλή (Σπυριδάκης, 1998, σ. 217).

Η εγγύηση του ΕΔ υπέρ τράπεζας, για τις οφειλές του δανειολήπτη, αποτελεί σχέση ιδιωτικού δικαίου, λόγω του παρεπόμενου χαρακτήρα της εγγύησης, όπως επίσης ιδιωτικού δικαίου είναι και η σύμβαση δανείου μεταξύ της δανείστριας τράπεζας και του δανειολήπτη. Όμως, ο ιδιωτικός χαρακτήρας της εγγύησης του ΕΔ δεν σημαίνει αυτομάτως την αποκλειστική εφαρμογή του ΑΚ. Αντίθετα, η εγγύηση του ΕΔ καταρχάς διέπεται από ειδικούς νόμους, σε συνδυασμό με τις υπουργικές αποφάσεις παροχής εγγύησης, οι οποίες εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση των νόμων αυτών και οι οποίες θέτουν τους όρους και τις προϋποθέσεις για την παροχή και τη διατήρηση της ισχύος της. Οι διατάξεις του ΑΚ που διέπουν την εγγύηση (άρθρα 847-870) εφαρμόζονται συμπληρωματικά, εφόσον αυτό δεν αποκλείεται από τις ειδικές ρυθμίσεις (Χριστιανοπούλου, 2015, σ. 17).

Σύμφωνα μάλιστα με σχετική γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, το ΕΔ, ως εγγυητής, κατ' απόκλιση των σχετικών με την εγγύηση διατάξεων του ΑΚ, δεν τίθεται σε ίση μοίρα με τους κοινούς εγγυητές του αστικού δικαίου, καθώς με την παροχή της εγγύησης του ασκεί διοίκηση, οικονομική και κοινωνική πολιτική<sup>11</sup>.

#### **2.4 Το δικαίωμα του Ελληνικού Δημοσίου για λήψη ασφαλειών**

Το ΕΔ έχει τη δυνατότητα, αν όχι την υποχρέωση στο πλαίσιο της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, να απαιτεί ασφάλειες από τον δανειολήπτη για τον οποίο εγγυάται, οι οποίες μπορεί να είναι ενοχικές ή εμπράγματα. Ως ενοχική ασφάλεια, για παράδειγμα, θεωρείται η προσωπική εγγύηση των μετόχων ή ιδιοκτητών της δανειολήπτριας επιχείρησης, ενώ ως εμπράγματα η υποθήκη ή η προσημείωση υποθήκης επί ακινήτου. Εν συντομία, οι ασφάλειες για τα δάνεια με την εγγύηση του ΕΔ διακρίνονται στις εξής (Χριστιανοπούλου, 2018, σ. 28):

---

<sup>11</sup> Βλέπε την 536/2011 γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, σ. 14.

- i. Στις ασφάλειες που λαμβάνονται υπέρ του ΕΔ, που συνήθως πρόκειται για υποθήκες οι οποίες εγγράφονται εξ αρχής αποκλειστικά υπέρ αυτού και εξασφαλίζουν τις μελλοντικές απαιτήσεις του κατά του δανειολήπτη, σε περίπτωση που ο τελευταίος βεβαιωθεί στη Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (ΔΟΥ) λόγω κατάπτωσης της εγγύησης.
- ii. Στις ασφάλειες που λαμβάνονται υπέρ του δανειστή (τράπεζα) και που είτε ήδη υφίστανται κατά το χρόνο παροχής της εγγύησης του ΕΔ, όταν πρόκειται για ρύθμιση οφειλών που προέρχονται από παλαιότερα δάνεια, είτε λαμβάνονται για πρώτη φορά όταν πρόκειται για νέα χρηματοδότηση, όπως για παράδειγμα το κεφάλαιο κίνησης.
- iii. Στις πρόσθετες ασφάλειες που λαμβάνονται επιπλέον των επιτασσόμενων από το ΕΔ, με πρωτοβουλία των τραπεζών, κατά την ελεύθερη κρίση τους, τη συνήθη τραπεζική πρακτική και τα συνήθη τραπεζικά κριτήρια.

## **2.5 Έκταση της εγγυητικής ευθύνης του Ελληνικού Δημοσίου**

Η εγγύηση έχει παρεπόμενο χαρακτήρα, με την έννοια ότι η γένεση και η απόσβεσή της, καθώς και η εκάστοτε έκταση της εγγυητικής ευθύνης, συναρτάται με τη γένεση, την απόσβεση, την εγκυρότητα και την έκταση της οφειλής για την οποία έχει παρασχεθεί. Ο παρεπόμενος χαρακτήρας της εγγύησης αποτυπώνεται ιδίως στα άρθρα 850, 851 και 864 του ΑΚ (Χριστιανοπούλου, 2015, σ. 38).

Οι εγγυήσεις που παρέχονται από το ΕΔ διατηρούν τον παρεπόμενο χαρακτήρα τους σε σχέση με την κύρια οφειλή. Μπορεί έτσι να γίνει δεκτό ότι, κατ' εφαρμογή του άρθρου 850, αν η κύρια οφειλή είναι άκυρη είναι ομοίως άκυρη και η εγγύηση του ΕΔ. Επίσης, μεταγενέστερες συμφωνίες μεταξύ δανειστή και δανειολήπτη, χωρίς τη σύμπραξη και συναίνεση του ΕΔ, δεν δεσμεύουν το τελευταίο, πολύ δε περισσότερο όταν με τη συμφωνία επέρχεται αύξηση της οφειλής ή επέκταση του χρόνου αποπληρωμής της. Στις περιπτώσεις αυτές, κατ' εφαρμογή του άρθρου 851, το ΕΔ δεν απαλλάσσεται από την εγγυητική του ευθύνη αλλά εξακολουθεί να ευθύνεται, κατά το περιεχόμενο όμως της αρχικής οφειλής για την οποία εγγυήθηκε.

Ο γενικός κανόνας που θέτει το άρθρο 851 είναι ότι η εγγύηση παρακολουθεί

κάθε φορά την έκταση της κύριας οφειλής (παρακολουθηματικός χαρακτήρας της εγγύησης). Σε περίπτωση δε περιορισμού της οφειλής περιορίζεται αναλογικά και η εγγυητική ευθύνη του ΕΔ. Ενώ όταν επέλθει απόσβεση της ενοχής (δηλαδή εξόφληση της οφειλής) αποσβέννυται αυτόματα και η εγγύηση του ΕΔ κατά το άρθρο 864 (Χριστιανοπούλου, 2015, σσ. 44-46).

## **2.6 Σκοπός των εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου**

Με τις εγγυήσεις του ΕΔ επιτυγχάνονται βασικοί στόχοι της οικονομικής πολιτικής του κράτους, όπως αναβάθμιση της εθνικής οικονομίας, π.χ. μέσω κατασκευής έργων υποδομής, επενδύσεων σε παραγωγικούς τομείς της οικονομίας, ενίσχυσης τοπικών οικονομιών, ευαίσθητων γεωγραφικά με τη συγκράτηση του πληθυσμού στις περιοχές αυτές (όπως οι παραμεθόριες) και τη μείωση της ανεργίας, καθώς και άσκηση κοινωνικής πολιτικής μέσω αρωγής σε πληγέντες από φυσικές καταστροφές για την αποκατάσταση ζημιών τους (Μπάρμπας, 2018, σ. 341).

Η εγγύηση αποσκοπεί στη διευκόλυνση της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και κατ' επέκταση στην τόνωση της ανάπτυξης σε μια συγκεκριμένη περιοχή ή επιχειρηματική δραστηριότητα. Επίσης, αποσκοπεί στη διευκόλυνση παροχής ρευστότητας προς τις επιχειρήσεις, οι οποίες, αν και βιώσιμες, εντούτοις δεν μπορούν να πετύχουν τη χρηματοδότησή τους από τις τράπεζες, οι οποίες μπορεί να διστάζουν να διοχετεύσουν ρευστότητα στην οικονομία, λόγω είτε του κακού οικονομικού κλίματος είτε των ανεπαρκών εξασφαλίσεων που προσφέρουν οι δανειολήπτριες επιχειρήσεις. Αυτό το κενό καλύπτεται από την κρατική εγγύηση, δίνοντας τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να αντλήσουν πολύτιμα κεφάλαια ώστε να υλοποιήσουν τα επενδυτικά τους σχέδια. Αλλά και επαγγελματίες που έχουν υποστεί φυσικές καταστροφές και αδυνατούν να δανειστούν χρησιμοποιούν την κρατική εγγύηση ως στήριγμα για να επανέλθουν στην πρότερη κανονικότητα. Η κρατική εγγύηση αποτελεί και στις δύο περιπτώσεις παράγοντα υλοποίησης επιχειρηματικών σχεδίων, συμβάλλει στην αύξηση της ποσότητας του χρήματος που κυκλοφορεί και συνιστά -εντέλει- παράγοντα αύξησης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ).

Με την παροχή εγγυήσεων, οι φορείς (φυσικά πρόσωπα, επιχειρήσεις)

συνάπτουν δάνεια με όρους πιο ευνοϊκούς (περίοδο χάριτος, μακρόχρονη αποπληρωμή, μεγαλύτερο ποσό, χαμηλότερο επιτόκιο, κ.ά.) σε σχέση με εκείνους που θα ίσχυαν σε περίπτωση που θα ήταν υποχρεωμένοι να τα συνάψουν υπό συνθήκες αγοράς. Ο δικαιούχος της εγγύησης πληρώνει μια αμοιβή στο κράτος (προμήθεια) και έτσι απολαμβάνει ένα επιτόκιο χαμηλότερο από αυτό που θα του ζητούταν χωρίς την εγγύηση. Αυτό συμβαίνει επειδή ο δανειστής θεωρεί σίγουρη την εξυπηρέτηση του δανείου, ακριβώς λόγω της κρατικής εγγύησης, χωρίς να αναγκάζεται να αναλαμβάνει επιπλέον κίνδυνο, ο οποίος θα συνεπαγόταν και ένα υψηλότερο επιτόκιο για τον δανειολήπτη (Πατσουράτης, 1993, σ. 36).

Η βούληση του ΕΔ για την άσκηση των ανωτέρω πολιτικών περιγράφεται ευκρινώς στο εκάστοτε νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις εγγυήσεις που παρέχει και το οποίο έχει υποστεί αρκετές μεταβολές στο πέρασμα του χρόνου.

---

## **Κεφάλαιο Τρίτο**

### **Η εξέλιξη του νομοθετικού πλαισίου των εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου**

---

#### **3.1 Διαχωρισμός του νομοθετικού πλαισίου σε δύο περιόδους**

Το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις εγγυήσεις του ΕΔ δύναται να διαχωριστεί στις εξής δύο περιόδους:

- Στην περίοδο από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι και πριν την έκδοση του Ν. 2322/1995 και
- Στην περίοδο από την έκδοση του Ν. 2322/1995 έως και το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο του Ν. 4549/2018.

Ο εν λόγω διαχωρισμός επιχειρείται με ορόσημο την έκδοση του Ν. 2322/1995, διότι ο συγκεκριμένος νόμος κατάργησε τις διάσπαρτες διατάξεις σχετικά με την εγγύηση του ΕΔ που υπήρχαν μέχρι τότε, οι περισσότερες από τις οποίες θεσπίστηκαν κατά τη διάρκεια εθνικών κρίσεων (1945, 1967), αναθεώρησε το έως τότε ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και έθεσε αυστηρούς όρους για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ (Χριστιανοπούλου, 2015, σσ. 1-2). Επιπλέον, ο Ν. 2322/1995 αποτέλεσε τη βάση για την έκδοση του ισχύοντος σήμερα Ν. 4549/2018, με τον οποίο επικαιροποιήθηκε το νομοθετικό πλαίσιο των εγγυήσεων του ΕΔ για να είναι σύμφωνο με τις επιταγές του ενωσιακού δικαίου και τις νέες δημοσιονομικές συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί ύστερα από την οικονομική κρίση.

#### **3.2 Πρώτη περίοδος: Από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι και πριν την έκδοση του Ν. 2322/1995**

### 3.2.1 Ο Αναγκαστικός Νόμος 747/1945

Σύμφωνα με την παραδοσιακή αντίληψη της δημοσιονομικής θεωρίας, η δημόσια πίστη αποτελεί την πλέον αποτελεσματική εγγύηση για την εξασφάλιση της ικανοποίησης των δανειστών του δημοσίου, καθώς το κράτος θεωρείται πάντα φερέγγυο, ο δε πλούτος αυτού απεριόριστος. Με βάση αυτή την αντίληψη, στην προσπάθεια ανασυγκρότησης της ελληνικής οικονομίας μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, το δημοσιονομικό δίκαιο της χώρας υιοθέτησε τον δημοσιονομικό θεσμό των κρατικών εγγυήσεων, αρχής γενομένης με τον Αναγκαστικό Νόμο (ΑΝ) 747/1945<sup>12</sup> (Μπάρμπας, 2018, σ. 341).

Ο ΑΝ 747/1945 έδινε το δικαίωμα στον Υπουργό Οικονομικών (ΥΠΟΙΚ) να εγγυάται, για λογαριασμό του ΕΔ, ύστερα από γνώμη του Κυβερνητικού Συμβουλίου του ΑΝ 395/1945, υπέρ της Τράπεζας της Ελλάδος, της Αγροτικής Τράπεζας, του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων και του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, τα δάνεια και τις πιστώσεις που αυτοί οι φορείς χορηγούσαν (ή είχαν ήδη χορηγήσει) προς άλλα πιστωτικά ιδρύματα, οργανισμούς δημοσίου δικαίου, επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, Δήμους και Κοινότητες, αυτοτελείς υπηρεσίες και ειδικούς λογαριασμούς, καθώς και προς ανώνυμες εταιρείες<sup>13</sup>.

Το ΕΔ, ως εγγυητής, εκπλήρωνε τις υποχρεώσεις του σε περίπτωση που οι οφειλέτες των δανείων και πιστώσεων δεν εξοφλούσαν οι ίδιοι τις υποχρεώσεις τους και εισέπραττε τα ποσά που κατέβαλε μέσω της βεβαιώσεως αυτών προς τους οφειλέτες, ως εσόδων του<sup>14</sup>.

Πέραν της εγγύησης του ΕΔ, οι οφειλέτες παρείχαν πρόσθετες ασφάλειες στους φορείς που χορηγούσαν τα δάνεια, με σκοπό την πληρέστερη εξασφάλιση των φορέων αυτών, τις λεγόμενες ειδικές εγγυήσεις, οι οποίες όφειλαν να διατηρούνται μέχρι εξοφλήσεως του δανείου. Σε περίπτωση δε που οι ειδικές εγγυήσεις αλλοιώνονταν ή καταργούνταν από τις διοικήσεις των οφειλετών, ο ΥΠΟΙΚ είχε το

---

<sup>12</sup> Άρθρα 1-4, ΑΝ 747/1945, «Περί παροχής εγγυήσεως του Κράτους προς χορήγησιν δανείων και πιστώσεων», ΦΕΚ 309/Α/19.12.1945.

<sup>13</sup> Βλέπε άρθρο 1, παρ. 2 και 3 του ΑΝ 747/1945.

<sup>14</sup> Βλέπε άρθρο 2 του ΑΝ 747/1945.

δικαίωμα να τις διατηρήσει και να τις επαναφέρει<sup>15</sup>.

Ήδη από τον ΑΝ 747/1945 προκύπτει ο αποφασιστικός ρόλος που κατέχει ο ΥΠΟΙΚ στην παροχή της εγγύησης του ΕΔ, ο οποίος καθίσταται καθ' ύλην αρμόδιος για την παροχή αυτή, καθώς και για τις ειδικές εγγυήσεις, δηλαδή τις πρόσθετες ασφάλειες. Ειδικά οι τελευταίες λειτουργούσαν ως πρόσθετη εξασφάλιση όχι μόνο του δανειστή, αλλά εμμέσως και του ίδιου του ΕΔ. Και τούτο διότι, σε περίπτωση απουσίας ειδικών εγγυήσεων, ο δανειστής θα «επαναπαύονταν» αποκλειστικά στην εγγύηση του ΕΔ, στο οποίο και θα προσέφευγε απευθείας και αποκλειστικά προκειμένου να ικανοποιηθεί οικονομικά, καθιστώντας με αυτόν τον τρόπο το ΕΔ περισσότερο εκτεθειμένο δημοσιονομικά.

### 3.2.2 Ο Αναγκαστικός Νόμος 9/1967

Το μεγαλύτερο μέρος του ΑΝ 9/1967<sup>16</sup> αφορά τη σύσταση και τη λειτουργία του Εθνικού Συμβουλίου Οικονομικής Πολιτικής, το οποίο είναι αρμόδιο «...διά τον ειδικώτερον καθορισμόν και συντονισμόν της ακολουθητέας Δημοσιονομικής, Οικονομικής και Κοινωνικής Πολιτικής της Κυβερνήσεως»<sup>17</sup>.

Όσον αφορά την εγγύηση του ΕΔ, ο ΥΠΟΙΚ, κατόπιν της σύμφωνης γνώμης του ανωτέρω Συμβουλίου, επιτρεπόταν να παρέχει την εν λόγω εγγύηση -εκτός από τις περιπτώσεις που προέβλεπε ο ΑΝ 747/1945- επιπρόσθετα και υπέρ ξένων κυβερνήσεων, αλλοδαπών τραπεζών, αλλοδαπών πιστωτικών και τεχνικών οίκων και εταιρειών, καθώς και υπέρ ημεδαπών τραπεζών, πιστωτικών οργανισμών και οργανισμών δημοσίου δικαίου<sup>18</sup>.

Στο σημείο αυτό αξίζει να παρατηρηθεί ότι η εγγύηση του ΕΔ, πλέον, ήταν δυνατό να παρασχεθεί υπέρ περισσότερων φορέων σε σύγκριση με αυτούς που είχαν καθοριστεί από τον ΑΝ 747/1945.

<sup>15</sup> Βλέπε άρθρο 3, παρ. 2 του ΑΝ 747/1945.

<sup>16</sup> Άρθρο μόνο, ΑΝ 9/1967, «Περί αντικατάστασης του άρθρου 3 του Ν. 3076/1954, ως τούτο ετροποποιήθη διά του άρθρου 10 του Ν. 4355/1964 και καταργήσεως τίνων», ΦΕΚ 75/Α/19.05.1967.

<sup>17</sup> Βλέπε άρθρο μόνο, παρ. 5 του ΑΝ 9/1967.

<sup>18</sup> Βλέπε άρθρο μόνο, παρ. 7 του ΑΝ 9/1967.

### **3.2.3 Ο Νόμος 400/1976**

Με τον Ν. 400/1976 συστάθηκε Νομισματική Επιτροπή, μία από τις αρμοδιότητες της οποίας ήταν να παρέχει τη σύμφωνη γνώμη της στον ΥΠΟΙΚ για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ, αντικαθιστώντας το Εθνικό Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής που είχε συσταθεί με τον ΑΝ 9/1967<sup>19</sup>.

Χρήζει επισημάνσης η απουσία συμμετοχής υπηρεσιακών παραγόντων της δημόσιας διοίκησης στην παροχή της εγγύησης του ΕΔ, η οποία επαφιόταν στη βούληση της πολιτικής ηγεσίας, αφού εκτός από τον ΥΠΟΙΚ, που ήταν (και παραμένει) αρμόδιος για την εν λόγω παροχή, τόσο το Εθνικό Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής όσο και η Νομισματική Επιτροπή, που παρείχαν τη σύμφωνη γνώμη τους στον ΥΠΟΙΚ, απαρτίζονταν από πολιτικά πρόσωπα (π.χ. υπουργούς, υφυπουργούς).

### **3.2.4 Ο Νόμος 1065/1980**

Σύμφωνα με τον Ν. 1065/1980, οι δήμοι και οι κοινότητες, στο πλαίσιο της διοικητικής και οικονομικής τους αυτοτέλειας, μπορούσαν να συνάπτουν δάνεια με την εγγύηση του ΕΔ. Η εγγύηση παρεχόταν με Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) των Υπουργών Οικονομικών και Εσωτερικών, ύστερα από πρόταση του Νομάρχη και περιείχε τους όρους και τις προϋποθέσεις για την εξόφληση του δανείου<sup>20</sup>.

### **3.2.5 Ο Νόμος 1266/1982**

Ο Ν. 1266/1982 κατάργησε τη Νομισματική Επιτροπή που είχε συσταθεί με τον Ν. 400/1976 και μετέφερε τις αρμοδιότητές της στην Τράπεζα της Ελλάδος. Ειδικότερα, η αρμοδιότητα της εν λόγω Επιτροπής για την παροχή της σύμφωνης γνώμης της

---

<sup>19</sup> Βλέπε άρθρο 6, παρ. 2(η) του Ν. 400/1976, «Περί Υπουργικού Συμβουλίου και Υπουργείων», ΦΕΚ 203/Α/03.08.1976.

<sup>20</sup> Βλέπε άρθρο 168, παρ. 3 του Ν. 1065/1980, «Περί κυρώσεως Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα», ΦΕΚ 168/Α/24.07.1980.

προς τον ΥΠΟΙΚ καταργήθηκε με το άρθρο 8 του ανωτέρω νόμου<sup>21</sup>.

### **3.2.6 Ο Νόμος 1921/1991**

Βάσει του Ν. 1921/1991, ο ΥΠΟΙΚ είχε το δικαίωμα να παρέχει την εγγύηση του ΕΔ για υποχρεώσεις ανωνύμων εταιρειών, των οποίων οι μετοχές ανήκαν εξ ολοκλήρου ή κατά απόλυτη πλειοψηφία στο ΕΔ, είτε υπέρ επιχειρήσεων, γενικότερα, που ανήκαν στον δημόσιο τομέα<sup>22</sup>.

Παρατηρείται ότι οι υποχρεώσεις δεν ορίζονται ρητά, κάτι που σημαίνει ότι μπορούσαν να συμπεριληφθούν, εκτός από δανειακές, και άλλους είδους υποχρεώσεις (π.χ. ασφαλιστικές).

### **3.2.7 Ο Νόμος 2020/1992**

Η αρμοδιότητα του ΥΠΟΙΚ για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ επεκτάθηκε με τον Ν. 2020/1992 στις εξαγωγικές πιστώσεις. Η εγγύηση μπορούσε να παρασχεθεί και υπέρ ημεδαπών ή αλλοδαπών τραπεζών, για τις πιστώσεις που αυτές χορηγούσαν στο πλαίσιο διευκόλυνσης της εξαγωγής των ελληνικών προϊόντων σε χώρες εκτός ΕΟΚ<sup>23</sup>.

### **3.2.8 Ο Νόμος 2166/1993**

Με τον Ν. 2166/1993 προβλέφθηκε η καταβολή προμήθειας υπέρ του ΕΔ σε ποσοστό ένα τοις χιλίοις (1‰) επί του εκάστοτε εγγυημένου ποσού, σε περίπτωση παροχής της εγγύησης προς τις τράπεζες που θα σύναπταν δάνεια με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα

---

<sup>21</sup> Βλέπε παρ. 2 του άρθρου 8 του Ν. 1266/1982, «Όργανα ασκήσεως της νομισματικής, πιστωτικής και συναλλαγματικής πολιτικής και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 81/Α/02.07.1982.

<sup>22</sup> Βλέπε άρθρο 24 του Ν. 1921/1991, «Διαρρυθμίσεις στον ενιαίο ειδικό φόρο κατανάλωσης των πετρελαιοειδών προϊόντων και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 12/Α/08.02.1991.

<sup>23</sup> Βλέπε άρθρο 18 του Ν. 2020/1992, «Διαρρυθμίσεις στον ενιαίο ειδικό φόρο κατανάλωσης των πετρελαιοειδών προϊόντων και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 34/Α/28.02.1992.

Επενδύσεων (ΕΤΕπ)<sup>24</sup>.

### 3.3 Δεύτερη περίοδος: Από τον Ν. 2322/1995 έως το σημερινό υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο

#### 3.3.1 Ο Νόμος 2322/1995

Ο Ν. 2322/1995<sup>25</sup> αποτέλεσε σημείο αναφοράς για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ, καθώς επιχειρήθηκε μια περισσότερο συστηματική προσπάθεια στη διαμόρφωση ενός συνεκτικού πλαισίου με τη θέσπιση αυστηρότερων, σε σχέση με το παρελθόν, προϋποθέσεων για την παροχή των εγγυήσεων του ΕΔ. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου «...θεσπίζονται αυστηρότερες διατάξεις, όσον αφορά την παροχή της εγγύησης και καταβάλλεται προσπάθεια εξυπηρέτησης των δανείων από ίδια έσοδα των δανειζομένων. Ένας άλλος λόγος, όχι βέβαια ουσιώδης, είναι ότι υπάρχουν πολλές διατάξεις, που ρυθμίζουν το θέμα της εγγύησης...»<sup>26</sup>. Στη συνέχεια περιγράφονται τα κυριότερα σημεία του Ν. 2322/1995.

Ο ΥΠΟΙΚ ορίστηκε αρμόδιος για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ, η οποία παρεχόταν ύστερα από τη σύμφωνη γνώμη της νεοσύστατης Διυπουργικής Επιτροπής του άρθρου πέντε<sup>27</sup>. Η απόφαση του ΥΠΟΙΚ, με την οποία παρεχόταν η εγγύηση, δημοσιευόταν σε ΦΕΚ<sup>28</sup>.

Η εγγύηση του ΕΔ παρεχόταν υπέρ φορέων, όπως ημεδαπές ή αλλοδαπές τράπεζες, ημεδαπούς ή αλλοδαπούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, οργανισμούς δημοσίου δικαίου, καθώς και υπέρ ξένων κυβερνήσεων ιδίως:

Α. Για την κάλυψη δανείων, εγγυητικών επιστολών και πιστώσεων που

<sup>24</sup> Βλέπε άρθρο 14, παρ. 28 του Ν. 2166/1993, «Κίνητρα ανάπτυξης επιχειρήσεων, διαρρυθμίσεις στην έμμεση και άμεση φορολογία και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 137/Α/24.08.1993.

<sup>25</sup> Άρθρα 1-12 του Ν. 2322/1995, «Παροχή της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου για τη χορήγηση δανείων και πιστώσεων και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 143/Α/12.07.1995.

<sup>26</sup> Ανακτήθηκε από [http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/NOM\\_NOM\\_EE\\_2322\\_HB02.doc](http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/NOM_NOM_EE_2322_HB02.doc) [τελευταία πρόσβαση 25.09.2020].

<sup>27</sup> Βλέπε άρθρο 1 παρ. 1 του Ν. 2322/1995.

<sup>28</sup> Βλέπε άρθρο 12 του Ν. 2322/1995.

χορηγούσαν οι παραπάνω φορείς προς:

- i. Ημεδαπά πιστωτικά ιδρύματα, κρατικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, δημόσιες επιχειρήσεις, ασφαλιστικούς οργανισμούς, Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ).
- ii. Φυσικά πρόσωπα και ιδιωτικές επιχειρήσεις για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης περιοχών με χαμηλό βιοτικό επίπεδο και σοβαρή υποαπασχόληση και για προώθηση συγκεκριμένων κλάδων παραγωγής.
- iii. Ιδιώτες, επαγγελματίες, ιδιωτικές επιχειρήσεις, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου που έχουν πληγεί από θεομηνίες.

Β. Για την κάλυψη υποχρεώσεων, είτε ανωνύμων εταιρειών των οποίων οι μετοχές ανήκαν εξ ολοκλήρου ή κατά απόλυτη πλειοψηφία στο ΕΔ, είτε υπέρ επιχειρήσεων και οργανισμών του δημοσίου τομέα.

Σε περίπτωση χορήγησης δανείων από την ΕΤΕπ στο πλαίσιο συμφωνιών της ΕΕ με τρίτες χώρες, η εγγύηση παρεχόταν κατευθείαν από τον ΥΠΟΙΚ, χωρίς να απαιτείται η προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της Διυπουργικής Επιτροπής<sup>29</sup>.

Το ανώτατο ποσό εγγυήσεων που ήταν δυνατό να παρασχεθεί μέσα σε ένα έτος ήταν έως το 3% των δαπανών του προϋπολογισμού. Από το όριο αυτό εξαιρούνταν οι εγγυήσεις που αφορούσαν έκτακτα γεγονότα (π.χ. θεομηνίες). Επίσης, το ΕΔ είχε την υποχρέωση να θέτει υπόψη της Επιτροπής για έλεγχο και έγκριση τα σχέδια χρηματοδότησης επιχειρήσεων ή κλάδων παραγωγής, ούτως ώστε να συμβιβάζονται με την ενιαία αγορά<sup>30</sup>.

Η Διυπουργική Επιτροπή, που συστάθηκε με το άρθρο πέντε, ήταν ένα νέο συλλογικό όργανο αποτελούμενη από τον (τότε) Υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και τον αρμόδιο Υπουργό που επόπτευε τον υποψήφιο για λήψη δανείου φορέα (π.χ. Υπουργό Εσωτερικών για λήψη δανείου από ΟΤΑ). Η Διυπουργική Επιτροπή εξέταζε, από οικονομική και κοινωνική πλευρά, τα αιτήματα των διάφορων οργανισμών που αιτούνταν δάνεια με την εγγύηση του ΕΔ και παρείχε ομόφωνα τη σύμφωνη γνώμη της στον ΥΠΟΙΚ για την παροχή, από τον τελευταίο,

<sup>29</sup> Βλέπε άρθρο 2 του Ν. 2322/1995.

<sup>30</sup> Βλέπε άρθρο 3 του Ν. 2322/1995.

της εγγύησης του ΕΔ<sup>31</sup>.

Η Υποεπιτροπή που συστάθηκε με το έκτο άρθρο αποτέλεσε και αυτή ένα νέο συλλογικό όργανο με επτά μέλη, που στην πλειοψηφία τους ήταν υπηρεσιακοί παράγοντες της δημόσιας διοίκησης<sup>32</sup>. Αρμοδιότητα της Υποεπιτροπής ήταν η σε πρώτο βαθμό επεξεργασία και μελέτη των οικονομικών στοιχείων των υπό δανειοδότηση φορέων και κυρίως η δυνατότητα αποπληρωμής των υποχρεώσεών τους με ίδια έσοδα. Η Υποεπιτροπή εισηγούνταν την παροχή της σύμφωνης γνώμης της προς τη Διυπουργική Επιτροπή, αναφορικά με την παροχή της εγγύησης του ΕΔ, καθώς και τις ασφάλειες που έπρεπε να παρέχουν οι πιθανοί δανειολήπτες.

Το ΕΔ, λόγω του κινδύνου που ενείχε η εγγύηση που παρείχε, εισέπραττε προμήθεια ασφαλείας μέχρι 2% επί του εκάστοτε εγγυημένου ποσού. Το ακριβές ποσοστό οριζόταν από την απόφαση παροχής εγγύησης του ΥΠΟΙΚ<sup>33</sup>.

Το ΕΔ είχε την υποχρέωση, ως εγγυητής, να εξοφλεί τις υποχρεώσεις του προς τις τράπεζες σε περίπτωση κατάπτωσης της εγγύησης, αφού προηγουμένως προέβαινε, μέσω των ΔΟΥ, σε βεβαίωση προς τους δανειολήπτες, ως εσόδων του, των υποχρεώσεων αυτών. Με αυτόν τον τρόπο το ΕΔ υποκαθιστούσε τις τράπεζες στα δικαιώματα που αυτές είχαν έναντι του δανειολήπτη, κατά του οποίου, πλέον, το ΕΔ στρεφόταν μέσω της βεβαίωσης<sup>34</sup>.

Άξια λόγου είναι η παρ. 4 του άρθρου 11, όπου υπήρχε πρόβλεψη για την ελευθέρωση του ΕΔ από την εγγυητική του ευθύνη, αν από υπαιτιότητα του δανειστή δεν τηρούνταν οι όροι βάσει των οποίων είχε παρασχεθεί η εγγύηση. Η διάταξη της παρ. 4 ουσιαστικά υιοθετεί το άρθρο 862 του ΑΚ, το οποίο προβλέπει ότι ο εγγυητής ελευθερώνεται εφόσον από πταίσμα του δανειστή έγινε αδύνατη η ικανοποίησή του από τον οφειλέτη (Σπυριδάκης, 1998, σ. 220).

---

<sup>31</sup> Βλέπε άρθρο 5 του Ν. 2322/1995.

<sup>32</sup> Από το ΓΛΚ, την Τράπεζα της Ελλάδος, το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Πρόεδρος της Υποεπιτροπής ήταν ο Γενικός Γραμματέας Οικονομικής Πολιτικής.

<sup>33</sup> Βλέπε άρθρο 8 του Ν. 2322/1995.

<sup>34</sup> Βλέπε άρθρο 11 του Ν. 2322/1995.

Με τον Ν. 2322/1995 καταργήθηκαν<sup>35</sup> οι διατάξεις της πρώτης περιόδου, που αναπτύχθηκαν στο υποκεφάλαιο 3.2, συγκεντρώθηκαν σε ένα ενιαίο νομοθέτημα και προστέθηκαν νέες σημαντικές διατάξεις, όπως η σύσταση της Υποεπιτροπής, η οποία έδωσε ενεργό ρόλο σε παράγοντες της δημόσιας διοίκησης για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ. Η ανωτέρω κατάργηση και συγκέντρωση κρίθηκαν αναγκαίες, δεδομένου ότι το νομοθετικό πλαίσιο της πρώτης περιόδου χαρακτηρίζονταν από έλλειψη αυστηρότητας, όσον αφορά τις προϋποθέσεις και κατά πόσο αυτές πληρούνταν προκειμένου να παρασχεθεί η εγγύηση του ΕΔ, καθώς και σε ό,τι αφορά τις κυρώσεις κατά των αρχικών οφειλετών των δανείων, σε περίπτωση παραβίασης των προϋποθέσεων αυτών. Αυτή η έλλειψη αυστηρότητας συνέβαλε αισθητά στην αύξηση των ελλειμμάτων και του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης (Μπάρμπας, 2018, σσ. 343-344).

Ωστόσο, προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου, οι διάσπαρτες διατάξεις που ίσχυαν έως τότε δεν θεωρήθηκε «ουσιώδης» λόγος προκειμένου να ρυθμιστεί το ζήτημα της εγγύησης του ΕΔ. Αναμφίβολα, αυτό αποτελεί γνώρισμα της πολυνομίας και κακονομίας της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, με εμφανή την έλλειψη προσανατολισμού προς τις αρχές της καλής νομοθέτησης.

### **3.3.2 Η απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/478/0025/04.01.2006**

Η απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/478/0025/04.01.2006<sup>36</sup> αναθεώρησε τον τρόπο βεβαίωσης των οφειλών, τις οποίες εξοφλούσε το ΕΔ όταν κατέπιπτε η εγγύησή του. Το ΕΔ, πριν εξοφλήσει τις οφειλές αυτές, προβαίνει στη βεβαίωσή τους, ως εσόδων του, μέσω των ΔΟΥ, οι οποίες με τη σειρά τους αναλαμβάνουν την είσπραξη των οφειλών, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων.

Μέχρι την έκδοση της παραπάνω απόφασης, η βεβαίωση γινόταν από τις ίδιες

<sup>35</sup> Βλέπε άρθρο 15 του Ν. 2322/1995.

<sup>36</sup> «Διαδικασία βεβαίωσης και διαγραφής οφειλών εγγυημένων από το Ελληνικό Δημόσιο», ΦΕΚ 16/Β/13.01.2006.

τις τράπεζες που χορηγούσαν τα δάνεια, οι οποίες, αφού πρώτα προέβαιναν στη βεβαίωση απευθείας στις ΔΟΥ, ύστερα στρέφονταν κατά του εγγυητή ΕΔ, από το οποίο ζητούσαν να ικανοποιηθούν. Ο δε ρόλος του ΕΔ περιοριζόταν στην εξόφληση των απαιτήσεων των τραπεζών. Από την έκδοση όμως της παραπάνω απόφασης η βεβαίωση στις ΔΟΥ, εν ευρεία έννοια, γίνεται πλέον από την αρμόδια Διεύθυνση Κρατικών Εγγυήσεων και Κίνησης Κεφαλαίων (ΔΚΕΚΚ) του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (ΓΛΚ), αναλαμβάνοντας έτσι αποκλειστικά το ΕΔ την εν λόγω βεβαίωση, αφού κατ' ουσίαν η τελευταία εντάσσεται στη σφαίρα δράσης της δημόσιας διοίκησης.

### 3.3.3 Ο Νόμος 3458/2006

Με τον Ν. 3458/2006 συστάθηκε ένα ακόμη νέο συλλογικό όργανο, το Συμβούλιο Διαχείρισης και Αξιολόγησης της Εγγυητικής Ευθύνης του ΕΔ<sup>37</sup>, το οποίο αποτελούνταν από 11 μέλη προερχόμενα τόσο από τη δημόσια διοίκηση (π.χ. ΓΛΚ), όσο και από φορείς του επιχειρηματικού κόσμου<sup>38</sup>. Οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου δεν εκτείνονταν σε όλους τους πιθανούς δανειολήπτες για τους οποίους το ΕΔ μπορούσε να εγγυηθεί, αλλά αφορούσαν μόνο επαγγελματίες και ιδιωτικές επιχειρήσεις για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης περιοχών με χαμηλό βιοτικό επίπεδο και σοβαρή υποαπασχόληση και για την προώθηση συγκεκριμένων κλάδων παραγωγής, καθώς και επαγγελματίες και ιδιωτικές επιχειρήσεις που είχαν πληγεί από θεομηνίες και φυσικές καταστροφές.

Αρμοδιότητα του Συμβουλίου ήταν να εξετάζει αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της εκάστοτε απόφασης του ΥΠΟΙΚ με την οποία είχε θεσπιστεί ένα καθεστώς εγγύησης, στο οποίο ζητούσε να υπαχθεί ο δανειολήπτης, να εγκρίνει την παροχή της εγγύησης, καθώς και την τροποποίηση των όρων με τους οποίους αυτή είχε παρασχεθεί και τέλος να εξετάζει τη βιωσιμότητα των φορέων που ζητούσαν να

<sup>37</sup> Βλέπε άρθρο 37 του Ν. 3458/2006, «Εξυγίανση και εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 94/Α/08.05.2006.

<sup>38</sup> Τρία από τα μέλη του Συμβουλίου ήταν ιδιώτες και προέρχονταν από την Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδος, τον Σύνδεσμο Ελληνικών Βιομηχανιών και από τον Σύνδεσμο Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος. Ωστόσο, με το άρθρο 20 του Ν.4151/2013 (ΦΕΚ 103/Α/29.04.2013) αναθεωρήθηκε η λειτουργία και η σύσταση του Συμβουλίου, τα μέλη του μειώθηκαν από 11 σε 7, με τη συμμετοχή ενός μόνον ιδιώτη, εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Επιμελητηρίων Ελλάδος.

λάβουν δάνειο με την εγγύηση του ΕΔ. Επίσης, με γνώμονα τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του κάθε φορέα, το Συμβούλιο είχε τη διακριτική ευχέρεια -κατά την κρίση του- να εξατομικεύει τους όρους προκειμένου να ισχύσει η εγγύηση του ΕΔ (Χριστιανοπούλου, 2015, σσ. 8-9).

Τα αιτήματα για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ υποβαλλόταν από τους φορείς στην αρμόδια υπηρεσία του ΓΛΚ (ΔΚΕΚΚ), η οποία εισηγούνταν σχετικά προς το ανωτέρω Συμβούλιο. Το Συμβούλιο εξέταζε και ενέκρινε σε ατομικό επίπεδο την παροχή της εγγύησης και την υπαγωγή του εκάστοτε ενδιαφερόμενου στο καθεστώς εγγύησης, καθώς και άλλα ζητήματα σχετικά με την εγγύηση (π.χ. λήψη ασφαλειών).

Η σύσταση του Συμβουλίου ήταν κομβική για το ΓΛΚ και τη δημόσια διοίκηση, καθώς μέχρι τότε η αξιολόγηση των ιδιωτικών επιχειρήσεων και των επαγγελματιών, για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ, γινόταν από τις ίδιες τις τράπεζες (όπως δηλαδή και η βεβαίωση στις ΔΟΥ). Με αυτόν τον τρόπο, η δημόσια διοίκηση (ΓΛΚ) ανέλαβε ενεργό ρόλο στην παροχή της εγγύησης, μέσω της αντικειμενικής αξιολόγησης των επιχειρήσεων που επιθυμούσαν να λάβουν δάνειο με την εγγύηση του ΕΔ. Επιπλέον, αναβαθμίστηκε ο ρόλος του ΓΛΚ και η αρμόδια ΔΚΕΚΚ, δίνοντας ώθηση στη διαμόρφωση πολιτικών γύρω από την εγγύηση του ΕΔ στις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Αυτό, όμως, είχε και αρνητικές διαστάσεις, διότι πολλές επιχειρήσεις ασκούσαν πιέσεις για να λάβουν την κρατική εγγύηση, όχι μόνο σε υπηρεσιακό αλλά και σε πολιτικό επίπεδο.

### **3.3.4 Ο Νόμος 3723/2008**

Με τον Ν. 3723/2008 παρασχέθηκε η εγγύηση του ΕΔ προς τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας από την Τράπεζα της Ελλάδος<sup>39</sup>. Σκοπός του νόμου ήταν η ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας και της ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών, μέσω της ευχερέστερης λήψεως δανείων από αυτές, με την

---

<sup>39</sup> Βλέπε άρθρο 2 του Ν. 3723/2008, «Ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 250/Α/09.12.2008.

εγγύηση του ΕΔ, για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και την απορρόφηση των κραδασμών από την ήδη τότε διαφαινόμενη επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας και την επερχόμενη οικονομική κρίση<sup>40</sup>.

### 3.3.5 Ο Νόμος 3845/2010

Με τον Ν. 3845/2010<sup>41</sup> δόθηκε η δυνατότητα παροχής της εγγύησης του ΕΔ προς την Τράπεζα της Ελλάδος για κάλυψη πιστώσεων σε τράπεζες που εδρεύουν στην Ελλάδα και παραμένουν φερέγγυες, με σκοπό την αντιμετώπιση προσωρινών βραχυπρόθεσμων προβλημάτων ρευστότητας που αυτές αντιμετώπιζαν, στο πλαίσιο του μηχανισμού έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (Emergency Liquidity Assistance - ELA).

### 3.3.6 Ο Νόμος 4270/2014

Στο άρθρο 126 του Ν. 4270/2014<sup>42</sup>, το οποίο αφορά τις εγγυήσεις, το Υπουργείο Οικονομικών καθίσταται αποκλειστικά αρμόδιο για την παροχή εγγυήσεων από το ΕΔ. Ο εν λόγω νόμος, που εντάσσεται στη δημοσιονομική μεταρρύθμιση των τελευταίων ετών, ενσωμάτωσε στο εθνικό δίκαιο την οδηγία 2011/85/ΕΕ σχετικά με το πλαίσιο κατάρτισης και εκτέλεσης των προϋπολογισμών των κ-μ της ΕΕ και αναθεώρησε συνολικά, με αφετηρία το νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο, το σύστημα του δημοσίου λογιστικού, επιδιώκοντας την εναρμόνιση στην άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής στην Ευρωζώνη<sup>43</sup>.

---

<sup>40</sup> Βλέπε «Εκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2008», Απρίλιος 2009, σ. 38. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.

Ανακτήθηκε από <https://www.bankofgreece.gr/Publications/ekthdkth2008.pdf> [τελευταία πρόσβαση 26.09.2020].

<sup>41</sup> «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο», ΦΕΚ 65/Α/06.05.1010.

<sup>42</sup> «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 143/Α/28.06.2014.

<sup>43</sup> Μπάλλα, Ε. Παραδόσεις μαθήματος «Εφαρμοσμένα θέματα διοικητικής επιστήμης-δημόσιες πολιτικές» στο Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης, Απρίλιος 2020, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

### 3.3.7 Ο εν ισχύ σήμερα Νόμος για τις εγγυήσεις 4549/2018

Είχε περάσει περισσότερο από μια εικοσαετία από την έκδοση του Ν. 2322/1995 και οι δημοσιονομικές ανάγκες και πολιτικές της χώρας είχαν διαφοροποιηθεί, ιδίως μετά και την είσοδό της το 2010 στα μνημόνια. Κρίθηκε λοιπόν αναγκαία η επικαιροποίηση του νομοθετικού πλαισίου των εγγυήσεων για να συνάδει με τις επιταγές της ενιαίας αγοράς και τις νέες δημοσιονομικές συνθήκες που είχαν προκύψει από την οικονομική κρίση, καθώς και για να συμβαδίζει με τις ανάγκες ενός σύγχρονου κράτους, ο ρόλος του οποίου είναι περισσότερο επιτελικός και λιγότερο παρεμβατικός, διακρατώντας σε κάθε περίπτωση τη δυνατότητα παρεμβάσεων για τη διόρθωση αστοχιών της αγοράς.

Υπό αυτό το πρίσμα εκδόθηκε ο Ν. 4549/2018<sup>44</sup> για τις εγγυήσεις του ΕΔ, ίσως μάλιστα καθυστερημένα, ο οποίος κατήργησε<sup>45</sup> τον προϊσχύοντα Ν. 2322/1995, προσομοιάζοντας ωστόσο σε αρκετά σημεία με αυτόν. Ακολουθώντας, σχολιάζονται ανά άρθρο τα βασικότερα σημεία του Ν. 4549/2018.

Σύμφωνα με το άρθρο 91, ο ΥΠΟΙΚ εξεκολουθεί να είναι καθ' ύλην αρμόδιος για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ<sup>46</sup>, η οποία παρέχεται μετά από τη σύμφωνη γνώμη της Διυπουργικής Επιτροπής του άρθρου 96. Η εγγύηση του ΕΔ παρέχεται σε φορείς, όπως ημεδαπά ή αλλοδαπά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, οργανισμούς ή κοινοπραξίες αυτών και οργανισμούς δημοσίου δικαίου για δάνεια, εγγυητικές επιστολές, αντεγγυήσεις, πιστώσεις και κάθε άλλο χρηματοδοτικό μέσο που χορηγούν αυτοί οι φορείς υπέρ:

- Α. Φυσικών προσώπων ή ομάδων φυσικών προσώπων, των οποίων το βιοτικό επίπεδο είναι ιδιαίτερα χαμηλό ή έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές ή

---

<sup>44</sup> Άρθρα 91-108 του Ν. 4549/2018, «Διατάξεις για την ολοκλήρωση της Συμφωνίας Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων-Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2019-2022 και λοιπές διατάξεις», ΦΕΚ 105/Α/14.06.2018.

<sup>45</sup> Βλέπε άρθρο 106 του Ν. 4549/2018.

<sup>46</sup> Για λόγους ευελιξίας, ο ΥΠΟΙΚ, με απόφασή του, δύναται να μεταβιβάζει την αρμοδιότητα έκδοσης της απόφασης παροχής εγγύησης, ανάλογα με το ύψος αυτής, στον Γενικό Γραμματέα Δημοσιονομικής Πολιτικής, στον Προϊστάμενο της Γενικής Διεύθυνσης Θησαυροφυλακίου και Δημοσιονομικών Κανόνων και στον Προϊστάμενο της ΔΚΕΚΚ του ΓΛΚ. Βλέπε Ζευγώλης, Ν. (2015). *Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου. Χρήσιμο χρηματοδοτικό εργαλείο ή καταλύτης για μη βιώσιμο χρέος*; σ. 23, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

άλλα έκτακτα γεγονότα, με σκοπό ιδίως τη στεγαστική αποκατάσταση, την υγεία, την εκπαίδευση, δηλαδή κοινωνικές ανάγκες.

- Β. Ιδιωτικών επιχειρήσεων, επαγγελματιών και συνεταιριστικών οργανώσεων, που ασκούν δραστηριότητα σε περιοχές με χαμηλό βιοτικό επίπεδο ή σοβαρή υποαπασχόληση ή που δραστηριοποιούνται σε ορισμένο κλάδο με σκοπό την προώθησή του ή που έχουν πληγεί από θεομηνίες ή έκτακτα γεγονότα.
- Γ. Ημεδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων (τράπεζες) που χρηματοδοτούνται από την ΕΤΕπ με σκοπό τη στήριξη ΜΜΕ ή στο πλαίσιο του Ν. 3723/2008 και του μηχανισμού έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα.
- Δ. Κρατικών φορέων δημοσίου ή ιδιωτικού ή μικτού δικαίου, που δεν ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα και δεν λειτουργούν σε ανταγωνιστικό περιβάλλον ή είναι επιφορτισμένοι με υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος με χαρακτήρα μονοπωλίου που αποφέρει έσοδα ή έχουν πληγεί από θεομηνίες ή έκτακτα γεγονότα.
- Ε. Αλλοδαπών κυβερνήσεων στο πλαίσιο διεθνών ή ευρωπαϊκών συμφωνιών, μέσω διεθνών ή ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών οργανισμών.

Η εγγύηση του ΕΔ δεν επιτρέπεται να αφορά δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις που είναι εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά ή/και σε πολυμερή μηχανισμό διαπραγμάτευσης (π.χ. χρηματιστήριο), με εξαίρεση εγγυήσεις που παρέχονται:

- i) Σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3723/2008.
- ii) Προς ευρωπαϊκούς ή διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (όπως η ΕΤΕπ), για δάνεια που χορηγούν σε δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς και πιστωτικά ιδρύματα και μόνο για επενδυτικούς σκοπούς.
- iii) Προς την Τράπεζα της Ελλάδος προς εξασφάλιση απαιτήσεων αυτής κατά πιστωτικών ιδρυμάτων.
- iv) Υπέρ εταιρειών των οποίων την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου κατέχει το ΕΔ, για τη διασφάλιση της παροχής υπηρεσιών δημοσίου συμφέροντος.

Επιπλέον, τον Ιούλιο του 2020 προστέθηκε νέο άρθρο 91Α στον Ν. 4549/2018, με το οποίο ο ΥΠΟΙΚ μπορεί να παρέχει την εγγύηση του ΕΔ προς

όργανα και οργανισμούς της ΕΕ για τη χρηματοδότηση των κ-μ ή και πιστωτικών ιδρυμάτων ή φυσικών ή νομικών προσώπων και φορέων, στο πλαίσιο της ενωσιακής νομοθεσίας ή διακρατικής συμφωνίας ή συμφωνίας μεταξύ των κ-μ και των οργανισμών της ΕΕ<sup>47</sup>. Η προσθήκη αυτή κρίθηκε αναγκαία προκειμένου η Ελλάδα να μπορέσει να συμμετέχει, μέσω της εγγύησής της, στα χρηματοδοτικά σχήματα<sup>48</sup> που αναπτύχθηκαν από την ΕΕ και την ΕΤΕπ για την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων που προκαλούνται από την υγειονομική κρίση του Covid-19.

Το άρθρο 92 προβλέπει ότι η εγγύηση του ΕΔ πρέπει να είναι συμβατή με τα άρθρα 107 και 108 περί κρατικών ενισχύσεων της ΣΛΕΕ, ενώ οι διατάξεις του ΑΚ εφαρμόζονται συμπληρωματικά. Για τη συμβατότητα της εγγύησης με το ενωσιακό δίκαιο διατυπώνει σχετική γνώμη η Κεντρική Μονάδα Κρατικών Ενισχύσεων του Υπουργείου Οικονομικών.

Με το άρθρο 93 προβλέπεται προμήθεια ασφαλείας ως δημοσίου εσόδου, μέσω του οποίου σκοπείται η αντιστάθμιση του κινδύνου που αναλαμβάνει το ΕΔ, λόγω της εγγύησής του. Το ύψος της προμηθείας συνδέεται κατά τρόπο αντίστροφο με την πιστοληπτική ικανότητα του δανειολήπτη. Δηλαδή, υψηλή πιστοληπτική ικανότητα (άρα υψηλή φερεγγυότητα) σημαίνει χαμηλή προμήθεια ασφαλείας (λόγω του χαμηλού ρίσκου του ΕΔ) και αντίστροφα. Κρίθηκε λοιπόν αναχρονιστικό με το ενωσιακό δίκαιο το έως τότε ισχύον ανώτατο όριο προμήθειας του 2% που προβλεπόταν από το όγδοο άρθρο του Ν. 2322/1995. Ειδικά, ο τρόπος υπολογισμού της προμήθειας διακρίθηκε εάν πρόκειται για ΜΜΕ ή μεγάλες επιχειρήσεις. Ως προς τις ΜΜΕ υιοθετήθηκε ο υποδεικνυόμενος πίνακας της περίπτωσης 3.3 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής 2008/C155/02<sup>49</sup>. Για τις μεγάλες επιχειρήσεις, η μεθοδολογία υπολογισμού της προμήθειας καθορίστηκε με απόφαση του ΥΠΟΙΚ, προκειμένου να αντικατοπτρίζει τη διαφοροποίηση σε σχέση με τις ΜΜΕ<sup>50</sup>. (Για το

---

<sup>47</sup> Βλέπε άρθρο 70 του Ν. 4714/2020, «Φορολογικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της αναπτυξιακής διαδικασίας...», ΦΕΚ 148/Α/31.07.2020. Το άρθρο 70 τροποποίησε το άρθρο 10 του Ν. 4690/2020, (ΦΕΚ 104/Α/30.05.2020), με το οποίο είχε αρχικά προστεθεί το άρθρο 91Α.

<sup>48</sup> Ταμείο Sure και Πανευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων.

<sup>49</sup> Βλέπε αιτιολογική έκθεση του Ν. 4549/2018, σ. 32.

Ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/d-mesos-eis-olo.pdf> [τελευταία πρόσβαση 26.09.2020].

<sup>50</sup> Βλέπε απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών Γ. Χουλιαράκη 2/56687/0025/04.09.2018, ΦΕΚ 4168/Β/21.09.2018. Με την εν λόγω απόφαση υιοθετήθηκαν οι προμήθειες ασφαλείας που αναφέρονται στον πίνακα της σ. 6 στην απόφαση της Επιτροπής C(2016)4904/29.07.2016. Η

ακριβές ύψος των προμηθειών για τις ΜΜΕ και τις μεγάλες επιχειρήσεις βλέπε Παράρτημα Ι και Παράρτημα ΙΙ αντίστοιχα).

Σύμφωνα με το άρθρο 94, το ΕΔ δύναται να ζητά επαρκείς ασφάλειες από τον δανειολήπτη, όπως εγγραφή υποθήκης ή προσημείωση υποθήκης, σύσταση ενεχύρου, εκχώρηση πόρων και δικαιωμάτων. Σκοπός των ασφαλειών είναι να εξισορροπηθεί ο κίνδυνος που αναλαμβάνει το ΕΔ με την παροχή της εγγύησής του, ώστε σε περίπτωση που επέλθει η κατάρπτωση αυτής, το ΕΔ να μπορεί να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του μέσω της ρευστοποίησης των ληφθεισών ασφαλειών<sup>51</sup>.

Με τα άρθρα 96 και 97 συνιστώνται τα συλλογικά όργανα που μετέχουν στη διαδικασία για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ, εξετάζουν τα αιτήματα των φορέων και παρέχουν τη γνώμη τους για την παροχή ή μη της εγγύησης του ΕΔ, καθώς και για σχετικά με αυτή θέματα. Συγκεκριμένα, με το άρθρο 97 συνιστάται στο ΓΛΚ εξαμελής Επιτροπή<sup>52</sup>, η οποία εξετάζει τα αιτήματα για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ, θέματα και προβλήματα που ανακύπτουν και συνδέονται με την εγγύηση του ΕΔ και εισηγείται προς την τριμελή Διυπουργική Επιτροπή<sup>53</sup> του άρθρου 96, υποβάλλοντας σε αυτήν τη σύμφωνη γνώμη της για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ. Η Διυπουργική Επιτροπή εξετάζει τα αιτήματα παροχής της εγγύησης του ΕΔ, αξιολογεί τη σκοπιμότητα της παροχής αυτής από κοινωνικοοικονομική άποψη και, λαμβάνοντας υπόψη την εισήγηση της Επιτροπής του άρθρου 97, αποφασίζει ομόφωνα για την παροχή της σύμφωνης γνώμης της προς τον ΥΠΟΙΚ, ως το αποφασίζον όργανο, για την παροχή της εγγύησης.

Το άρθρο 98 προβλέπει τη σύσταση εξαμελούς Συμβουλίου Διαχείρισης και Αξιολόγησης της Εγγυητικής Ευθύνης του ΕΔ<sup>54</sup>, το οποίο εισηγείται στον ΥΠΟΙΚ επί

---

συγκεκριμένη απόφαση της Επιτροπής καθορίζει τη μεθοδολογία υπολογισμού της προμήθειας ασφαλείας στην περίπτωση που η εγγύηση, προς μεγάλες επιχειρήσεις, ενέχει στοιχείο ενίσχυσης.

<sup>51</sup> Βλέπε αιτιολογική έκθεση του Ν.4549/2018, ό.π., υποσημείωση 49, σ. 32.

<sup>52</sup> Τα μέλη της Επιτροπής είναι όλα υπηρεσιακοί παράγοντες της δημόσιας διοίκησης, προερχόμενα από το Υπουργείο Οικονομικών. Πρόεδρος της Επιτροπής είναι ο Γενικός Γραμματέας Δημοσιονομικής Πολιτικής.

<sup>53</sup> Απαρτίζεται από τον Υπουργό Οικονομικών, ως Πρόεδρο, τον αρμόδιο επί της δημοσιονομικής πολιτικής Υπουργό, Αναπληρωτή Υπουργό ή Υφυπουργό και τον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό που εποπτεύει τον προς δανειοδότηση φορέα.

<sup>54</sup> Πρόεδρος του Συμβουλίου είναι ο Προϊστάμενος της Γενικής Διεύθυνσης Θησαυροφυλακίου και Δημοσιονομικών Κανόνων του ΓΛΚ και τα υπόλοιπα μέλη είναι υπηρεσιακοί παράγοντες της δημόσιας διοίκησης, πλην ενός εμπειρογνώμονα, ειδικού σε χρηματοοικονομικά θέματα.

αιτημάτων παροχής εγγύησης υποβαλλόμενων αποκλειστικά από ιδιωτικές επιχειρήσεις, επαγγελματίες και συνεταιριστικές οργανώσεις, εξετάζει την τροποποίηση των όρων υπό τους οποίους παρασχέθηκε η εγγύηση του ΕΔ σε αυτούς τους φορείς, καθώς και τη συνέχιση της ισχύος αυτής σε περίπτωση μεταβολής του αρχικού δανειολήπτη. Η λειτουργία του Συμβουλίου τα τελευταία έτη έχει αδρανήσει, λόγω του περιορισμού των εγγυήσεων που παρέχει το ΕΔ προς τους παραπάνω φορείς.

Στο άρθρο 101 εξειδικεύεται η διαδικασία κατάπτωσης της εγγύησης του ΕΔ, για τις εγγυήσεις που παρέχονται βάσει του Ν. 4549/2018, ακολουθώντας το πνεύμα της διαδικασίας βεβαίωσης και πληρωμής που ίσχυε μέχρι τότε. Ύστερα από σχετικό αίτημα της δανειοδότριας τράπεζας να εξοφληθεί από το ΕΔ (αίτημα κατάπτωσης), το τελευταίο προβαίνει στην (εν ευρεία έννοια) βεβαίωση προς την αρμόδια ΔΟΥ, ως εσόδων του, των καταπιπτόμενων ποσών και κατόπιν πραγματοποιεί τη σχετική πληρωμή στη δανειοδότρια τράπεζα. Στην περίπτωση που δανειολήπτες είναι φυσικά πρόσωπα, των οποίων το βιοτικό επίπεδο είναι ιδιαίτερα χαμηλό ή έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές ή άλλα έκτακτα γεγονότα, καθώς και ιδιωτικές επιχειρήσεις, επαγγελματίες και συνεταιριστικές οργανώσεις, η τράπεζα δικαιούται να ζητήσει την κατάπτωση της εγγύησης του ΕΔ σε περίπτωση μη καταβολής τριών συνεχόμενων χρεολυτικών δόσεων<sup>55</sup>.

Στις διατάξεις του άρθρου 102 αναφέρεται η ελευθέρωση του ΕΔ από την εγγυητική του ευθύνη, με αποτέλεσμα να επέρχεται η απαλλαγή του από την υποχρέωση να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις της δανειοδότριας τράπεζας, στην περίπτωση κατά την οποία ο δανειολήπτης, για τον οποίο παρασχέθηκε η εγγύηση, δεν καταβάλλει τις υποχρεώσεις του. Η ελευθέρωση αφορά πρωτίστως τη μη συνδρομή των όρων και προϋποθέσεων παροχής της εγγύησης, στη μεταβολή αυτών ή στη μεταγενέστερη τροποποίησή τους, κατά τέτοιον τρόπο ώστε να αναιρείται ο σκοπός παροχής της εγγύησης. Αυτό συμβαίνει για το λόγο ότι σκοπός έκδοσης των υπουργικών αποφάσεων παροχής εγγύησης είναι η στήριξη ορισμένης κατηγορίας δικαιούχων που πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια και προϋποθέσεις και δεν μπορούν να μεταβάλλονται αυθαίρετα, τόσο από τις τράπεζες όσο και από τους δανειολήπτες,

---

<sup>55</sup> Η τακτικότητα πληρωμής των δόσεων είναι συνήθως μηνιαία ή εξαμηνιαία.

χωρίς την προηγούμενη συναίνεση του ΕΔ<sup>56</sup>.

Τέλος, στο άρθρο 104 προβλέπεται ετήσιο όριο εγγυήσεων μέχρι 1,5% των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού του αντίστοιχου έτους. Με αυτόν τον τρόπο, το ετήσιο όριο εγγυήσεων μειώθηκε στο ήμισυ, δεδομένου ότι το ίδιο όριο που προέβλεπε ο Ν. 2322/1995 ήταν 3%. Αυτό κρίθηκε αναγκαίο προκειμένου να μειωθεί το δυνητικό δημοσιονομικό κόστος που συνεπάγεται η κατάπτωση της εγγύησης του ΕΔ, δοθέντος ότι ένας μεγάλος αριθμός εγγυημένων δανείων είχε ήδη καταπέσει. Ωστόσο, από το ετήσιο όριο του 1,5% εξαιρούνται: α) Οι εγγυήσεις που παρέχονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3723/2008, β) οι εγγυήσεις που παρέχονται στους ευρωπαϊκούς ή διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (π.χ. ΕΤΕπ) για δάνεια που χορηγούν σε δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς και πιστωτικά ιδρύματα και μόνο για επενδυτικούς και κοινωνικούς σκοπούς, γ) οι εγγυήσεις που παρέχονται στην Τράπεζα της Ελλάδος προς εξασφάλιση των απαιτήσεων αυτής κατά πιστωτικών ιδρυμάτων, στο πλαίσιο του μηχανισμού έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα και δ) οι εγγυήσεις που παρέχονται για την αποκατάσταση ζημιών προερχόμενων από φυσικές καταστροφές ή άλλα έκτακτα γεγονότα.

Κοντολογίς, ο Ν. 4549/2018, βασιζόμενος στον Ν. 2322/1995, εκσυγχρόνισε το νομοθετικό πλαίσιο των εγγυήσεων και έθεσε συγκεκριμένες διαδικασίες για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ, ανάλογα με την κατηγορία του δανειολήπτη.

### **3.3.8 Ο Νόμος 4649/2019 για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (σχήμα «ΗΡΑΚΛΗΣ»)**

Με τον Ν. 4649/2019<sup>57</sup> υιοθετήθηκε το πρόγραμμα παροχής εγγύησης του ΕΔ «ΗΡΑΚΛΗΣ» στις τιτλοποιήσεις μη εξυπηρετούμενων δανείων των ελληνικών τραπεζών («κόκκινα» δάνεια) που διενεργούνται βάσει του Ν. 3156/2003. Το πρόγραμμα είναι σύμφωνο με τους όρους της από 10.10.2019 C(2019)7309 απόφασης της Επιτροπής, με την οποία καθορίστηκαν οι όροι και οι προϋποθέσεις παροχής της εγγύησης του ΕΔ. Στόχος του προγράμματος είναι, με την παροχή της

<sup>56</sup> Βλέπε αιτιολογική έκθεση του Ν. 4549/2018, ό.π., υποσημείωση 49, σ. 35.

<sup>57</sup> «Πρόγραμμα παροχής εγγύησης σε τιτλοποιήσεις πιστωτικών ιδρυμάτων», ΦΕΚ 206/Α/16.12.2019.

εγγύησης του ΕΔ, να υπάρξει ενθάρρυνση και κίνητρο στις τράπεζες να μεταβιβάζουν τις απαιτήσεις τους που προέρχονται από τα ανωτέρω δάνεια (μέσω της τιτλοποίησης), με απώτερο σκοπό τη δραστική και συστηματική μείωση των δανείων αυτών και την «ελάφρυνση» των ισολογισμών τους.

Οι τράπεζες μεταβιβάζουν τις απαιτήσεις τους από τα σε καθυστέρηση δάνεια στον αποκτώντα τις απαιτήσεις αυτές. Ο αποκτών εκδίδει ομολογίες που απευθύνονται στο επενδυτικό κοινό (ομολογιούχοι), στις οποίες έχουν ενσωματωθεί ως αξία τα δάνεια που έχει αποκτήσει από τις τράπεζες. Κατά τη λήξη των ομολογιών ο αποκτών πρέπει να καταβάλει στον κάτοχό τους (ομολογιούχο) το αντίστοιχο ποσό. Οι ομολογίες έχουν διάφορες διαβαθμίσεις, ανάλογα με την ποιότητα των δανείων που έχουν ενσωματωθεί σε αυτές (π.χ. αν τα δάνεια βρίσκονται σε μεγάλη ή όχι καθυστέρηση, αν είναι επαρκώς εξασφαλισμένα μέσω υποθηκών κ.ά). Το ΕΔ, μέσω της εγγύησής του, αναλαμβάνει την υποχρέωση να εξοφλήσει τις υποχρεώσεις του αποκτώντος προς τους ομολογιούχους μόνο για τις ασφαλέστερες ομολογίες, (ομολογίες υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας), στις οποίες έχουν ενσωματωθεί δάνεια χαμηλότερου κινδύνου και επαρκών εξασφαλίσεων. Αυτό λειτουργεί ελκυστικά για τους επενδυτές να αποκτήσουν ομολογίες και κατ' επέκταση για τις τράπεζες να μεταβιβάσουν τις απαιτήσεις τους από τα ληξιπρόθεσμα δάνεια. Επίσης, προβλέπεται η καταβολή προμήθειας υπέρ του ΕΔ, τιμολογημένη με τιμές αγοράς, για να μη συνιστά η εγγύηση κρατική ενίσχυση<sup>58</sup>.

Το σχήμα «ΗΡΑΚΛΗΣ» ισχύει για 18 μήνες από την ημερομηνία δημοσίευσης της απόφασης της Επιτροπής της 10.10.2019 (δηλαδή έως τις 10.04.2021) και το ανώτατο όριο εγγυήσεων που δύναται να παρέχει το ΕΔ αυτό το διάστημα ανέρχεται στα 12 δισεκατομμύρια ευρώ, με δυνατότητα επέκτασης του ποσού αυτού και της περιόδου παροχής της εγγύησης με απόφαση του ΥΠΟΙΚ και με έγκριση της Επιτροπής.

<sup>58</sup> Βλέπε αιτιολογική έκθεση του Ν. 4649/2019, σσ. 1-4.

Ανακτήθηκε από <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/p-pistidrym-eis-olo.pdf> [τελευταία πρόσβαση 27.09.2020].

### 3.3.9 Η Κοινή Υπουργική Απόφαση 2/18646/0025/15.05.2020

Η ΚΥΑ των Υπουργών Οικονομικών και Επικρατείας και Ψηφιακής Διακυβέρνησης 2/18646/0025/15.05.2020<sup>59</sup> κατέργησε την απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/478/0025/04.01.2006, σχετικά με τη βεβαίωση και διαγραφή οφειλών εγγυημένων από το ΕΔ και όρισε ανάλογη -ηλεκτρονική πλέον- διαδικασία σε σχέση με την έγχαρτη που ίσχυε, αποτελώντας ένα βήμα προς την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και την πιο γρήγορη διεκπεραίωση των αιτημάτων κατάπτωσης. Να σημειωθεί ότι η εν λόγω ΚΥΑ εκδόθηκε ύστερα από συνεννόηση του ΓΛΚ με τους (λεγόμενους) «θεσμούς», οι οποίοι ασκούσαν πιέσεις για την ταχύτερη διεκπεραίωση των χιλιάδων αιτημάτων κατάπτωσης που έχουν συσσωρευτεί και την πληρωμή των τραπεζών, στο πλαίσιο της αυξημένης εποπτείας που υπόκειται η χώρα μας.

Τα πλεονεκτήματα της νέας βελτιωμένης διαδικασίας είναι πολλαπλά για τους συμμετέχοντες σε αυτήν (άνθρωποι, υπηρεσίες):

- i. Εξάλειψη, σχεδόν εξ ολόκληρου, του φυσικού αρχείου και του χαρτιού.
- ii. Εξοικονόμηση χρόνου, καθώς ο υπάλληλος που χειρίζεται το αίτημα κατάπτωσης δεν χρειάζεται να το αναζητεί στο φυσικό αρχείο, αφού πλέον το αρχείο που τηρείται είναι ηλεκτρονικό.
- iii. Μείωση στο ελάχιστο του χρόνου αποστολής των δικαιολογητικών μεταξύ των υπηρεσιών, καθώς η νέα διαδικασία χαρακτηρίζεται από τη διαλειτουργικότητα των υπηρεσιακών συστημάτων (Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Δημοσιονομικής Πολιτικής του ΓΛΚ και Taxis).
- iv. Πιο γρήγορη πληρωμή των τραπεζών που αιτούνται την κατάπτωση της εγγύησης. Αυτό κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό, διότι με την προηγούμενη διαδικασία οι τράπεζες δεν ικανοποιούνταν έγκαιρα και κατέφευγαν στην άσκηση ενδίκων μέσων κατά του ΕΔ (αγωγές), με συνέπεια την έναρξη μιας νέας δαπανηρής διοικητικής διαδικασίας με πολλούς εμπλεκόμενους (τράπεζες, ΓΛΚ, Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, δανειολήπτες, δικηγόροι).

---

<sup>59</sup> «Διαδικασία ηλεκτρονικής βεβαίωσης και διαγραφής οφειλών εγγυημένων από το Ελληνικό Δημόσιο», ΦΕΚ 2169/Β/05.06.2020. Η εν λόγω απόφαση κατέργησε την απόφαση 2/76040/0025/09.10.2019, (ΦΕΚ 3832/Β/16.10.2019), η οποία είχε αρχικά εκδοθεί για την ηλεκτρονική βεβαίωση.

---

## **Κεφάλαιο Τέταρτο**

### **Η διαδικασία παροχής, κατάπτωσης και ανάκτησης της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου**

---

#### **4.1 Η διαδικασία παροχής της εγγύησης**

Η διαδικασία παροχής της εγγύησης του ΕΔ διαφοροποιείται ανάλογα με τους λήπτες αυτής, δηλαδή αν είναι φυσικά πρόσωπα, ιδιωτικές επιχειρήσεις, ημεδαπά πιστωτικά ιδρύματα, κρατικοί φορείς δημοσίου ή ιδιωτικού ή μικτού δικαίου, αλλοδαπές κυβερνήσεις, οργανισμοί της ΕΕ και πιστωτικά ιδρύματα, στο πλαίσιο της ενωσιακής νομοθεσίας ή συμφωνίας μεταξύ των κ-μ. Η εν λόγω διαδικασία περιγράφεται στις παρ. 1 έως 4 του άρθρου 100 του Ν. 4549/2018, ενώ η αντίστοιχη διαδικασία για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (σχήμα «ΗΡΑΚΛΗΣ») περιγράφεται στον Ν. 4649/2019 (ιδίως άρθρα 6, 9, 10, 17).

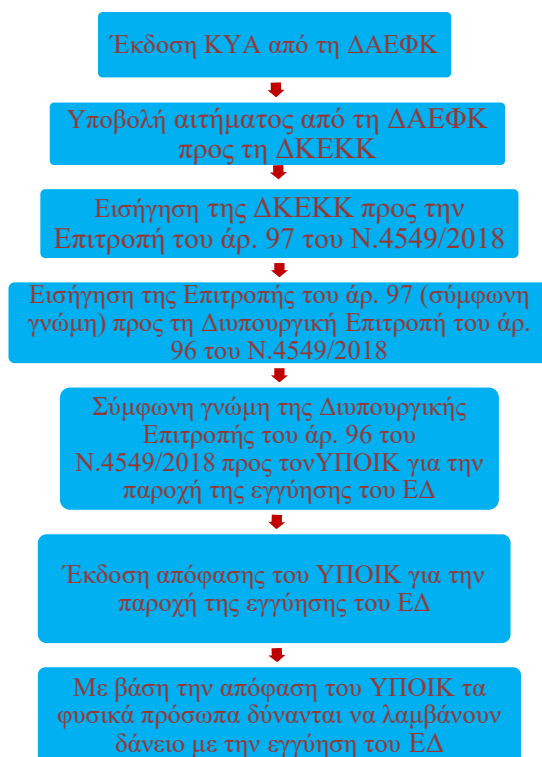
##### **4.1.1 Σε φυσικά πρόσωπα**

Στην παρ. 1 του άρθρου 100 του Ν. 4549/2018 περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις εγγυήσεων για δάνεια φυσικών προσώπων, των οποίων το βιοτικό επίπεδο είναι ιδιαίτερα χαμηλό (π.χ. τσιγγάνοι) ή έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές ή άλλα έκτακτα γεγονότα (π.χ. σεισμοπαθείς), που είναι και η πιο συνήθης περίπτωση.

Όταν συμβεί φυσική καταστροφή (πλημμύρα, σεισμός, κ.ά.), η αρμόδια Διεύθυνση Αποκατάστασης Επιπτώσεων Φυσικών Καταστροφών (ΔΑΕΦΚ) του Υπουργείου Υποδομών προβαίνει στην οριοθέτηση και τον προσδιορισμό της πληγείσας περιοχής (γεωγραφικά), μέσω έκδοσης ΚΥΑ. Ακολούθως, η ΔΑΕΦΚ υποβάλλει αίτημα στη ΔΚΕΚΚ του ΓΛΚ για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ για τα δάνεια που πρόκειται να λάβουν οι πληγέντες της συγκεκριμένης περιοχής (π.χ. στεγαστικά). Το αίτημα εξετάζεται από τη ΔΚΕΚΚ, η οποία εισηγείται σχετικά στην

Επιτροπή του άρθρου 97 του Ν. 4549/2018 για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ. Κατόπιν, η εν λόγω Επιτροπή εισηγείται τη σύμφωνη γνώμη της προς τη Διυπουργική Επιτροπή του άρθρου 96 του ίδιου νόμου για την παροχή της εγγύησης. Η Διυπουργική Επιτροπή αποφασίζει ομόφωνα και παρέχει και αυτή τη σύμφωνη γνώμη της στον ΥΠΟΙΚ για την παροχή της εγγύησης. Ακολουθεί η έκδοση της απόφασης του ΥΠΟΙΚ με την οποία παρέχεται η εγγύηση του ΕΔ (με επιμέλεια της ΔΚΕΚΚ). Η απόφαση αυτή του ΥΠΟΙΚ αποτελεί κανονιστική διοικητική πράξη, καθώς θέτει τους όρους και τις προϋποθέσεις για να ισχύει η εγγύηση του ΕΔ, δηλαδή θέτει το γενικό πλαίσιο, χωρίς να εξατομικεύεται ανά δικαιούχο δανειολήπτη και βάσει αυτής οι δυνητικοί δανειολήπτες-πληγέντες μπορούν να προσέρχονται στις τράπεζες και να λαμβάνουν δάνειο με την εγγύηση του ΕΔ, η οποία ισχύει χωρίς άλλη διοικητική ενέργεια. Στο Γράφημα 1 ακολουθεί η διαδικασία παροχής της εγγύησης σε φυσικά πρόσωπα, σε περίπτωση φυσικής καταστροφής.

**Γράφημα 1.** Διαδικασία παροχής της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου σε φυσικά πρόσωπα



*Πηγή: Ιδία επεξεργασία*

#### 4.1.2 Σε ιδιωτικές επιχειρήσεις

Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 100 του Ν. 4549/2018, η διαδικασία παροχής της εγγύησης του ΕΔ όταν λήπτης αυτής είναι επαγγελματίες, ιδιωτικές επιχειρήσεις και συνεταιριστικές οργανώσεις, δηλαδή φορείς που ασκούν οικονομική δραστηριότητα, είναι η ακόλουθη: Ο αρμόδιος φορέας<sup>60</sup> υποβάλλει αίτημα στη ΔΚΕΚΚ για τη θέσπιση καθεστώτος κρατικής εγγύησης, αναφέροντας αναλυτικά τον σκοπό της χρηματοδότησης και παρέχοντας τα σχετικά οικονομικά στοιχεία. Το αίτημα εξετάζεται από τη ΔΚΕΚΚ, η οποία εισηγείται στην Επιτροπή του άρθρου 97 για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ. Η εν λόγω Επιτροπή εισηγείται τη σύμφωνη γνώμη της στη Διυπουργική Επιτροπή του άρθρου 96, η οποία, αποφασίζοντας ομόφωνα, παρέχει και αυτή τη σύμφωνη γνώμη της στον ΥΠΟΙΚ για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ. Ακολουθεί η έκδοση της απόφασης του ΥΠΟΙΚ, με επιμέλεια της ΔΚΕΚΚ, με την οποία θεσπίζεται το καθεστώς της εγγύησης. Στην απόφαση τίθενται οι όροι, οι προϋποθέσεις και το γενικό πλαίσιο της εγγύησης (η απόφαση αυτή του ΥΠΟΙΚ συνιστά κανονιστική διοικητική πράξη).

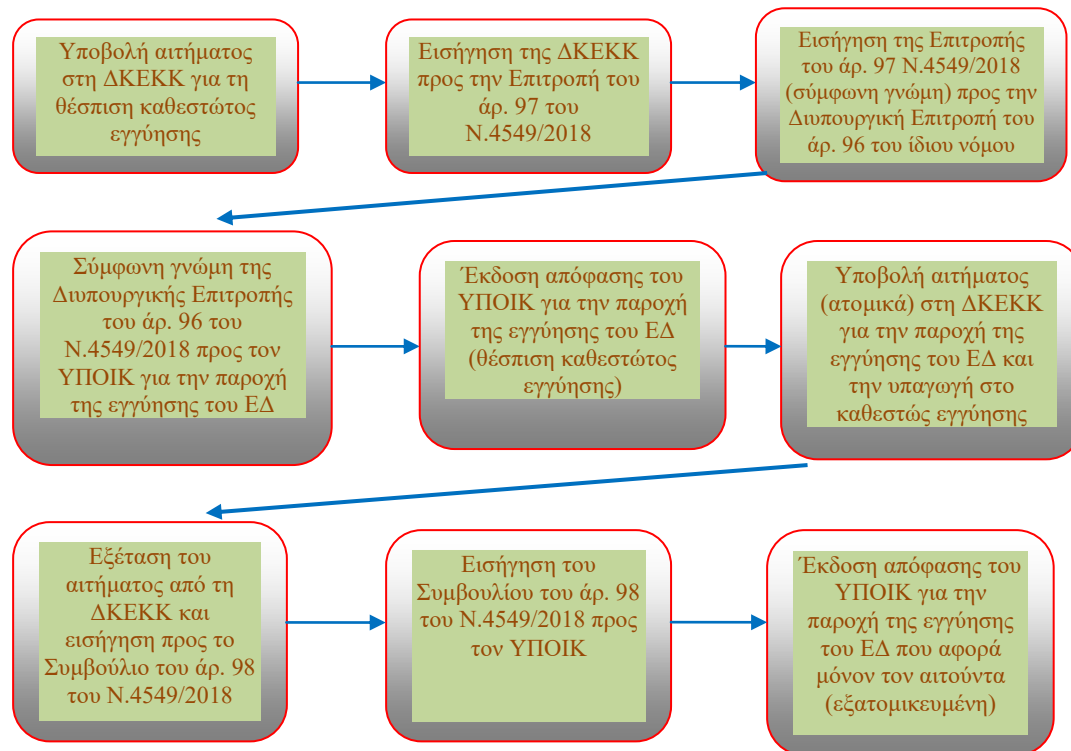
Με βάση την απόφαση του ΥΠΟΙΚ, ο εκάστοτε ενδιαφερόμενος/δυνητικός δανειολήπτης υποβάλλει ατομικά αίτημα στη ΔΚΕΚΚ του ΓΛΚ για τη χρηματοδότησή του από τράπεζα που έχει επιλέξει και την υπαγωγή του στο καθεστώς εγγύησης που θεσπίστηκε με την εν λόγω απόφαση. Το αίτημα εξετάζεται από τη ΔΚΕΚΚ, η οποία εισηγείται προς το Συμβούλιο Διαχείρισης και Αξιολόγησης της εγγυητικής ευθύνης του ΕΔ του άρθρου 98 του Ν. 4549/2018. Στη συνέχεια, το Συμβούλιο εισηγείται προς τον ΥΠΟΙΚ για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ, που αφορά αποκλειστικά τον αιτούντα. Η εγγύηση, πλέον, παρέχεται εξατομικευμένα με νέα απόφαση του ΥΠΟΙΚ προς την τράπεζα από την οποία πρόκειται να δανειοδοτηθεί ο ενδιαφερόμενος που υπέβαλε το αίτημα (η απόφαση αυτή του ΥΠΟΙΚ είναι ατομική διοικητική πράξη).

Στο Γράφημα 2 περιγράφεται η διαδικασία παροχής της εγγύησης σε ιδιωτικές επιχειρήσεις.

---

<sup>60</sup> Αρμόδιος φορέας μπορεί να είναι επαγγελματικά επιμελητήρια, ομάδες επιχειρήσεων συγκεκριμένης περιοχής ή κλάδου, Υπουργείο κ.ά.

## Γράφημα 2. Διαδικασία παροχής της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου σε ιδιωτικές επιχειρήσεις



Πηγή: Ιδία επεξεργασία

### 4.1.3 Σε ημεδαπά πιστωτικά ιδρύματα και σε κρατικούς φορείς δημοσίου ή ιδιωτικού ή μικτού δίκαιου

Η διαδικασία παροχής της εγγύησης του ΕΔ, όταν αυτή ζητείται από ημεδαπά πιστωτικά ιδρύματα (τράπεζες) και κρατικούς φορείς δημοσίου ή ιδιωτικού ή μικτού δικαίου καθορίζεται στην παρ. 3 του άρθρου 100 του Ν. 4549/2018.

Ο ενδιαφερόμενος<sup>61</sup> υποβάλλει αίτημα στη ΔΚΕΚΚ αναφέροντας αναλυτικά τον σκοπό της χρηματοδότησής του. Το αίτημα πρέπει να συνοδεύεται από σχετική απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του ενδιαφερόμενου φορέα, από οικονομικά στοιχεία και από τουλάχιστον τρεις προσφορές πιστωτικών ιδρυμάτων, από τα οποία δύναται να δανειοδοτηθεί. Μετά τη λήψη του αιτήματος, η ΔΚΕΚΚ το αποστέλλει στον Οργανισμό Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους, ο οποίος αξιολογεί τις προσφορές

<sup>61</sup> Ενδιαφερόμενος μπορεί να είναι ΟΤΑ, δημόσια επιχείρηση, τράπεζα.

των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ύστερα, η ΔΚΕΚΚ υποβάλλει εισήγηση στην Επιτροπή του άρθρου 97 για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ. Η Επιτροπή του άρθρου 97 υποβάλλει την εισήγησή της (σύμφωνη γνώμη) προς τη Διυπουργική Επιτροπή του άρθρου 96, η οποία (ομοφώνως) παρέχει τη σύμφωνη γνώμη της στον ΥΠΟΙΚ για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ. Ακολουθεί η έκδοση της απόφασης του ΥΠΟΙΚ, με φροντίδα της ΔΚΕΚΚ, που αφορά τον αιτούντα (η απόφαση αποτελεί ατομική διοικητική πράξη).

Από την υποχρέωση υποβολής τουλάχιστον τριών προσφορών από τα πιστωτικά ιδρύματα εξαιρούνται: i) Οι φορείς που χρηματοδοτούνται από την ΕΤΕπ ή από ευρωπαϊκούς ή διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, ii) οι φορείς που έχουν απευθυνθεί σε τουλάχιστον τρεις χρηματοδοτικούς φορείς, αλλά δεν έλαβαν ικανοποιητικό αριθμό προσφορών, γεγονός που αποδεικνύεται εγγράφως και δεν οφείλεται στη μειωμένη πιστοληπτική τους ικανότητα και iii) τα ημεδαπά πιστωτικά ιδρύματα.

#### **4.1.4 Σε αλλοδαπές κυβερνήσεις**

Κατά την παρ. 4 του άρθρου 100 του Ν. 4549/2018, η εγγύηση του ΕΔ σε αλλοδαπές κυβερνήσεις, στο πλαίσιο διεθνών ή ευρωπαϊκών συμφωνιών, παρέχεται απευθείας με απόφαση του ΥΠΟΙΚ, χωρίς να απαιτείται η τήρηση της συνήθους διαδικασίας (αίτημα φορέα, εισήγηση ΔΚΕΚΚ, Επιτροπή του άρθρου 97, Διυπουργική Επιτροπή του άρθρου 96). Κάτι τέτοιο θεωρείται εύλογο, καθώς η συγκεκριμένη εγγύηση συνιστά κατ' ουσίαν πολιτική και κυβερνητική απόφαση -πιθανόν δε να εντάσσεται και στην εξωτερική πολιτική της χώρας- και εκφεύγει της κρίσης (κυρίως τεχνικής) των διοικητικών οργάνων που συμμετέχουν στα αρμόδια συλλογικά όργανα για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ.

#### **4.1.5 Για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (σχήμα «ΗΡΑΚΛΗΣ»)**

Η διαδικασία παροχής της εγγύησης του ΕΔ για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων («κόκκινα δάνεια»), στο πλαίσιο του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ»,

περιγράφεται κυρίως στα άρθρα 6, 9, 10 και 17 του Ν. 4649/2019. Σύμφωνα με τη διαδικασία, το πιστωτικό ίδρυμα-μεταβιβάζων τις απαιτήσεις που προέρχονται από τα ανωτέρω δάνεια (ή ο αποκτών τις απαιτήσεις αυτές) υποβάλει αίτημα για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ στη Διεύθυνση Χρηματοοικονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών. Η εν λόγω Διεύθυνση διενεργεί έλεγχο πληρότητας του αιτήματος και το διαβιβάζει στην Επιτροπή Παρακολούθησης του άρθρου 17 του Ν. 4649/2019. Η Επιτροπή Παρακολούθησης εισηγείται προς την Επιτροπή του άρθρου 97 του Ν. 4549/2018 για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ. Η Επιτροπή του άρθρου 97, με τη σειρά της, παρέχει τη σχετική σύμφωνη γνώμη της προς τη Διυπουργική Επιτροπή του άρθρου 96 του ίδιου νόμου. Ακολούθως, η Διυπουργική Επιτροπή παρέχει τη σύμφωνη γνώμη της στον ΥΠΟΙΚ για την παροχή της εγγύησης. Ακολουθεί η έκδοση της απόφασης εγγύησης του ΥΠΟΙΚ με μέριμνα της ΔΚΕΚΚ.

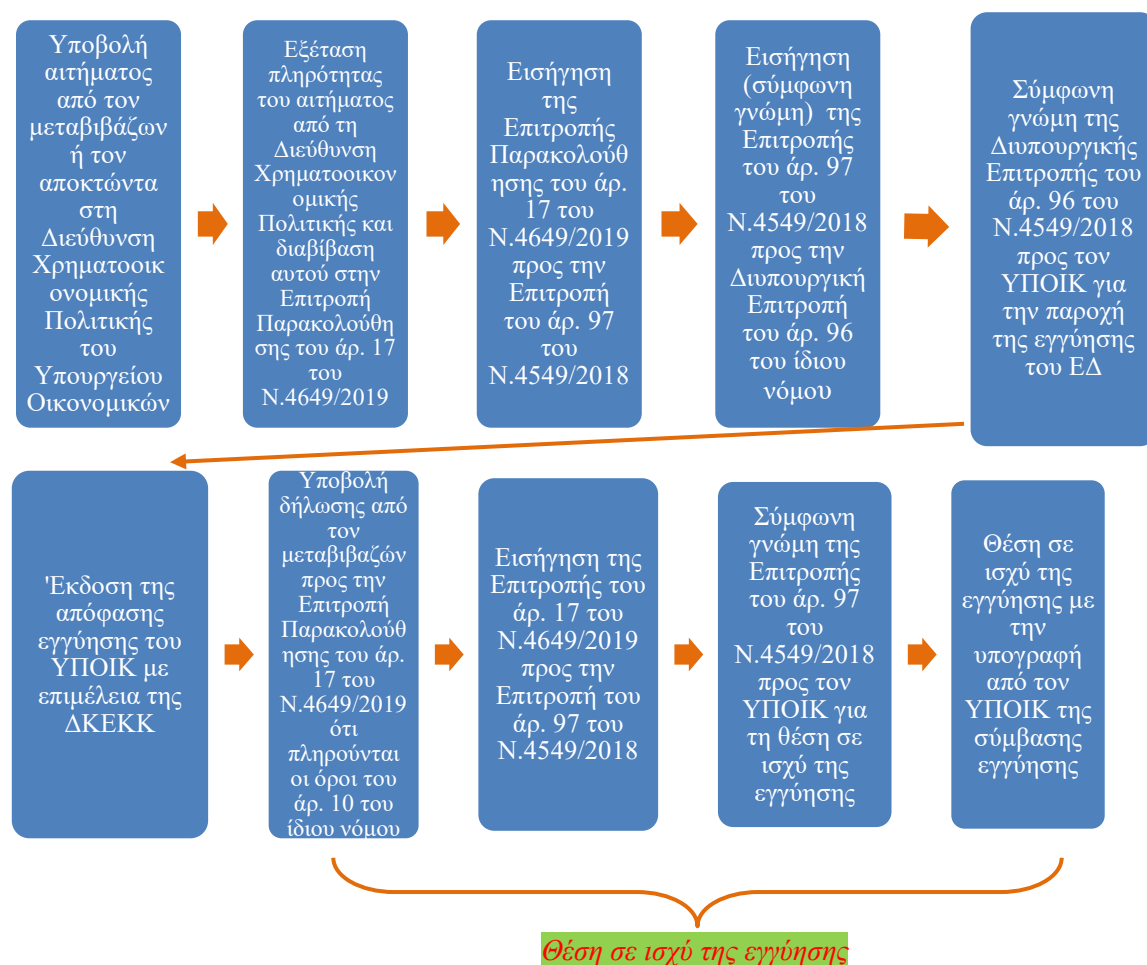
Η εγγύηση του ΕΔ τελεί υπό αίρεση και δεν ισχύει από την έκδοσή της, αλλά για να τεθεί σε ισχύ πρέπει να πληρούνται σωρευτικά οι προϋποθέσεις του άρθρου 10 του Ν. 4649/2019. Την πλήρωση των προϋποθέσεων επιβεβαιώνει ο νόμιμος εκπρόσωπος του μεταβιβάζοντος πιστωτικού ιδρύματος με δήλωσή του προς την Επιτροπή Παρακολούθησης, συνοδευμένη από συγκεκριμένα δικαιολογητικά που ορίζονται στο ανωτέρω άρθρο. Η Επιτροπή Παρακολούθησης, εντός ευλόγου χρόνου από την παραλαβή της δήλωσης και των δικαιολογητικών, εισηγείται εκ νέου προς την Επιτροπή του άρθρου 97 του Ν. 4549/2018, η οποία παρέχει τη σύμφωνη γνώμη της στον ΥΠΟΙΚ για να τεθεί σε ισχύ η εγγύηση του ΕΔ. Η εγγύηση τίθεται σε ισχύ με την υπογραφή από τον ΥΠΟΙΚ της σχετικής σύμβασης εγγύησης<sup>62</sup> μεταξύ του ΕΔ και του αποκτώντος. Αν η εγγύηση δεν τεθεί σε ισχύ μέσα 12 μήνες από την ημερομηνία δημοσίευσης στο ΦΕΚ της απόφασης του ΥΠΟΙΚ, το ποσό της εγγύησης αποδεδεσμεύεται και εκδίδεται σχετική διαπιστωτική πράξη.

Στο ακόλουθο Γράφημα 3 αποτυπώνεται η προαναφερθείσα διαδικασία.

---

<sup>62</sup> Βλέπε Παράρτημα Γ του Ν. 4649/2019.

**Γράφημα 3.** Διαδικασία παροχή της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου στο πλαίσιο του σχήματος «ΗΡΑΚΛΗΣ»



Πηγή: Ιδία επεξεργασία

## 4.2 Η διαδικασία κατάπτωσης της εγγύησης

Η υποχρέωση του ΕΔ, ως εγγυητή, να εξοφλεί τις υποχρεώσεις τις οποίες εγγυάται προβλέπεται από το άρθρο 11 του Ν. 2322/1995, για τις εγγυήσεις που έχουν παρασχεθεί δυνάμει του νόμου αυτού, από το άρθρο 101 του Ν. 4549/2018 για τις εγγυήσεις που παρέχονται δυνάμει του ίδιου νόμου, καθώς και από το άρθρο 13 του Ν. 4649/2019 όσον αφορά τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων του σχήματος «ΗΡΑΚΛΗΣ».

#### 4.2.1 Για τα εγγυημένα δάνεια βάσει των Νόμων 2322/1995 και 4549/2018

Η εγγύηση του ΕΔ καταπίπτει εφόσον υφίστανται συγκεκριμένος αριθμός ληξιπρόθεσμων δόσεων από την εγγυημένη χρηματοδότηση. Ο Ν. 2322/1995 δεν όριζε ακριβή αριθμό απλήρωτων δόσεων προκειμένου η τράπεζα να μπορεί να αιτηθεί την κατάπτωση της εγγύησης, αλλά ο αριθμός αυτός προσδιοριζόταν στις υπουργικές αποφάσεις που εκδίδονταν κατ' εξουσιοδότηση του εν λόγω νόμου.

Ειδικότερα, όσον αφορά τα φυσικά πρόσωπα, όταν ο δανειολήπτης δεν κατέβαλε μία δόση από το δάνειό του, η τράπεζα που του το είχε χορηγήσει στρεφόταν κατά του ΕΔ και ζητούσε την κατάπτωση της εγγύησης (αίτημα κατάπτωσης) που αφορούσε όμως τη συγκεκριμένη δόση που δεν είχε καταβληθεί από τον δανειολήπτη και όχι το σύνολο του δανείου. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να συσσωρευτούν χιλιάδες αιτήματα καταπτώσεων για τους δανειολήπτες φυσικά πρόσωπα (π.χ. τσιγγάνοι) στη ΔΚΕΚΚ, καθώς κάθε απλήρωτη δόση αντιστοιχούσε και σε ένα αίτημα κατάπτωσης.

Όσον αφορά τα δάνεια των ιδιωτικών επιχειρήσεων και των επαγγελματιών, αυτά κατέπιπταν, εξ ολοκλήρου, με τη μη καταβολή δύο ή τριών συνεχόμενων δόσεων, (συνήθως εξαμηνιαίων), ανάλογα με τα οριζόμενα στην υπουργική απόφαση και στο καθεστώς εγγύησης που είχαν υπαχθεί οι παραπάνω φορείς. Σε αυτήν την περίπτωση, η τράπεζα ζητούσε την κατάπτωση της εγγύησης (αίτημα κατάπτωσης) για ολόκληρο το υπόλοιπο δάνειο που δεν είχε εξοφληθεί και όχι μόνο για τις απλήρωτες δόσεις (δύο, τρεις ή περισσότερες), όπως στα φυσικά πρόσωπα.

Η διαφοροποίηση στη διαδικασία του αιτήματος κατάπτωσης ανάμεσα στα φυσικά πρόσωπα και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις έγκειται στη φύση των δανείων που χορηγούνταν στις δύο αυτές κοινωνικές ομάδες. Τα δάνεια των φυσικών προσώπων αφορούσαν σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα στεγαστικά δάνεια, οι δόσεις των οποίων ήταν μηνιαίες έτσι ώστε το συνολικό οφειλόμενο ποσό να επιμερίζεται σε μικρότερα ποσά, στα οποία θα ήταν σε θέση να ανταπεξέλθει ο δανειολήπτης. Ενώ στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, που τα μεγέθη των δανείων ήταν πολύ υψηλότερα, οι δόσεις ήταν κατά κύριο λόγο εξαμηνιαίες, καθώς μια ιδιωτική επιχείρηση -ως οικονομική

μονάδα- έχει σαφώς μεγαλύτερες δυνατότητες σε σχέση με έναν δανειολήπτη φυσικό πρόσωπο και άρα δύναται να καταβάλει μεγαλύτερα ποσά σε πιο αραιά διαστήματα.

Πλέον, το άρθρο 101 του Ν. 4549/2018 ορίζει ότι η εγγύηση καταπίπτει αν δεν καταβληθούν τρεις συνεχόμενες δόσεις, είτε αν πρόκειται για δάνεια φυσικών προσώπων είτε για δάνεια ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Η εγγύηση καταπίπτει με την υποβολή, από την τράπεζα που χορήγησε το δάνειο, προς το ΓΛΚ (ΔΚΕΚΚ) αιτήματος κατάπτωσης, μετά όμως την παρέλευση τριμήνου από τη συμπλήρωση του αναγκαίου αριθμού ληξιπρόθεσμων δόσεων. Μέσα σε αυτό το τρίμηνο, η τράπεζα υποχρεούται να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για την είσπραξη των χρωστούμενων ποσών από τον οφειλέτη, με την ίδια επιμέλεια όπως και για τα δάνεια χωρίς την εγγύηση του ΕΔ. Αν οι ενέργειες αυτές αποβούν άκαρπες, η τράπεζα στρέφεται κατά του ΕΔ υποβάλλοντας αίτημα κατάπτωσης.

Το ΕΔ, (ΔΚΕΚΚ του ΓΛΚ), ελέγχει το αίτημα κατάπτωσης και προχωράει στην πληρωμή της τράπεζας, αφού προηγουμένως προβεί στη βεβαίωση, εν ευρεία έννοια, ως εσόδων του, σε βάρος των δανειοληπτών, των εγγυητών και λοιπών συνυπόχρεων, των σχετικών ποσών στις αρμόδιες ΔΟΥ. Οι ασφάλειες που έχουν χορηγηθεί υπέρ της τράπεζας, για την εξασφάλιση των δανείων, λειτουργούν υπέρ του ΕΔ από τη βεβαίωση και μόνο των εγγυημένων ανεξόφλητων οφειλών. Οι ΔΟΥ, αμέσως μετά την ως άνω βεβαίωση οφειλών σε βάρος των δανειοληπτών, υποχρεούνται να προβούν σε όλες τις προβλεπόμενες από τον Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων ενέργειες για την αναγκαστική είσπραξη των οφειλών αυτών, καθώς και σε ενέργειες ρευστοποίησης της αξίας των εμπραγμάτων ασφαλειών που έχουν συσταθεί υπέρ των τραπεζών, στη θέση των οποίων έχει υποκατασταθεί το ΕΔ μετά την ολοκλήρωση της βεβαίωσης.

Συμβαίνει ωστόσο συχνά, κατά τον έλεγχο του αιτήματος κατάπτωσης, ιδίως από υπαιτιότητα της τράπεζας, το ΕΔ να ελευθερώνεται από την εγγυητική του ευθύνη λόγω μη τήρησης των όρων που έχουν τεθεί από την υπουργική απόφαση εγγύησης στην οποία έχει υπαχθεί ο δανειολήπτης ή των όρων που τίθενται στα υπηρεσιακά έγγραφα του ΓΛΚ, η τήρηση των οποίων είναι απαραίτητη για να είναι ισχυρή η εγγύηση του ΕΔ. Η ελευθέρωση του ΕΔ προβλέπεται τόσο από την παρ. 4

του άρθρου 11 του Ν. 2322/1995, όσο και από την παρ. 1 του άρθρου 102 του Ν. 4549/2018.

Συγκεκριμένα, το ΕΔ ελευθερώνεται της παρασχεθείσας εγγύησής του αν από υπαιτιότητα του δανειστή ή πιστωτή δεν συνέτρεχαν ή εκ των υστέρων εξέλιπαν οι προϋποθέσεις παροχής της εγγύησης. Οι εν λόγω διατάξεις είναι σε συνάφεια με το άρθρο 862 του ΑΚ, σύμφωνα με το οποίο ο εγγυητής ελευθερώνεται εφόσον από πταίσμα του δανειστή έγινε αδύνατη η ικανοποίησή του από τον οφειλέτη, καθώς και με το άρθρο 863 του ΑΚ, κατά το οποίο ο εγγυητής ελευθερώνεται εφόσον ο δανειστής παραιτήθηκε από ασφάλειες που υπήρχαν αποκλειστικά για την απαίτησή του, για την οποία είχε δοθεί η εγγύηση, με αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο εγγυητής (Τσούμας, 2006, σσ. 45, 48).

Οι τράπεζες, μαζί με το αίτημα κατάπτωσης, υπέβαλλαν σε φυσική μορφή τα δικαιολογητικά που όριζε η απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/478/0025/04.01.2006. Με την απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/18646/0025/15.05.2020 έχει οριστεί ηλεκτρονική διαδικασία για την υποβολή του αιτήματος κατάπτωσης και των δικαιολογητικών που το συνοδεύουν, περιορίζοντας τόσο τον χρόνο εξέτασής του όσο και τον όγκο των δικαιολογητικών σε φυσική μορφή.

#### **4.2.2 Για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (σχήμα «ΗΡΑΚΛΗΣ»)**

Η μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων βάσει του Ν. 4649/2019 (σχήμα «ΗΡΑΚΛΗΣ») είναι μια νέα διαδικασία, χωρίς προς το παρόν να έχει εφαρμοστεί σε μεγάλο βαθμό και ως εκ τούτου δεν έχει επέλθει κατάπτωση της εγγύησης μέχρι σήμερα (Νοέμβριος 2020). Σε περίπτωση κατάπτωσης θα τηρηθεί η διαδικασία του άρθρου 13 του Ν. 4649/2019.

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, μετά την παρέλευση 50 ημερών από τη μη πληρωμή οποιασδήποτε υποχρέωσης του αποκτώντος που απορρέει από τις ομολογίες υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας, οι ομολογιούχοι υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας κοινοποιούν στο ΕΔ, εντός εννέα μηνών, αίτημα

πληρωμής των οφειλόμενων ποσών (αίτημα κατάπτωσης). Εντός 30 ημερών από την παραλαβή του αιτήματος κατάπτωσης, το ΕΔ καταβάλλει τα οφειλόμενα ποσά στους ομολογιούχους υψηλής εξοφλητικής προτεραιότητας.

### **4.3 Η ανάκτηση της εγγύησης**

Προκειμένου να διασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία της ενιαίας αγοράς, η Επιτροπή έχει την εξουσία, αλλά και την υποχρέωση, όταν διαπιστώσει το ασυμβίβαστο μιας κρατικής ενίσχυσης με την ενιαία αγορά και το ενωσιακό δίκαιο, (άρα και υπό τη μορφή κρατικής εγγύησης), να εκδώσει απόφαση ότι το κ-μ υποχρεούται να την τροποποιήσει ή να την καταργήσει. Αυτή η κατάργηση ή τροποποίηση, για να είναι πρακτικά αποτελεσματική, συνεπάγεται την υποχρέωση αναδρομικής ανάκτησης των παράνομων κρατικών ενισχύσεων (εγγυήσεων), στην περίπτωση που αυτές έχουν ήδη αποδοθεί στον κατά περίπτωση αποδέκτη τους. Το κ-μ, προς το οποίο απευθύνεται η απόφαση της Επιτροπής, οφείλει να αναλάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την υλοποίηση της απόφασης και τούτο διότι βασικός στόχος της ανάκτησης είναι να αποκατασταθεί ο ανταγωνισμός στις επηρεαζόμενες σχετικές αγορές και επιχειρήσεις και η επαναφορά αυτού στην κατάσταση που υπήρχε πριν τη χορήγηση της ενίσχυσης. Μέσω της ανάκτησης επιτυγχάνεται η αφαίρεση του οικονομικού πλεονεκτήματος που προκύπτει από την ενίσχυση και που απολαμβάνει ο αποδέκτης της, εν συγκρίσει με τους ανταγωνιστές του (Μεταξάς, 2019, σσ. 187-188). Γι' αυτό η ανάκτηση της παράνομης ενίσχυσης δεν συνιστά κύρωση, αλλά διοικητικό μέτρο αποκαταστατικού χαρακτήρα, δηλαδή απλή συνέπεια της μη τήρησης των προβλεπόμενων από τις διατάξεις της ΣΛΕΕ (Κωνσταντάκου, 2017, σ. 235).

#### **4.3.1 Η διαδικασία της ανάκτησης**

Στη χώρα μας, βασικό ρόλο στην ανάκτηση των παράνομων ενισχύσεων έχει η Κεντρική Μονάδα Κρατικών Ενισχύσεων του Υπουργείου Οικονομικών, ως το κεντρικό σημείο επαφής του ΕΔ με την Επιτροπή. Η υπηρεσία αυτή, με την ενημέρωσή της για απόφαση της Επιτροπής που αφορά ανάκτηση παράνομων κρατικών ενισχύσεων (εγγυήσεων) από την Ελλάδα, έρχεται σε επαφή με τη δημόσια

αρχή που χορήγησε την ενίσχυση, ώστε να συλλέξει όλη την απαραίτητη πληροφόρηση. Η Κεντρική Μονάδα συμβουλεύει τις Αποκεντρωμένες Μονάδες Κρατικών Ενισχύσεων<sup>63</sup>, οι οποίες υλοποιούν την ανάκτηση, στον προσδιορισμό των ωφελούμενων από την ενίσχυση φορέων, των ποσών των ενισχύσεων, αν αυτά δεν προσδιορίζονται στην απόφαση ανάκτησης της Επιτροπής και των αναλογούντων τόκων. Επίσης, προσδιορίζει τις ενέργειες που θα οδηγήσουν στην ανάκτηση και ζητά από τις Αποκεντρωμένες Μονάδες να τις υιοθετήσει άμεσα, οι οποίες υποχρεούνται να τις εφαρμόσουν μέσα στην οριζόμενη προθεσμία και να αναφέρουν τα αποτελέσματα στην Κεντρική Μονάδα. Η Κεντρική Μονάδα ενημερώνει την Επιτροπή για τις ενέργειες και τα μέτρα που έχουν ληφθεί για την ανάκτηση της παράνομης κρατικής ενίσχυσης και συνεχίζει την τακτική ενημέρωση για την πορεία της ανάκτησης. Επιπλέον, αναστέλλεται η χορήγηση κάθε συμβιβάσιμης ενίσχυσης σε οποιονδήποτε αποδέκτη οφείλει να επιστρέψει παράνομη και ασυμβίβαστη ενίσχυση που υπόκειται σε προηγούμενη απόφαση ανάκτησης, μέχρις ότου ο εν λόγω αποδέκτης επιστρέψει την κριθείσα ως παράνομη παλαιά ενίσχυση<sup>64</sup>.

#### **4.3.2 Η περίπτωση ανάκτησης της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου στις πυρόπληκτες επιχειρήσεις (υπόθεση Σόγια Ελλάς)**

Τον Ιούλιο του 2014, η Επιτροπή έλαβε καταγγελία σχετικά με εικαζόμενη ενίσχυση που χορηγήθηκε από το ΕΔ στη βιομηχανία Σόγια Ελλάς που δραστηριοποιείται στον τομέα της μεταποίησης γεωργικών προϊόντων. Η ενίσχυση αφορούσε το καθεστώς της επιδότησης επιτοκίου που είχε θεσπιστεί με την απόφαση του ΥΠΟΙΚ 36579/B1666/27.08.2007 (ΦΕΚ 1740/B/30.08.2007), καθώς και το καθεστώς της εγγύησης του ΕΔ που είχε θεσπιστεί με την απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/54310/0025/13.09.2007 (ΦΕΚ 1858/B/13.09.2007), στο πλαίσιο χορήγησης δανείων για την ενίσχυση των ιδιωτικών επιχειρήσεων που είχαν πληγεί από τις καταστροφικές πυρκαγιές το καλοκαίρι του 2007.

Μετά από πολυετή αλληλογραφία με τις ελληνικές αρχές, η Επιτροπή

---

<sup>63</sup> Υπάγονται στην οργανική δομή κάθε Υπουργείου.

<sup>64</sup> Βλέπε Υποπαράγραφο Β10 του Ν. 4152/2013, «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής των νόμων 4046/2012, 4093/2012 και 4127/2013», ΦΕΚ 107/Α/09.05.2013.

εξέδωσε απόφαση, σαφώς αργοπορημένα, σύμφωνα με την οποία τα προαναφερθέντα καθεστώτα ενισχύσεων συνιστούν κρατική ενίσχυση, μη συμβατά με το ενωσιακό δίκαιο, κατά την έννοια του άρθρου 107 παρ. 1 της ΣΛΕΕ, καθώς και ότι η Ελλάδα έθεσε παράνομα σε εφαρμογή τα εν λόγω καθεστώτα, κατά παράβαση του άρθρου 108 παρ. 3 της ΣΛΕΕ<sup>65</sup>, υποχρεώνοντας τη χώρα μας να ανακτήσει από τους δικαιούχους τις συγκεκριμένες ενισχύσεις<sup>66</sup>.

Ωστόσο, υφίστανται αμφιβολίες κατά πόσον η εφαρμογή της παραπάνω απόφασης ανάκτησης θα επιτύχει τον τελικό σκοπό στον οποίο γενικότερα αποβλέπουν οι ανακτήσεις, δηλαδή την αποκατάσταση του ανταγωνισμού και την επαναφορά αυτού στην προϋπάρχουσα κατάσταση πριν τη χορήγηση της ενίσχυσης, μέσω της αφαίρεσης του πλεονεκτήματος που αποκόμισαν οι λήπτες των ενισχύσεων. Και τούτο διότι, έχει παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα από τότε που θεσπίστηκαν τα καθεστώτα της επιδότησης επιτοκίου και της εγγύησης του ΕΔ (περίπου 13 έτη), λαμβάνοντας δε υπόψη ότι κατά το χρονικό αυτό διάστημα οι ελληνικές επιχειρήσεις βίωσαν μια μεγάλη κρίση που τις έφερε σε χειρότερη θέση από αυτήν που ήταν πριν υπαχθούν στα προαναφερθέντα καθεστώτα. Συνεπώς, οποιοδήποτε πλεονέκτημα έχουν πράγματι αποκομίσει από την υπαγωγή τους στα προαναφερθέντα καθεστώτα, πολύ πιθανόν να έχει τουλάχιστον εξανεμιστεί κατά το διάστημα που μεσολάβησε.

Η συγκεκριμένη απόφαση είναι μόνο μία που από αυτές έχει εκδώσει η Επιτροπή, με την οποία αναγκάζεται η χώρα μας να ανακτήσει παράνομες εγγυήσεις. Συνεπώς, πριν παρασχεθεί μια εγγύηση επιβάλλεται να έχει εξεταστεί από πλευράς συμβατότητάς της με το ενωσιακό δίκαιο, κάτι που άλλωστε προβλέπεται από το άρθρο 92 του Ν. 4549/2018. Αυτό αποτελεί ένα λεπτό και κρίσιμο σημείο, καθώς η συμβατότητα και το σύννομο μίας εγγύησης είναι σε συνάφεια με τον λήπτη αυτής, δεδομένου ότι το ΕΔ παρέχει εγγυήσεις σε διάφορους φορείς (φυσικά πρόσωπα, επιχειρήσεις κ.ά.).

---

<sup>65</sup> Η Επιτροπή πρέπει να ενημερώνεται εγκαίρως για τα σχέδια των κ-μ να θεσπίσουν ή να τροποποιήσουν τις ενισχύσεις, ώστε να μπορεί να υποβάλει τις παρατηρήσεις της. Οι ενισχύσεις που θεσπίστηκαν με τις εν λόγω υπουργικές αποφάσεις δεν είχαν κοινοποιηθεί στην Επιτροπή.

<sup>66</sup> Η απόφαση της Επιτροπής δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ L76 στις 12.03.2020. Αφορά μόνο επιχειρήσεις με δραστηριότητες που σχετίζονται με την παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων και όχι το σύνολο των επιχειρήσεων που επωφελήθηκαν από τις υπουργικές αποφάσεις που θέσπισαν τα καθεστώτα. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2020:076:FULL&from=EL> [τελευταία πρόσβαση 26.10.2020].

## ΜΕΡΟΣ II

---

### Κεφάλαιο Πέμπτο

#### Παρασχεθείσες εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου

---

##### 5.1 Εγγυήσεις σε φυσικά πρόσωπα

Το ελληνικό κράτος, στο πλαίσιο άσκησης κοινωνικής πολιτικής, κατά την επιταγή του άρθρου 21 παρ. 4<sup>67</sup> του Συντάγματος, οφείλει να καθίσταται αρωγός σε κοινωνικές ομάδες φυσικών προσώπων που χρήζουν βοήθειας, λόγω των έκτακτων και δυσμενών καταστάσεων στις οποίες αυτές περιέρχονται (π.χ. λόγω φυσικών καταστροφών). Μία μορφή αρωγής είναι η παροχή της εγγύησης του ΕΔ σε δάνεια που συνάπτουν τα ανωτέρω φυσικά πρόσωπα, για την αποκατάσταση ζημιών που υπέστησαν από φυσικές καταστροφές ή για την ευχερέστερη απόκτηση στέγης. Μέσω της εγγύησης τα πιστωτικά ιδρύματα χορηγούν ευκολότερα και με ευνοϊκούς όρους δάνεια στα πρόσωπα αυτά.

Η κρατική εγγύηση σε φυσικά πρόσωπα, όταν αυτά δεν ασκούν οικονομική δραστηριότητα, δεν συνιστά κρατική ενίσχυση και εκφεύγει από το πεδίο ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, καθώς μεταξύ των προσώπων αυτών δεν υφίσταται ανταγωνισμός, άρα δεν τίθεται ζήτημα στρέβλωσής του.

##### 5.1.1 Παλιννοστούντες ομογενείς

Με την ΚΥΑ 14979/2004<sup>68</sup>, η ελληνική πολιτεία έθεσε τους όρους για τη χορήγηση 35.000 δανείων με ευνοϊκούς όρους προς παλιννοστούντες ομογενείς, ύψους έως 60.000 ευρώ και διάρκειας έως 22 έτη έκαστο, με σκοπό τη στεγαστική τους

---

<sup>67</sup> Η παρ. 4 ορίζει ότι «Η απόκτηση κατοικίας από αυτούς που την στερούνται ή που στεγάζονται ανεπαρκώς αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδας του Κράτους».

<sup>68</sup> «Στεγαστική αποκατάσταση παλιννοστούντων ομογενών από χώρες της τέως Σοβιετικής Ένωσης, στις ζώνες Α, Β, Γ και Δ της Ελληνικής Επικράτειας», ΦΕΚ 1510/Β/07.10.2004.

αποκατάσταση, μέσω αγοράς, κατασκευής και βελτίωσης της πρώτης κατοικίας, λόγω της σταδιακής τους επιστροφής από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Η στεγαστική αποκατάσταση αφορούσε τέσσερις ζώνες εγκατάστασης των παλιννοστούντων ανά την επικράτεια και συγκεκριμένα τις ζώνες Α, Β, Γ και Δ. Η ζώνη Α περιλάμβανε τις Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και Βορείου Αιγαίου, καθώς και τα νησιά του Αιγαίου μέχρι 3.100 κατοίκους, η ζώνη Β περιλάμβανε τις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ηπείρου, η ζώνη Γ περιλάμβανε τη λοιπή Ελλάδα, εκτός από τα πολεοδομικά συγκροτήματα της Αθήνας, του Πειραιά, της Θεσσαλονίκης, του Ηρακλείου και της Πάτρας και τέλος η ζώνη Δ περιλάμβανε τα εν λόγω πολεοδομικά συγκροτήματα. Με την απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/1804/0025/08.07.2005<sup>69</sup> παρασχέθηκε η εγγύηση του ΕΔ στα ανωτέρω δάνεια σε ποσοστό 100%, δηλαδή για το σύνολο του δανείου.

Μέσω της εγγύησης του ΕΔ, οι τράπεζες (ιδίως η Εθνική) ενθαρρύνθηκαν και χορήγησαν δάνεια στους παλιννοστούντες ομογενείς, προκειμένου αυτοί να αποκτήσουν στέγη, καθιστώντας τον επαναπατρισμό τους ευκολότερο και λιγότερο ανώδυνο.

### 5.1.2 Έλληνες τσιγγάνοι

Με την ΚΥΑ 13576/2003<sup>70</sup>, το ΕΔ, όπως και στην περίπτωση των παλιννοστούντων, έθεσε τους όρους για τη χορήγηση 4.500 στεγαστικών δανείων με ευνοϊκούς όρους προς Έλληνες τσιγγάνους, ύψους έως 60.000 ευρώ και διάρκειας έως 22 έτη έκαστο, οι οποίοι διαβιούσαν σε καταυλισμούς, σκηνές, παράγκες ή άλλες κατασκευές που δεν πληρούσαν τις ελάχιστες προϋποθέσεις μιας μόνιμης κατοικίας. Με την απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/20589/0025/10.06.2003<sup>71</sup> παρασχέθηκε η εγγύηση του ΕΔ στα εν λόγω δάνεια σε ποσοστό 100%.

---

<sup>69</sup> «Παροχή της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου για τη στεγαστική αποκατάσταση παλιννοστούντων ομογενών από χώρες της τέως Σοβιετικής Ένωσης στις ζώνες Α, Β, Γ και Δ της Ελληνικής Επικράτειας», ΦΕΚ 1070/Β/29.07.2005.

<sup>70</sup> «Καθορισμός όρων χορήγησης 4.500 στεγαστικών δανείων σε Έλληνες Τσιγγάνους», ΦΕΚ 396/Β/04.04.2003.

<sup>71</sup> «Παροχή της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου για τη χορήγηση 4.500 στεγαστικών δανείων σε Έλληνες Τσιγγάνους», ΦΕΚ 802/Β/20.06.2003.

### 5.1.3 Σεισμόπληκτοι

Μετά τον καταστροφικό σεισμό που έπληξε την Αθήνα στις 7 Σεπτεμβρίου 1999, το κράτος, με την ΚΥΑ 5140/ΤΠ32/1999<sup>72</sup> έθεσε το πλαίσιο για τη χορήγηση δωρεάν κρατικής αρωγής προς τους πληγέντες από τον εν λόγω σεισμό, καθώς και τη χορήγηση δανείων σε αυτούς με σκοπό τη στεγαστική τους αποκατάσταση. Για τα δάνεια αυτά παρασχέθηκε η εγγύηση του ΕΔ σε ποσοστό 100% με την απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/78750/0025/24.11.1999<sup>73</sup>.

## 5.2 Εγγυήσεις σε ιδιωτικές επιχειρήσεις

Η εγγύηση σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, καταρχάς, συνιστά κρατική ενίσχυση, η οποία όμως υπό ορισμένες προϋποθέσεις μπορεί να είναι συμβατή με το ενωσιακό δίκαιο και την ενιαία αγορά. Το ΕΔ, ιδίως μεταξύ των ετών 2006-2011, μέσω πλήθους υπουργικών αποφάσεων με τις οποίες θεσπίστηκαν καθεστώτα εγγυήσεων, παρείχε την εγγύησή του κατά κανόνα σε ΜΜΕ που είτε δραστηριοποιούνταν σε παραμεθόριες περιοχές της χώρας ή σε συγκεκριμένο παραγωγικό κλάδο, είτε είχαν πληγεί από φυσικές καταστροφές (για τις υπουργικές αποφάσεις πιο αναλυτικά βλέπε Παράρτημα ΙΙΙ).

### 5.2.1 Επιχειρήσεις παραμεθόριων περιοχών

Με τις αποφάσεις του Υφυπουργού Οικονομικών 2/18872/0025/19.04.2006, 2/18875/0025/19.04.2006 και 2/19605/0025/19.04.2006 (βλέπε Α/Α 10, 11 και 12 του Παραρτήματος ΙΙΙ) θεσπίστηκαν τα καθεστώτα με τα οποία παρασχέθηκε η εγγύηση του ΕΔ προς τις τράπεζες για τη ρύθμιση οφειλών βιοτεχνικών, βιομηχανικών, μεταλλευτικών, κτηνοτροφικών επιχειρήσεων βιομηχανικού τύπου και ξενοδοχειακών επιχειρήσεων που ήταν εγκατεστημένες και λειτουργούσαν στους

<sup>72</sup> «Παροχή πιστωτικών διευκολύνσεων για την αποκατάσταση ζημιών σε κατοικίες και κτιριακές εγκαταστάσεις που προκλήθηκαν από το σεισμό της 7<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου 1999 σε περιοχές του Νομού Αττικής», ΦΕΚ 1900/Β/19.10.1999.

<sup>73</sup> «Παροχή της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου προς τις Τράπεζες για τη δανειοδότηση των πληγέντων από το σεισμό της 7<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου 1999 σε περιοχές του Ν. Αττικής», ΦΕΚ 2135/Β/08.12.1999.

Νομούς Ξάνθης, Ροδόπης, Έβρου, Καβάλας και Δράμας.

Ειδικότερα, η εγγύηση του ΕΔ αφορούσε τη ρύθμιση των υφιστάμενων κατά την 30<sup>η</sup> Ιουνίου 2006 οφειλών, οι οποίες προέρχονταν από δάνεια που είχαν χορηγηθεί παλαιότερα από τις τράπεζες στις ανωτέρω επιχειρήσεις για πάγιες εγκαταστάσεις και κεφάλαια κίνησης. Η ρύθμιση αυτή αποτέλεσε ένα νέο δάνειο για τις επιχειρήσεις, το οποίο έφερε την εγγύηση του ΕΔ κατά 80%, με πρώτη δόση καταβλητέα στις 31 Δεκεμβρίου 2006 και τελευταία στις 31 Δεκεμβρίου 2016. Επίσης, εκτός από την εγγύηση για τη ρύθμιση οφειλών, δόθηκε η δυνατότητα της παροχής της εγγύησης, συμπληρωματικά, και για τα τυχόν νέα κεφάλαια κίνησης στις ανωτέρω επιχειρήσεις σε ποσοστό έως 80%, με την απαραίτητη προϋπόθεση τη λήψη επαρκών εμπραγμάτων εξασφαλίσεων.

Κύριος όρος για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ ήταν η σύνταξη, εκ μέρους της επιχείρησης, μελέτης βιωσιμότητας όπου έπρεπε να περιλαμβάνονται: α) Οι συνολικές υποχρεώσεις της, όπως αυτές θα διαμορφώνονταν μετά τη ρύθμιση των οφειλών προς τις τράπεζες, τους προμηθευτές της, τα ασφαλιστικά ταμεία, το ΕΔ και γενικότερα την αγορά, καθώς και οι συμφωνίες αποπληρωμής των υποχρεώσεων αυτών, β) το ταμειακό της πρόγραμμα και οι προβλέψεις εσόδων και κερδών της για μια τριετία, γ) τα κεφάλαια κίνησης που θα απαιτούνταν για τη λειτουργία της και τις πηγές άντλησής τους, δ) οι υφιστάμενες εξασφαλίσεις, τυχόν προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις τους έτσι ώστε να καλύπτουν τις ρυθμιζόμενες οφειλές, καθώς και οι νέες προτεινόμενες εξασφαλίσεις.

Οι επιχειρήσεις υπέβαλαν αίτημα για την παροχή της εγγύησης στο ΓΛΚ (ΔΚΕΚΚ), απ' όπου εξετάζονταν σε πρώτο βαθμό και το οποίο εισηγούνταν στο αρμόδιο Συμβούλιο Διαχείρισης και Αξιολόγησης της Εγγυητικής Ευθύνης του ΕΔ. Το Συμβούλιο, λαμβάνοντας υπόψη την εισήγηση του ΓΛΚ (ΔΚΕΚΚ), αποφάσιζε για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ προς τον αιτούντα, εξειδικεύοντας τους όρους για να ισχύει η εγγύηση.

Σε περίπτωση μη καταβολής δύο συνεχόμενων δόσεων, το δάνειο θεωρούνταν ολόκληρο ληξιπρόθεσμο και απαιτητό και οι τράπεζες, προκειμένου να εξοφληθούν από το ΕΔ οι εγγυημένες απαιτήσεις τους, είχαν το δικαίωμα να ζητήσουν την

κατάπτωση της εγγύησης, συνυποβάλλοντας τα δικαιολογητικά που ορίζονταν στην απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/478/0025/04.01.2006.

Επίσης, οι τράπεζες υποχρεούνταν να υποβάλλουν στο ΓΛΚ (ΔΚΕΚΚ) σε ηλεκτρονική μορφή μηνιαία κατάσταση, στην οποία θα αναφέρονταν τα δάνεια που χορηγήθηκαν τον προηγούμενο μήνα (υποκατάστημα τράπεζας που χορήγησε το δάνειο, επωνυμία, ΑΦΜ και ΔΟΥ δανειολήπτη, αριθμό και ημερομηνία δανειακής σύμβασης, ποσό και ασφάλειες δανείου), καθώς και τριμηνιαία κατάσταση στην οποία να αναφέρονταν τα υπόλοιπα των χορηγηθέντων δανείων.

### **5.2.2 Πυρόπληκτες επιχειρήσεις**

Με την απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/54310/0025/13.09.2007 (βλέπε Α/Α 20 του Παραρτήματος ΙΙΙ) θεσπίστηκε το καθεστώς βάσει του οποίου παρασχέθηκε η εγγύηση του ΕΔ για τη ρύθμιση των οφειλών, όπως αυτές είχαν διαμορφωθεί κατά την 25<sup>η</sup> Αυγούστου του 2007, οι οποίες προέρχονταν από παλαιότερα δάνεια που είχαν χορηγηθεί από τράπεζες σε επαγγελματίες και επιχειρήσεις που ήταν εγκατεστημένες και λειτουργούσαν, ανεξάρτητα από την έδρα της επιχείρησης, στους Νομούς Μεσσηνίας, Ηλείας, Αρκαδίας, Λακωνίας, Ευβοίας και στην περιοχή Αιγιαλείας του Νομού Αχαΐας, οι οποίοι νομοί επλήγησαν από τις καταστροφικές πυρκαγιές το καλοκαίρι του 2007. Η ρύθμιση των οφειλών θεωρήθηκε ως νέο δάνειο για τις πυρόπληκτες επιχειρήσεις, εγγυημένο από το ΕΔ, εξοφλητέο σε ίσες εξαμηνιαίες δόσεις. Η συνολική διάρκεια του νέου δανείου ορίστηκε σε 10 έτη, με την πρώτη δόση να καταβάλλεται στις 30 Ιουνίου 2010 και την τελευταία στις 31 Δεκεμβρίου 2017. Η εγγύηση του ΕΔ ίσχυε για το 80% των ρυθμιζόμενων οφειλών και μέχρι του ποσού των 20.000.000 ευρώ ανά επιχείρηση.

Με την ίδια ως άνω απόφαση παρασχέθηκε η εγγύηση του ΕΔ σε ποσοστό 80% για τη χορήγηση νέων δανείων κεφαλαίων κίνησης, πενταετούς διάρκειας, στους πληττόμενους από τις πυρκαγιές επαγγελματίες και επιχειρήσεις. Τα εν λόγω δάνεια χορηγούνταν στις επιχειρήσεις των προαναφερθέντων νομών, κατ' ανώτατο ύψος μέχρι το 35% του κύκλου εργασιών που είχε η επιχείρηση το έτος 2006 και με ανώτατο ύψος δανείου τα 90.000 ευρώ ανά επιχείρηση.

Προκειμένου να παρασχεθεί η εγγύηση ατομικά σε κάθε επιχείρηση, αυτή υπέβαλε αίτημα στο ΓΛΚ (ΔΚΕΚΚ). Το ΓΛΚ εισηγούνταν σχετικά στο Συμβούλιο Διαχείρισης και Αξιολόγησης της Εγγυητικής Ευθύνης του ΕΔ, το οποίο εξέταζε και ενέκρινε το αίτημα και έτσι η επιχείρηση υπαγόταν στο καθεστώς εγγύησης.

Τόσο για τα δάνεια ρύθμισης οφειλών, όσο και για τα δάνεια κεφαλαίου κίνησης ορίστηκε ότι σε περίπτωση μη καταβολής τριών συνεχόμενων δόσεων ολόκληρο το ποσό των δανείων θα ήταν ληξιπρόθεσμο και απαιτητό από τις τράπεζες, οι οποίες θα μπορούσαν να ζητήσουν την κατάπτωση της εγγύησης από το ΕΔ.

Η απόφαση 2/54310/0025/13.09.2007 υπέστη αλλεπάλληλες τροποποιήσεις, που αφορούσαν κυρίως την ένταξη και άλλων μετέπειτα πυρόπληκτων περιοχών της χώρας (π.χ. Τρίκαλα). Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε<sup>74</sup>, το καθεστώς της εγγύησης που θεσπίστηκε από το ΕΔ με τη συγκεκριμένη υπουργική απόφαση θεωρήθηκε από την Επιτροπή κρατική ενίσχυση, μη συμβατό με το ενωσιακό δίκαιο, μόνο όμως για τις επιχειρήσεις με δραστηριότητες που σχετίζονται με την παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων και όχι για το σύνολο των επιχειρήσεων που υπήχθησαν στο εν λόγω καθεστώς.

### **5.2.3 Σεισμοπαθείς επιχειρήσεις**

Με την απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/52815/0025/04.08.2008 (βλέπε Α/Α 22 του Παραρτήματος ΙΙΙ) θεσπίστηκε το καθεστώς δυνάμει του οποίου παρασχέθηκε η εγγύηση του ΕΔ προς τις τράπεζες για τη χορήγηση δανείων, πιστωτικών διευκολύνσεων και κεφαλαίων κίνησης σε επιχειρήσεις και επαγγελματίες, που ήταν εγκατεστημένοι και λειτουργούσαν, ανεξάρτητα από την έδρα της επιχείρησης, στους Νομούς Αχαΐας, Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας, οι οποίοι επλήγησαν από τον σεισμό της 8<sup>ης</sup> Ιουνίου 2008.

Οι διευκολύνσεις αφορούσαν δάνεια για την αποκατάσταση ζημιών που

---

<sup>74</sup> Βλέπε υποενότητα 4.3.2-Η περίπτωση ανάκτησης της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου στις πυρόπληκτες επιχειρήσεις (υπόθεση Σόγια Ελλάς).

υπέστησαν στον μηχανολογικό εξοπλισμό, τις πρώτες ύλες και τα εμπορεύματα οι ανωτέρω επιχειρήσεις. Η εγγύηση του ΕΔ ήταν στο 100% του ύψους των δανείων και μέχρι του ποσού των 590.000 ευρώ ανά επιχείρηση. Τα δάνεια ήταν πενταετούς διάρκειας, εξοφλητέα σε εξαμηνιαίες δόσεις, με πρώτη καταβλητέα δόση στις 30 Ιουνίου 2011 και τελευταία στις 31 Δεκεμβρίου 2013. Σε περίπτωση μη καταβολής δύο συνεχόμενων δόσεων ολόκληρο το δάνειο θεωρούνταν ληξιπρόθεσμο και απαιτητό από τις τράπεζες, που μπορούσαν να στραφούν κατά του εγγυητή ΕΔ ζητώντας την κατάπτωση της εγγύησης.

Επιπρόσθετα, παρασχέθηκε η εγγύηση του ΕΔ για νέα δάνεια κεφαλαίων κίνησης στις ανωτέρω επιχειρήσεις και επαγγελματίες που ήταν εγγεγραμμένα μέλη στα οικεία Επιμελητήρια μέχρι τις 6 Ιουνίου 2008. Η εγγύηση του ΕΔ ανερχόταν στο 80% του δανείου και μέχρι του ποσού των 88.000 ευρώ ανά επιχείρηση ή επαγγελματία. Και αυτά τα δάνεια ήταν πενταετούς διάρκειας, με εξόφληση σε ισόποσες εξαμηνιαίες δόσεις, με την πρώτη δόση καταβλητέα στις 30 Ιουνίου 2011 και την τελευταία στις 31 Δεκεμβρίου 2013. Τα συγκεκριμένα δάνεια κατέπιπταν αν δεν καταβάλλονταν τρεις συνεχόμενες δόσεις, οπότε ολόκληρο το δάνειο θεωρούνταν ληξιπρόθεσμο και απαιτητό από τις τράπεζες.

Κάθε επιχείρηση υπέβαλε αίτημα στο ΓΛΚ (ΔΚΕΚΚ) για την παροχή της εγγύησης του ΕΔ. Το ΓΛΚ εισηγούνταν στο Συμβούλιο Διαχείρισης και Αξιολόγησης της Εγγυητικής Ευθύνης του ΕΔ, το οποίο αποφάσιζε ανάλογα.

### **5.3 Εγγυήσεις σε επιχειρήσεις δημοσίου συμφέροντος**

Το ΕΔ παρέχει την εγγύησή του για δάνεια που λαμβάνουν δημόσιες επιχειρήσεις της χώρας, σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα από την ΕΤΕπ, για την υλοποίηση έργων επενδυτικού και κοινωνικού χαρακτήρα. Αξίζει να σημειωθεί ότι, η ΕΤΕπ διευκολύνει τη χρηματοδότηση τέτοιου είδους έργων, (ιδίως στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας και των τηλεπικοινωνιών), προσφέροντας δάνεια με ευνοϊκούς όρους, όπως χαμηλό επιτόκιο, περίοδο χάριτος, μακρόχρονη περίοδο αποπληρωμής και διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στη σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας και γενικότερα στην εξομάλυνση των περιφερειακών αντιθέσεων της

ΕΕ<sup>75</sup>. Η εγγύηση του ΕΔ στις προκείμενες περιπτώσεις δεν συνιστά κρατική ενίσχυση, διότι οι επιχειρήσεις δημοσίου συμφέροντος λειτουργούν, κατά βάση, σε συνθήκες μονοπωλίου (και μάλιστα φυσικού).

### 5.3.1 Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού

Η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού υλοποιεί μακρόπνοα έργα μεγάλου προϋπολογισμού, που αφορούν κυρίως τη μεταφορά και τη διανομή ηλεκτρικής ενέργειας. Ένας μέρος της χρηματοδότησης των έργων προέρχεται από δάνεια της ΕΤΕπ, για τα οποία παρέχεται η εγγύηση του ΕΔ. Ορισμένα από τα έργα είναι η ενίσχυση και ο εκσυγχρονισμός του συστήματος διανομής ηλεκτρικής ενέργειας στην ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα και η ανάπτυξη υποδομών δικτύου διανομής ηλεκτρικής ενέργειας μέσης και χαμηλής τάσης. Στον Πίνακα 1 καταγράφονται οι εγγυήσεις του ΕΔ για δάνεια της επιχείρησης, το ύψος των οποίων ανέρχεται περίπου στα 2,8 δισεκατομμύρια ευρώ.

**Πίνακας 1.** Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου για δάνεια της ΔΕΗ

| α/α           | Υπουργική Απόφαση       | Τράπεζα                | Ποσό εγγύησης        | ΦΕΚ              |
|---------------|-------------------------|------------------------|----------------------|------------------|
| 1             | 2/77445/0025/09.12.2008 | ΕΤΕπ                   | 112.000.000          | B2577/19.12.2008 |
| 2             | 2/57077/0025/28.09.2009 | ΕΤΕπ                   | 440.166.667          | B2170/02.10.2009 |
| 3             | 2/52255/0025/23.12.2010 | ΕΤΕπ                   | 350.000.000          | B2162/31.12.2010 |
| 4             | 2/44353/0025/15.07.2011 | ΕΤΕπ                   | 325.000.000          | B1783/08.08.2011 |
| 5             | 2/86527/0025/30.11.2012 | ΕΤΕπ                   | 458.000.000          | B3346/14.12.2012 |
| 6             | 2/26063/0025/22.04.2013 | ΕΤΕπ                   | 95.000.000           | B1119/10.05.2013 |
| 7             | 2/50582/0025/22.05.2013 | ΕΤΕπ                   | 190.000.000          | B1321/30.05.2013 |
| 8             | 2/11499/0025/24.03.2014 | ΕΤΕπ                   | 235.000.000          | B982/17.04.2014  |
| 9             | 2/69513/0025/12.12.2014 | ΕΤΕπ                   | 150.000.000          | B3552/30.12.2014 |
| 10            | 2/83680/0025/26.10.2016 | ΕΤΕπ                   | 80.000.000           | B3699/16.11.2016 |
| 11            | 2/55653/0025/25.07.2017 | ΕΤΕπ                   | 30.000.000           | B3130/08.09.2017 |
| 12            | 2/73668/0025/18.10.2017 | ΕΤΕπ                   | 40.000.000           | B3792/27.10.2017 |
| 13            | 2/84993/0025/30.11.2017 | ΕΤΕπ                   | 10.000.000           | B4461/19.12.2017 |
| 14            | 2/46662/0025/26.07.2018 | ΕΤΕπ                   | 20.000.000           | B3146/31.07.2018 |
| 15            | 2/89384/0025/06.12.2018 | ΕΤΕπ                   | 155.000.000          | B442/15.02.2019  |
| 16            | 2/35383/0025/07.06.2019 | Παρευξείνια<br>Τράπεζα | 160.000.000          | B2441/20.06.2019 |
| <b>Σύνολο</b> |                         |                        | <b>2.850.166.667</b> |                  |

Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

<sup>75</sup> Σύμφωνα με το άρθρο 309 της ΣΛΕΕ, η ΕΤΕπ έχει ως αποστολή την ισόρροπη και απρόσκοπτη ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς για το συμφέρον της ΕΕ.

### 5.3.2 Αττικό Μετρό ΑΕ

Μία άλλη σημαντική επιχείρηση με κοινωνική προσφορά είναι η Αττικό Μετρό ΑΕ. Ένα τμήμα της κατασκευής του μετρό της Αθήνας, καθώς και της Θεσσαλονίκης, πραγματοποιήθηκε (και συνεχίζει να πραγματοποιείται) με δάνεια που λαμβάνει η Αττικό Μετρό ΑΕ από την ΕΤΕπ, τα οποία φέρουν την εγγύηση του ΕΔ. Στον Πίνακα 2 εμφανίζονται τα δάνεια που έχει χορηγήσει η ΕΤΕπ στην Αττικό Μετρό ΑΕ για την κατασκευή των μετρό της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης<sup>76</sup>, το συνολικό ύψος των οποίων ανέρχεται περίπου σε 2,5 δισεκατομμύρια ευρώ.

**Πίνακας 2.** Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου για δάνεια της Αττικό Μετρό ΑΕ

| α/α | Υπουργική Απόφαση        | Τράπεζα | Ποσό εγγύησης        | ΦΕΚ              |
|-----|--------------------------|---------|----------------------|------------------|
| 1   | 2075007/11946/12.01.1995 | ΕΤΕπ    | 105.000.000          | B140/02.03.1995  |
| 2   | 2039241/6086/26.09.1995  | ΕΤΕπ    | 105.000.000          | B832/03.10.1995  |
| 3   | 2/65035/0025/01.10.1999  | ΕΤΕπ    | 320.000.000          | B1880/15.10.1999 |
| 4   | 2/35810/0025/04.07.2003  | ΕΤΕπ    | 200.000.000          | B916/04.07.2003  |
| 5   | 2/28443/0025/30.06.2004  | ΕΤΕπ    | 150.000.000          | B1057/14.07.2004 |
| 6   | 2/26820/0025/21.04.2008  | ΕΤΕπ    | 100.000.000          | B836/12.05.2008  |
| 7   | 2/63813/0025/11.09.2008  | ΕΤΕπ    | 100.000.000          | B1953/23.09.2008 |
| 8   | 2/75039/0025/25.11.2008  | ΕΤΕπ    | 50.000.000           | B2467/04.12.2008 |
| 9   | 2/93886/0025/03.02.2009  | ΕΤΕπ    | 150.000.000          | B233/11.02.2009  |
| 10  | 2/65709/0025/01.10.2009  | ΕΤΕπ    | 100.000.000          | B2211/02.10.2009 |
| 11  | 2/65707/0025/01.10.2009  | ΕΤΕπ    | 150.000.000          | B2222/02.10.2009 |
| 12  | 2/17013/0025/06.05.2010  | ΕΤΕπ    | 200.000.000          | B659/17.05.2010  |
| 13  | 2/67541/0025/23.11.2010  | ΕΤΕπ    | 150.000.000          | B1906/07.12.2010 |
| 14  | 2/86525/0025/07.12.2012  | ΕΤΕπ    | 250.000.000          | B3274/07.12.2012 |
| 15  | 2/22728/0025/12.06.2013  | ΕΤΕπ    | 250.000.000          | B1446/14.06.2013 |
| 16  | 2/91528/0025/31.01.2017  | ΕΤΕπ    | 50.000.000           | B219/31.01.2017  |
| 17  | 2/33934/0025/09.05.2017  | ΕΤΕπ    | 50.000.000           | B2012/13.06.2017 |
| 18  | 2/15217/0025/24.5.2019   | ΕΤΕπ    | 50.000.000           | B2172/07.06.2019 |
|     | <b>Σύνολο</b>            |         | <b>2.530.000.000</b> |                  |

*Πηγή: Ιδία επεξεργασία.*

<sup>76</sup> Οι Υπουργικές Αποφάσεις των α/α 17 και 18 αφορούν δάνεια για το μετρό της Θεσσαλονίκης.

## 5.4 Εγγυήσεις σε φορείς δημοσίου δικαίου

Επιπλέον, το ΕΔ παρέχει την εγγύησή του σε δάνεια που λαμβάνουν φορείς δημοσίου δικαίου. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις αποτελούν ο Δήμος Αθηναίων και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Και σε αυτή την περίπτωση η εγγύηση του ΕΔ δεν συνιστά κρατική ενίσχυση, αφού οι εν λόγω φορείς δεν λειτουργούν υπό συνθήκες ανταγωνισμού, η δε κρατική εγγύηση αποτελεί ουσιαστικά εσωτερική μεταφορά πόρων από το στενό κεντρικό κράτος προς το ευρύτερο.

### 5.4.1 Δήμος Αθηναίων

Ο Δήμος Αθηναίων, στο πλαίσιο των τεχνικών του προγραμμάτων, λαμβάνει δάνεια από την ΕΤΕπ για την υλοποίηση έργων, όπως η κατασκευή και ανακατασκευή πεζόδρομων, η αποκατάσταση υπαρχόντων δημόσιων χώρων, η ενεργειακή αναβάθμιση σχολικών κτιρίων. Στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται τα δάνεια που έχει λάβει ο Δήμος Αθηναίων από την ΕΤΕπ με την εγγύηση του ΕΔ, συνολικού ποσού 86,5 εκατομμυρίων ευρώ.

**Πίνακας 3.** Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου για δάνεια του Δήμου Αθηναίων

| α/α | Υπουργική Απόφαση       | Τράπεζα | Ποσό εγγύησης     | ΦΕΚ              |
|-----|-------------------------|---------|-------------------|------------------|
| 1   | 2/15731/0025/08.05.2012 | ΕΤΕπ    | 50.000.000        | B1549/08.05.2012 |
| 2   | 2/51966/0025/04.10.2018 | ΕΤΕπ    | 16.500.000        | B4862/31.10.2018 |
| 3   | 2/86246/0025/16.12.2019 | ΕΤΕπ    | 20.000.000        | B4830/24.12.2019 |
|     | <b>Σύνολο</b>           |         | <b>86.500.000</b> |                  |

*Πηγή: Ιδία επεξεργασία.*

### 5.4.2 Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

Η ΕΤΕπ χορηγεί δάνεια στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και ακολούθως το τελευταίο χορηγεί δάνεια σε δήμους της χώρας. Τα δάνεια που χορηγεί το Ταμείο αφορούν επενδύσεις στις μεταφορές, την αποκατάσταση δρόμων, τη βελτίωση της ασφάλειας της κυκλοφορίας, του περιβάλλοντος, της ενεργειακής απόδοσης και των

τουριστικών υποδομών των δήμων. Από τον Πίνακα 4 προκύπτει ότι το Ταμείο έχει λάβει από την ΕΤΕπ δάνεια με την εγγύηση του ΕΔ ύψους 100 εκατομμυρίων ευρώ.

**Πίνακας 4.** Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου για δάνεια του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων

| α/α | Υπουργική Απόφαση       | Τράπεζα | Ποσό εγγύησης      | ΦΕΚ              |
|-----|-------------------------|---------|--------------------|------------------|
| 1   | 2/90907/0025/30.11.2016 | ΕΤΕπ    | 5.089.630,93       | B4041/16.12.2016 |
| 2   | 2/38674/0025/29.05.2017 | ΕΤΕπ    | 12.671.008,04      | B2279/05.07.2017 |
| 3   | 2/75933/0025/22.11.2017 | ΕΤΕπ    | 8.880.319,49       | B4242/05.12.2017 |
| 4   | 2/85609/0025/14.12.2018 | ΕΤΕπ    | 23.359.041,54      | B5816/24.12.2018 |
| 5   | 2/86841/0025/14.12.2018 | ΕΤΕπ    | 50.000.000         | B5816/24.12.2018 |
|     | <b>Σύνολο</b>           |         | <b>100.000.000</b> |                  |

*Πηγή: Ιδία επεξεργασία.*

### 5.5 Εγγυήσεις σε ημεδαπά πιστωτικά ιδρύματα

Η ΕΤΕπ χορηγεί δάνεια με ευνοϊκούς όρους στα ημεδαπά πιστωτικά ιδρύματα (τράπεζες) στο πλαίσιο του Προγράμματος Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ, μέσω του οποίου σκοπείται η προώθηση της επιχειρηματικότητας σε επιλέξιμους από την ΕΤΕπ τομείς (π.χ. νεανική και γυναικεία επιχειρηματικότητα). Για τα δάνεια αυτά παρέχεται η εγγύηση του ΕΔ στην ΕΤΕπ.

Τα ημεδαπά πιστωτικά ιδρύματα, έχοντας αποκτήσει πρόσθετη ρευστότητα από την ΕΤΕπ, χορηγούν δάνεια στις ΜΜΕ της χώρας και μάλιστα είναι υποχρεωμένα να μετακυλύουν σε αυτές τους ευνοϊκούς όρους που απολαμβάνουν τα ίδια από την ΕΤΕπ (π.χ. χαμηλό επιτόκιο), λειτουργώντας έτσι ως ενδιάμεσοι φορείς παροχής ρευστότητας. Ενδεικτικά, η ALPHA BANK και η Εθνική Τράπεζα έχουν λάβει τέτοια δάνεια από την ΕΤΕπ, το ύψος των οποίων ανέρχεται σε 590 και 561 περίπου εκατομμύρια ευρώ αντίστοιχα (βλέπε Πίνακες 5 και 6).

**Πίνακας 5.** Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου για δάνεια της ALPHA BANK

| α/α           | Υπουργική Απόφαση       | Τράπεζα | Ποσό εγγύησης      | ΦΕΚ              |
|---------------|-------------------------|---------|--------------------|------------------|
| 1             | 2/90272/0025/15.12.2012 | ΕΤΕπ    | 140.000.000        | B3407/24.12.2012 |
| 2             | 2/25418/0025/06.04.2017 | ΕΤΕπ    | 70.900.000         | B1291/12.04.2017 |
| 3             | 2/29437/0025/06.04.2017 | ΕΤΕπ    | 29.100.000         | B1291/12.04.2017 |
| 4             | 2/59726/0025/29.08.2017 | ΕΤΕπ    | 47.648.000         | B3509/06.10.2017 |
| 5             | 2/58097/0025/29.08.2017 | ΕΤΕπ    | 102.352.000        | B3509/06.10.2017 |
| 6             | 2/67666/0025/04.10.2018 | ΕΤΕπ    | 50.000.000         | B6862/31.10.2018 |
| 7             | 2/1548/0025/28.01.2019  | ΕΤΕπ    | 26.200.000         | B469/18.02.2019  |
| 8             | 2/1950/0025/28.01.2019  | ΕΤΕπ    | 23.800.000         | B469/18.02.2019  |
| 9             | 2/84320/0025/11.12.2019 | ΕΤΕπ    | 50.000.000         | B4725/19.12.2019 |
| 10            | 2/8639/0025/06.03.2020  | ΕΤΕπ    | 25.000.000         | B1129/02.04.2020 |
| 11            | 2/8708/0025/06.03.2020  | ΕΤΕπ    | 25.000.000         | B1129/02.04.2020 |
| <b>Σύνολο</b> |                         |         | <b>590.000.000</b> |                  |

Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

**Πίνακας 6.** Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου για δάνεια της Εθνικής Τράπεζας

| α/α           | Υπουργική Απόφαση        | Τράπεζα | Ποσό εγγύησης      | ΦΕΚ              |
|---------------|--------------------------|---------|--------------------|------------------|
| 1             | 2/89686/0025/12.12.2012  | ΕΤΕπ    | 60.000.000         | B3407/20.12.2012 |
| 2             | 2/71680/0025/29.07.2013  | ΕΤΕπ    | 50.000.000         | B1922/08.0.2013  |
| 3             | 2/112902/0025/20.12.2013 | ΕΤΕπ    | 70.000.000         | B3356/30.12.2013 |
| 4             | 2/3606/0025/24.01.2014   | ΕΤΕπ    | 70.000.000         | B154/24.01.2014  |
| 5             | 2/41865/0025/20.06.2018  | ΕΤΕπ    | 78.774.400         | B2513/29.06.2018 |
| 6             | 2/45759/0025/20.06.2018  | ΕΤΕπ    | 21.225.600         | B2513/29.06.2018 |
| 7             | 2/30463/0025/24.04.2019  | ΕΤΕπ    | 18.505.000         | B1969/30.05.2019 |
| 8             | 2/30694/0025/24.04.2019  | ΕΤΕπ    | 31.474.999         | B2023/03.06.2019 |
| 9             | 2/6684/0025/06.03.2020   | ΕΤΕπ    | 53.536.712         | B1129/02.04.2020 |
| 10            | 2/11338/0025/06.03.2020  | ΕΤΕπ    | 10.056.550         | B1129/02.04.2020 |
| 11            | 2/16910/0025/29.05.2020  | ΕΤΕπ    | 34.699.378         | B2331/15.06.2020 |
| 12            | 2/16913/0025/29.05.2020  | ΕΤΕπ    | 19.057.000         | B2331/15.06.2020 |
| 13            | 2/18211/0025/29.05.2020  | ΕΤΕπ    | 1.707.360          | B2331/15.06.2020 |
| 14            | 2/16914/0025/13.07.2020  | ΕΤΕπ    | 42.362.697         | B2945/17.07.2020 |
| <b>Σύνολο</b> |                          |         | <b>561.399.696</b> |                  |

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

## **5.6 Εγγυήσεις στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών**

Το ΕΔ, ξεφεύγοντας από τα όρια της χώρας, δύναται να παρέχει την εγγυήσή του στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών. Δύο τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν οι συμβάσεις Λομέ παλαιότερα και το Ταμείο Sure προσφάτως.

### **5.6.1 Συμβάσεις Λομέ**

Η ΕΕ διατηρεί ιδιαίτερες σχέσεις με μια ομάδα κρατών, που αποτελούσαν πρώην αποικίες των κ-μ της και είναι γνωστές ως χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (χώρες ΑΚΕ). Οι χώρες αυτές έχουν υπογράψει μια σειρά από συμβάσεις, γνωστές ως συμβάσεις Λομέ (πρωτεύουσα του Τόγκο), που προβλέπουν τόσο εμπορικές συμφωνίες με δασμολογικές και άλλες παραχωρήσεις, καθώς και οικονομική βοήθεια από την ΕΕ (Γεωργακόπουλος κ.ά, 1995, σ. 623).

Στο πλαίσιο των συμβάσεων Λομέ, τα κ-μ της ΕΕ, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, παρείχαν την εγγυήσή τους στην ΕΤΕπ, προκειμένου η τελευταία να χρηματοδοτήσει με δάνεια τις χώρες ΑΚΕ με σκοπό την προώθηση και επιτάχυνση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής τους ανάπτυξης<sup>77</sup>. Όταν κάποια από τις παραπάνω χώρες δεν αποπληρώνει το δάνειο που έχει λάβει από την ΕΤΕπ, η χώρα μας καταβάλλει στην τελευταία το ποσό που της αναλογεί ως κ-μ της ΕΕ.

### **5.6.2 Ταμείο Sure**

Με τον κανονισμό του Συμβουλίου 2020/672/19.05.2020 δημιουργήθηκε το Ταμείο SURE<sup>78</sup>, με σκοπό τη στήριξη των εργαζομένων και τον μετριασμό των κινδύνων της ανεργίας λόγω του Covid-19. Μέσω του SURE, η Επιτροπή θα δανειστεί 100 δισεκατομμύρια ευρώ εξ ονόματος της ΕΕ. Κατόπιν, η ΕΕ θα χορηγήσει δάνεια στα κ-μ για τη χρηματοδότηση της απώλειας του εισοδήματος των εργαζομένων, λόγω

---

<sup>77</sup>Η εγγύηση του ΕΔ παρασχέθηκε με τις Υπουργικές Αποφάσεις 124024/2192/18.09.1981, 88665/1910/26.09.1986, 2063079/14236//0025/22.10.1991.

<sup>78</sup> Support to mitigate Unemployment Risks in an Emergency.

των μειωμένων ωρών απασχόλησής τους εξαιτίας του Covid-19.

Η Επιτροπή, προκειμένου να έχει επαρκείς πόρους και εξασφαλίσεις στην περίπτωση κατά την οποία κάποιο κ-μ δεν ανταποκριθεί στην υποχρέωση αποπληρωμής του δανείου που θα λάβει από την ΕΕ, συνάπτει με κάθε κ-μ συμφωνία εγγύησης, το συνολικό ύψος της οποίας (για όλα τα κ-μ) είναι 25 δισεκατομμύρια ευρώ. Αν κάποιο κ-μ δεν καταβάλει το ποσό του δανείου που θα λάβει από την ΕΕ, τα υπόλοιπα κ-μ θα κληθούν να καταβάλουν αναλογικά το εν λόγω ποσό, αποδεικνύοντας έτσι έμπρακτα την αλληλεγγύη τους προς την ευρωπαϊκή οικογένεια.

Το ΕΔ έχει συνάψει σχετική συμφωνία με την Επιτροπή και με την απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/22377/0025/03.06.2020 (ΦΕΚ 2167/Β/04.06.2020) παρείχε την εγγύησή του στην ΕΕ για το ποσό των 342.618.750 ευρώ. Το εν λόγω ποσό αντιστοιχεί περίπου στο 1,41% της συνολικής εγγύησης των 25 δισεκατομμυρίων ευρώ για όλα τα κ-μ, (όπου 1,41% το ποσοστό συμμετοχής της χώρας μας στο μετοχικό κεφάλαιο της ΕΤΕπ), είναι δε αρκετά σημαντικό για τις δημοσιονομικές αντοχές της Ελλάδας.

Γι' αυτό, οποτεδήποτε παρέχεται μια εγγύηση από το ΕΔ, ειδικά όπως το παραπάνω ποσό, πρέπει να σταθμίζονται τα οφέλη και τα κόστη που τη συνοδεύουν, καθώς και να λαμβάνονται υπόψη οι δυνητικές υποχρεώσεις του ΕΔ λόγω παλαιότερων εγγυήσεων. Αλλά και να υπάρχει, στους αποφασίζοντες την παροχή της εγγύησης, ευδιάκριτη εικόνα αναφορικά με τα μεγέθη και τους αριθμούς των εγγυήσεων του ΕΔ, τη διαχρονική τους εξέλιξη και τον βαθμό που μπορούν να επηρεάσουν μελλοντικούς προϋπολογισμούς εξαιτίας των καταπτώσεων.

## Κεφάλαιο Έκτο

### Οι εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου σε αριθμούς

#### 6.1 Εγγυήσεις, καταπτώσεις και ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο

Στους πίνακες και στα γραφήματα που ακολουθούν παρουσιάζεται η εξέλιξη των εγγυήσεων του ΕΔ σε αριθμούς. Στον Πίνακα 7 καταγράφονται οι παρασχεθείσες εγγυήσεις, το ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο, οι καταπτώσεις εγγυήσεων και οι προμήθειες υπέρ του ΕΔ κατά τα έτη 2000-2018 (σε εκατομμύρια ευρώ).

**Πίνακας 7.** Εγγυήσεις, ανεξόφλητο υπόλοιπο, καταπτώσεις και προμήθειες εγγυήσεων κατά τα έτη 2000-2018

|      | Εγγυήσεις<br>(1) |                              | Ανεξόφλητο<br>εγγυημένο<br>υπόλοιπο<br>(2) |                             | Καταπτώσεις<br>(3) |                                | Έσοδα από<br>προμήθειες<br>εγγυήσεων του<br>Δημοσίου<br>(4) | Καταπτώσεις που<br>τελικά βαρύνουν το<br>Δημόσιο<br>(5) = (3)-(4) |                             |
|------|------------------|------------------------------|--------------------------------------------|-----------------------------|--------------------|--------------------------------|-------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|-----------------------------|
|      | 1/1-31/12        |                              | την 31/12                                  |                             | 1/1-31/12          |                                | 1/1-31/12                                                   | 1/1-31/12                                                         |                             |
| Έτος | Ποσά             | Εγγυήσεις<br>ως % του<br>ΑΕΠ | Ποσά                                       | Υπόλοιπο<br>ως % του<br>ΑΕΠ | Ποσά               | Καταπτώσεις<br>ως % του<br>ΑΕΠ | Ποσά                                                        | Ποσά                                                              | Καταπτώσεις<br>ως % του ΑΕΠ |
| 2000 | 1.511,4          | 1,1                          | 8.416,7                                    | 6,0                         | 332,3              | 0,2                            | 35,3                                                        | 297,0                                                             | 0,21                        |
| 2001 | 1.011,0          | 0,7                          | 8.819,3                                    | 5,8                         | 366,7              | 0,2                            | 45,8                                                        | 320,9                                                             | 0,21                        |
| 2002 | 905,0            | 0,6                          | 9.714,6                                    | 5,9                         | 360,5              | 0,2                            | 47,3                                                        | 313,2                                                             | 0,19                        |
| 2003 | 1.545,5          | 0,9                          | 12.143,4                                   | 6,8                         | 293,6              | 0,2                            | 66,4                                                        | 227,2                                                             | 0,13                        |
| 2004 | 1.848,4          | 1,0                          | 14.436,5                                   | 7,5                         | 593,9              | 0,3                            | 57,9                                                        | 536,0                                                             | 0,28                        |
| 2005 | 1.628,2          | 0,8                          | 16.200,5                                   | 8,1                         | 373,9              | 0,2                            | 51,2                                                        | 322,7                                                             | 0,16                        |
| 2006 | 1.736,0          | 0,8                          | 17.936,1                                   | 8,2                         | 94,6               | 0,1                            | 49,2                                                        | 45,4                                                              | 0,02                        |
| 2007 | 1.656,6          | 0,7                          | 19.929,0                                   | 8,6                         | 42,3               | 0,02                           | 57,3                                                        | -15,0                                                             | -0,01                       |
| 2008 | 1.788,0          | 0,7                          | 23.232,0                                   | 9,6                         | 434,1              | 0,18                           | 68,4                                                        | 365,7                                                             | 0,15                        |
| 2009 | 1.563,7          | 0,7                          | 25.586,6                                   | 10,8                        | 704,8              | 0,30                           | 70,7                                                        | 634,1                                                             | 0,27                        |
| 2010 | 1.254,4          | 0,6                          | 22.438,2                                   | 9,9                         | 974,2              | 0,43                           | 78,5                                                        | 895,7                                                             | 0,40                        |
| 2011 | 1.804,9          | 0,9                          | 19.950,8                                   | 9,6                         | 1.442,0            | 0,70                           | 135,8                                                       | 1.306,2                                                           | 0,63                        |
| 2012 | 688,0            | 0,4                          | 19.314,7                                   | 10,1                        | 796,0              | 0,42                           | 72,6                                                        | 723,4                                                             | 0,38                        |
| 2013 | 634,7            | 0,4                          | 17.234,4                                   | 9,5                         | 877,5              | 0,49                           | 170,0                                                       | 707,5                                                             | 0,39                        |
| 2014 | 536,6            | 0,3                          | 16.315,0                                   | 9,1                         | 588,2              | 0,33                           | 83,0                                                        | 505,2                                                             | 0,28                        |
| 2015 | 65,0             | 0,04                         | 15.121,2                                   | 8,5                         | 702,1              | 0,40                           | 72,0                                                        | 630,1                                                             | 0,36                        |
| 2016 | 162,9            | 0,09                         | 13.122,9                                   | 7,4                         | 412,3              | 0,23                           | 108,4                                                       | 303,9                                                             | 0,17                        |
| 2017 | 266,6            | 0,15                         | 11.546,4                                   | 6,4                         | 676,7              | 0,38                           | 57,4                                                        | 619,3                                                             | 0,34                        |
| 2018 | 111,5            | 0,06                         | 10.358,4                                   | 5,6                         | 88,7               | 0,05                           | 56,8                                                        | 31,9                                                              | 0,02                        |

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών. Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2019.

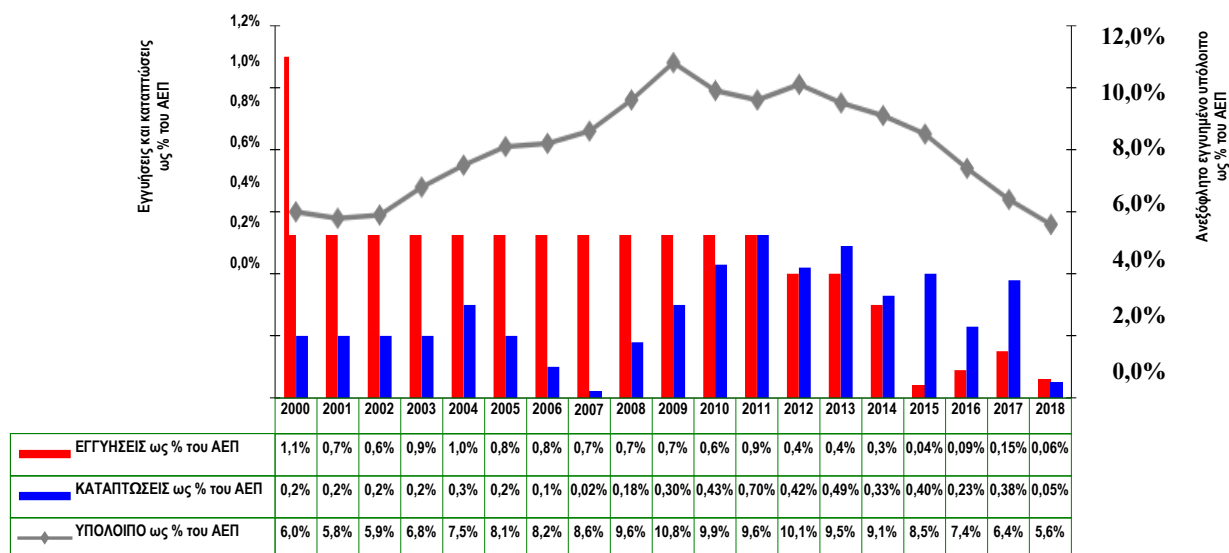
Όπως φαίνεται από τη στήλη 1 του Πίνακα 7, οι παρασχεθείσες εγγυήσεις σε απόλυτους αριθμούς, από το 2000 έως και το 2011, ήταν ιδιαίτερα αυξημένες και σταθερά πάνω από 1,5 δισεκατομμύριο ευρώ (εκτός από τα έτη 2001, 2002 και 2010), ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ κυμαίνονταν κοντά στο 1% αυτού. Από το 2012 και εφεξής άρχισε μεγάλη πτώση των εγγυήσεων, καταλήγοντας το 2018 να είναι μόνον 111,5 εκατομμύρια ευρώ, αντιστοιχώντας στο 0,06% του ΑΕΠ. Η πτώση αυτή οφείλεται στο μηδενικό όριο εγγυήσεων που επιβλήθηκε από τα Προγράμματα Οικονομικής Προσαρμογής (μνημόνια) τα τελευταία έτη, λόγω της σφιχτής δημοσιονομικής πολιτικής που τα συνόδευε. Εξαιρέσεις του βασικού κανόνα για μηδενικό όριο εγγυήσεων αποτελούσαν οι εγγυήσεις που παρέχονταν για τη στήριξη των ιδίων των τραπεζών, οι εγγυήσεις για δάνεια που χορηγούνταν από την ΕΤΕπ, οι εγγυήσεις που σχετίζονταν με το (πρώην) Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης, οι εγγυήσεις για ομολογιακά δάνεια τραπεζών και οι εγγυήσεις στο πλαίσιο του Ν. 3845/2010 για την αντιμετώπιση βραχυπρόθεσμων προβλημάτων ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών (Ζευγώλης, 2015, σ. 4).

Ομοίως, το ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο (στήλη 2 του Πίνακα 7) παρουσίασε και αυτό μεγάλη αύξηση κατά τη δεκαετία 2000-2009, ως αποτέλεσμα των αυξημένων παρεχόμενων εγγυήσεων κατά το αυτό χρονικό διάστημα. Συγκεκριμένα, το ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο, από 8,4 δισεκατομμύρια ευρώ το 2000 εκτινάχθηκε στα 25,5 δισεκατομμύρια ευρώ το 2009 ή 10,8% του ΑΕΠ, δηλαδή αύξηση περίπου 200%. Έκτοτε, άρχισε μείωση του υπολοίπου, λόγω μείωσης στις παρεχόμενες εγγυήσεις, με αποτέλεσμα το 2018 να είναι 10,3 δισεκατομμύρια ευρώ ή 5,6% του ΑΕΠ, που ως ποσοστό είναι το μικρότερο μεταξύ των ετών 2000-2018.

Όσον αφορά τις καταπτώσεις (στήλη 3 του Πίνακα 7), παρατηρείται ότι κατά την περίοδο 2000-2005 ήταν σχετικά σταθερές, με μέσο όρο περίπου στα 386 εκατομμύρια ευρώ ετησίως ή 0,2% του ΑΕΠ. Τα έτη 2006 και 2007 σημείωσαν σημαντική πτώση, αλλά από το 2008 και για τα επόμενα έτη αυξήθηκαν με μεγάλο ρυθμό, με αποκορύφωμα το 2011, έτος στο οποίο ανήλθαν σε 1,4 δισεκατομμύρια ευρώ ή 0,70% του ΑΕΠ. Από το 2012 και ύστερα εμφάνισαν μεν κάμψη, αλλά συνέχισαν να είναι σε υψηλά επίπεδα, τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και ως ποσοστό του ΑΕΠ (κατά μέσο όρο 591 εκατομμύρια ευρώ ετησίως), καθώς άρχισαν να καταπίπτουν τα δάνεια για τα οποία είχε εγγυηθεί το ΕΔ από το 2006 και μετά.

Στο Γράφημα 4 ακολουθεί η διαγραμματική απεικόνιση των εγγυήσεων, των καταπτώσεων και του ανεξόφλητου εγγυημένου υπολοίπου για την περίοδο 2000-2018 (ως % του ΑΕΠ).

**Γράφημα 4.** Εγγυήσεις, καταπτώσεις και ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο κατά τα έτη 2000-2018 (ως % του ΑΕΠ)



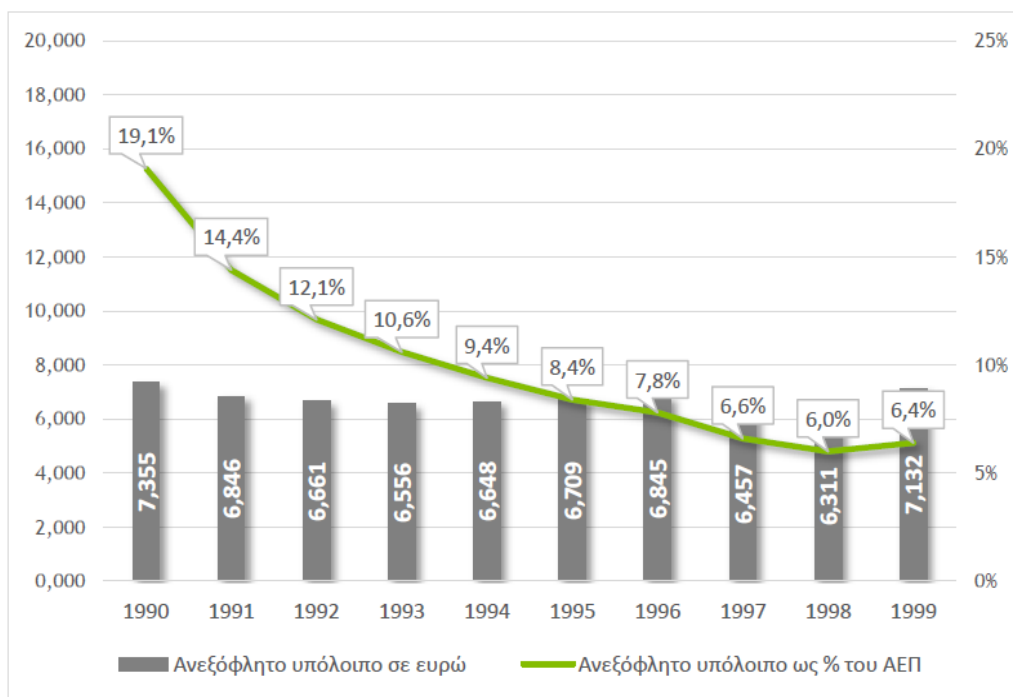
Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών. Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2019.

Επίσης, στα Γραφήματα 5 και 6 παρουσιάζεται μόνο το ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο από το 1990 έως το 2016, τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και ως ποσοστό του ΑΕΠ, για να γίνει πιο εμφανής η μακροχρόνια δημοσιονομική πολιτική γύρω από τις εγγυήσεις.

Από τα στοιχεία του Γραφήματος 5 προκύπτει ότι, σε απόλυτα μεγέθη, το ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο δεν παρουσίασε αξιοσημείωτη μεταβολή την περίοδο 1990-1999. Εντούτοις, ως ποσοστό του ΑΕΠ κατέγραψε σημαντική πτώση από 19,1% το 1990 σε 6,4% το 1999, ως συνέπεια της σημαντικής αύξησης του ΑΕΠ. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι με το άρθρο 3 του Ν. 2322/1995 τέθηκε ανώτατο όριο στο ύψος των ετήσιων κρατικών εγγυήσεων, το οποίο δεν θα έπρεπε ως ποσοστό να υπερβαίνει το 3% των δαπανών του προϋπολογισμού<sup>79</sup>.

<sup>79</sup> Βλέπε Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο, Εαρινή Έκθεση 2017, (Μάιος 2017), σ. 58.

**Γράφημα 5.** Ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο 1990-1999 ως % του ΑΕΠ



Πηγή: Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο. Εαρινή Έκθεση 2017.

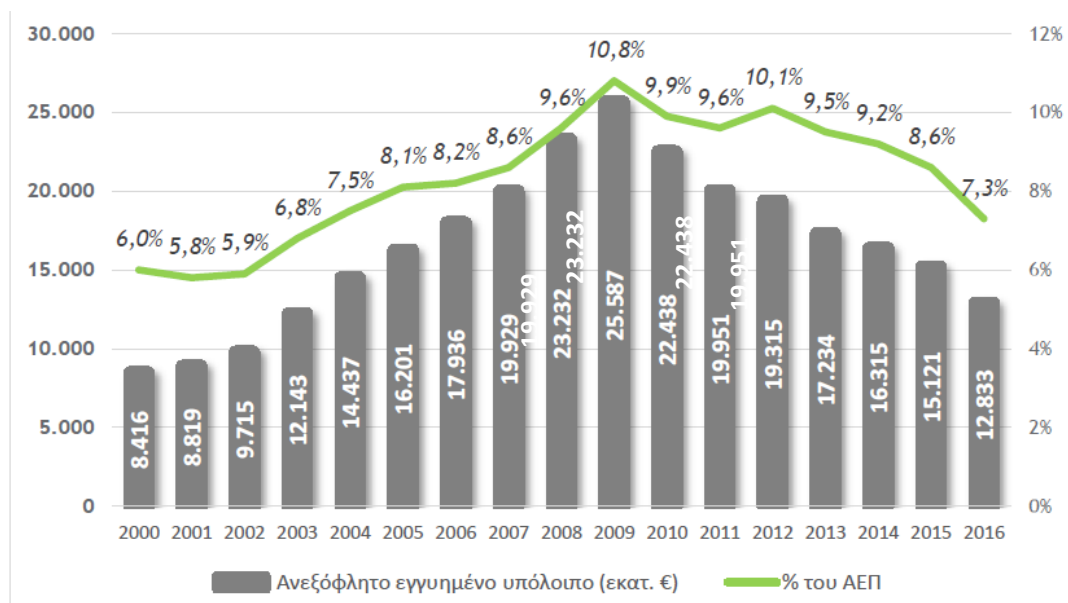
Από τα δεδομένα του Γραφήματος 6 προκύπτει συστηματική άνοδος του συσσωρευμένου ανεξόφλητου εγγυημένου υπολοίπου από το 2000 και εντεύθεν, με αποκορύφωμα το 2009 όπου έφτασε στα 25,5 δισεκατομμύρια ευρώ (10,8% του ΑΕΠ). Η αύξηση αυτή οφείλεται, μεταξύ άλλων, στην ένταξη της χώρας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση το 2002, γεγονός που διευκόλυνε κατά πολύ την πρόσβαση κάθε είδους φορέων σε πηγές χρηματοδότησης. Για την άντληση των κεφαλαίων αυτών το ΕΔ συνέχισε να παρέχει εγγυήσεις για δανειοδότηση φορέων ή δημοσίων οργανισμών, με αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση του ανεξόφλητου εγγυημένου υπολοίπου, σε σχέση με τα τέλη της δεκαετίας του '90, τόσο σε απόλυτους αριθμούς όσο και ως ποσοστό του ΑΕΠ<sup>80</sup>.

Ανακτήθηκε από

[https://www.hfisc.gr/sites/default/files/earini\\_ekthesi\\_2017\\_t.pdf](https://www.hfisc.gr/sites/default/files/earini_ekthesi_2017_t.pdf) [τελευταία πρόσβαση 15.11.2020].

<sup>80</sup> Βλέπε Ελληνικό Δημοσιονομικό..., ό.π., υποσημείωση 79, σ. 59.

**Γράφημα 6.** Ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο 2000-2016 ως % του ΑΕΠ

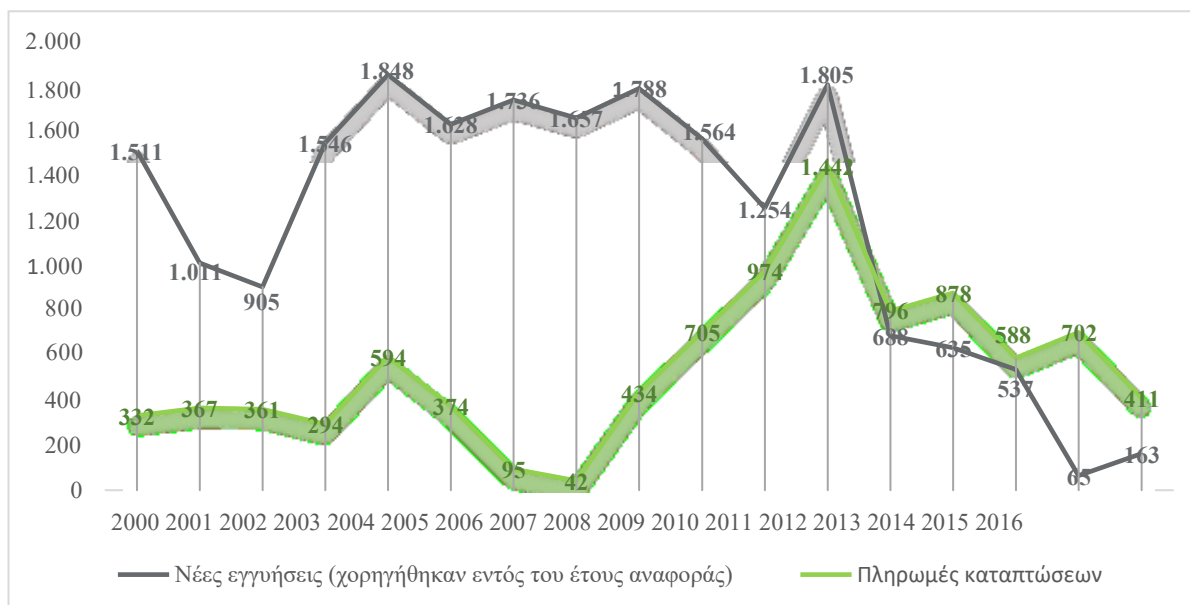


Πηγή: Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο. Εαρινή Έκθεση 2017.

Στη διάρκεια της περιόδου 2000-2016, όπως προκύπτει από το Γράφημα 7, ο προϋπολογισμός επιβαρύνθηκε με εκατομμύρια ευρώ για δαπάνες από καταπτώσεις εγγυήσεων, ενώ το πρόβλημα επιδεινώθηκε μετά την οικονομική κρίση, όπως ήταν αναμενόμενο. Την εν λόγω περίοδο, το ΕΔ επιβαρύνθηκε συνολικά με δαπάνη σχεδόν 9,5 δισεκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων το 69% περίπου αφορούσε τις καταπτώσεις εγγυήσεων της περιόδου 2009-2016. Επίσης, από τα στοιχεία του γραφήματος προκύπτει ένα σαφώς υψηλό επίπεδο παροχής νέων εγγυήσεων έως και το έτος 2011, το οποίο έκτοτε φθίνει σταδιακά. Την περίοδο 2000-2011, στο πνεύμα της γενικότερης δημοσιονομικής χαλάρωσης, οι παρεχόμενες εγγυήσεις του ΕΔ ξεπέρασαν σωρευτικά τα 18,2 δισεκατομμύρια ευρώ. Αξίζει να επισημανθεί ότι σημαντικό ύψος εγγυήσεων αφορούσε ελλειμματικές δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς, με τη μερίδα του λέοντος να ανήκει στον Οργανισμό Σιδηροδρόμων Ελλάδος και τον Οργανισμό Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών<sup>81</sup>.

<sup>81</sup> Βλέπε Ελληνικό Δημοσιονομικό..., ό.π., υποσημείωση 79, σσ. 60-61.

**Γράφημα 7. Νέες εγγυήσεις και δαπάνη από καταπτώσεις εγγυήσεων 2000-2016**



Πηγή: Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο. Εαρινή Έκθεση 2017.

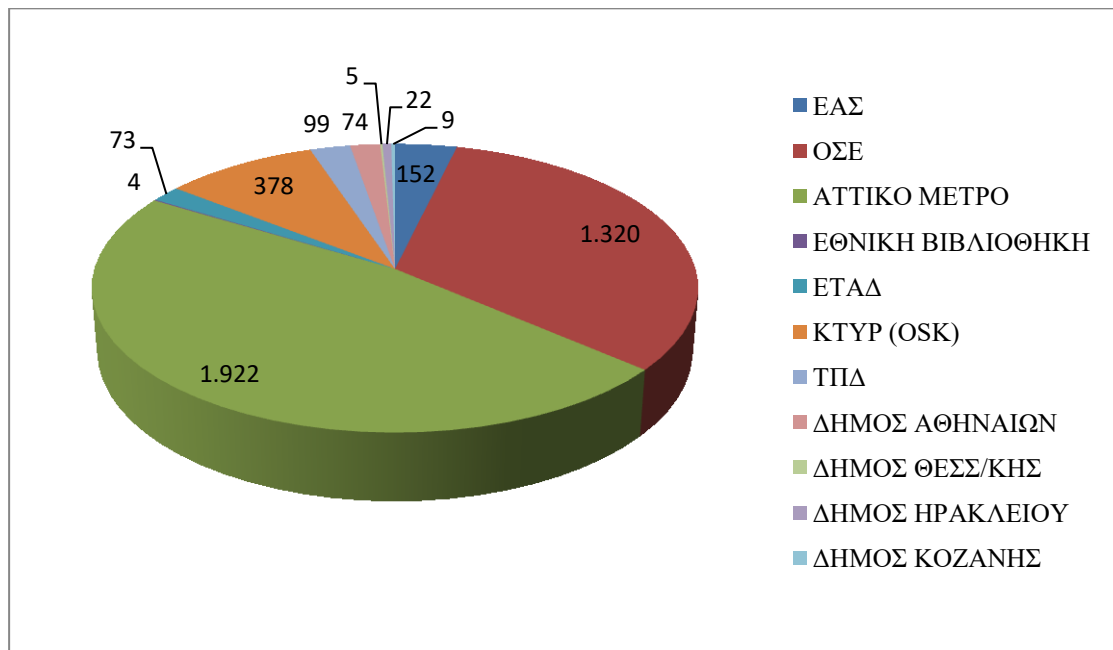
Ακολούθως, στον Πίνακα 8 και στα Γραφήματα 8 και 9 παρουσιάζονται τα ανεξόφλητα εγγυημένα υπόλοιπα των φορέων εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης στις 31.12.2019 (σε εκατομμύρια ευρώ).

**Πίνακας 8. Ανεξόφλητα εγγυημένα υπόλοιπα φορέων εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης στις 31.12.2019**

| ΦΟΡΕΙΣ ΕΝΤΟΣ ΓΚ       |       | ΦΟΡΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΓΚ                           |       |
|-----------------------|-------|-------------------------------------------|-------|
| Κρατικές Επιχειρήσεις |       | Δημόσιες Επιχειρήσεις (ΔΕΚΟ)              |       |
| ΕΑΣ                   | 152   | ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ                               | 13    |
| ΟΣΕ                   | 1.320 | ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ                       | 134   |
| ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ          | 1.922 | ΔΕΗ                                       | 1.880 |
| Υποσύνολο             | 3.394 | ΑΔΜΗΕ                                     | 270   |
| Δημόσιοι Οργανισμοί   |       | ΔΕΣΦΑ                                     | 175   |
| ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ     | 4     | ΔΕΗΑΝ                                     | 34    |
| ΕΤΑΔ                  | 73    | Υποσύνολο                                 | 2.506 |
| ΚΤΥΡ (ΟΣΚ)            | 378   | Εγγυήσεις Φυσικών Προσώπων & Επιχειρήσεων |       |
| ΤΠ&Δ                  | 99    | ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ                    | 1.684 |
| Υποσύνολο             | 554   | ΠΛΗΓΕΝΤΕΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ             | 1.722 |
| ΟΤΑ                   |       | Υποσύνολο                                 | 3.406 |
| ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ        | 74    |                                           |       |
| ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ    | 5     |                                           |       |
| ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ       | 22    |                                           |       |
| ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ         | 9     |                                           |       |
| Υποσύνολο             | 111   |                                           |       |
| Σύνολο ταξινομημένων  | 4.059 | Σύνολο μη ταξινομημένων                   | 5.913 |
| ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ         |       | 9.972 <sup>27</sup>                       |       |

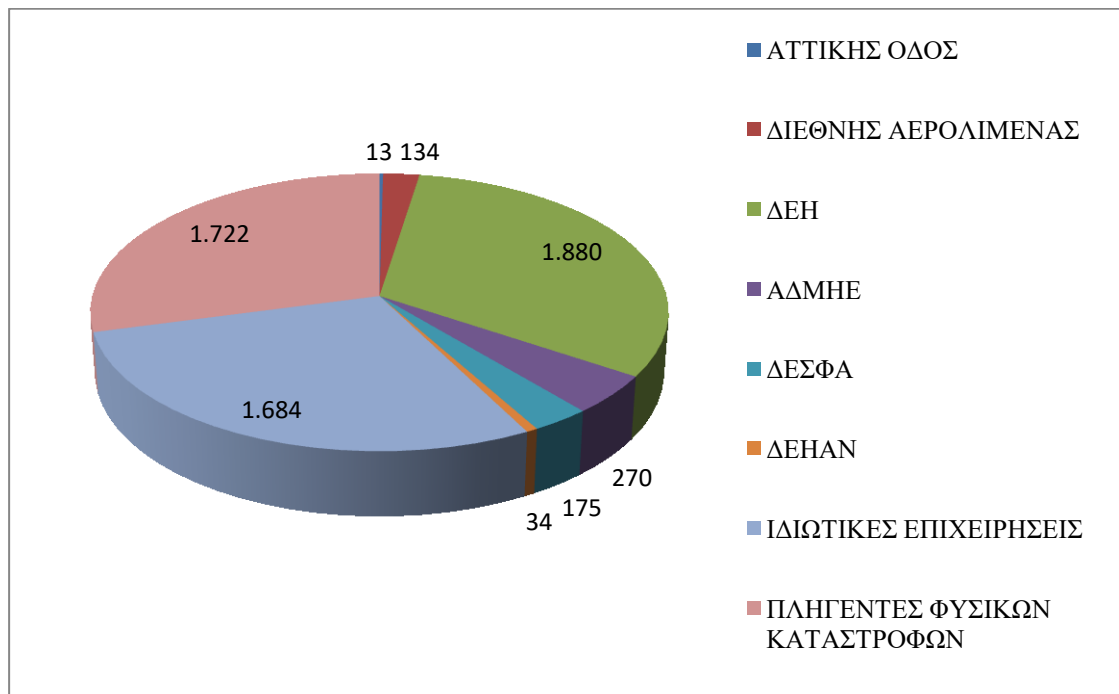
Πηγή: Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο. Εαρινή Έκθεση 2020.

**Γράφημα 8.** Ανεξόφλητα εγγυημένα υπόλοιπα φορέων εντός Γενικής Κυβέρνησης στις 31.12.2019



Πηγή: Ιδία Επεξεργασία (δεδομένα από τον Πίνακα 8).

**Γράφημα 9.** Ανεξόφλητα εγγυημένα υπόλοιπα φορέων εκτός Γενικής Κυβέρνησης στις 31.12.2019



Πηγή: Ιδία Επεξεργασία (δεδομένα από τον Πίνακα 8).

Από τον ανωτέρω πίνακα και τα ανωτέρω γραφήματα αποδεικνύεται ότι στους φορείς εντός Γενικής Κυβέρνησης το μεγαλύτερο ανεξόφλητο υπόλοιπο αφορά το Αττικό Μετρό και τον Οργανισμό Σιδηροδρόμων Ελλάδος με 1.922 και 1.320 εκατομμύρια ευρώ αντίστοιχα. Ενώ στους φορείς εκτός Γενικής Κυβέρνησης το μεγαλύτερο υπόλοιπο αντιστοιχεί στη Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού με 1.880 εκατομμύρια ευρώ, καθώς και στις ιδιωτικές επιχειρήσεις και στους πληγέντες από φυσικές καταστροφές με 1.684 και 1.722 εκατομμύρια ευρώ αντίστοιχα.

## 6.2 Δάνεια των ελληνικών τραπεζών από την ΕΤΕπ

Η ΕΤΕπ έχει στηρίξει την ελληνική οικονομία κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης -και συνεχίζει να τη στηρίζει- προσφέροντας «φθηνό» χρήμα στις ελληνικές τράπεζες (περίοδο χάριτος, χαμηλά επιτόκια, μακρόχρονη περίοδο αποπληρωμής). Όπως ήδη αναφέρθηκε στο υποκεφάλαιο 5.5, οι ελληνικές τράπεζες λαμβάνουν δάνεια από την ΕΤΕπ, για τα οποία παρέχεται η εγγύηση του ΕΔ, με σκοπό να χρηματοδοτήσουν τις ΜΜΕ της χώρας, στο πλαίσιο του Προγράμματος Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας της ΕΤΕπ, επιδρώντας πολλαπλασιαστικά για την οικονομία και την εργασία μέσω της μόχλευσης που δημιουργείται. Σύμφωνα με τον Πίνακα 9, το Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ έως τις 31.12.2018 είχε ανέλθει περίπου στο 1,1 δισεκατομμύριο ευρώ.

**Πίνακας 9.** Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ έως 31.12.2018

|                                                                                        | <b>ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ<br/>ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΜΕ &amp; MidCaps</b> | <b>ΠΟΣΟ</b>          |
|----------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|----------------------|
| ΣΥΝΟΛΟ 1ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2012-2014                                                          |                                                                      | 270.313.216          |
| ΣΥΝΟΛΟ 2ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΕΝΤΟΣ 2017)                                             |                                                                      | 598.000.958          |
| ΣΥΝΟΛΟ 2ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΕΝΤΟΣ 2018)                                             |                                                                      | 287.499.042          |
| ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 2ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΕΝΤΟΣ 2017- 2018)                                |                                                                      | 885.000.000          |
| <b>ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ<br/>ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΜΕ &amp; MidCaps 1 και 2</b> |                                                                      | <b>1.155.813.216</b> |

*Πηγή: Έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί του Απολογισμού, Ισολογισμού και των λοιπών Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων του Κράτους για το οικονομικό έτος 2018.*

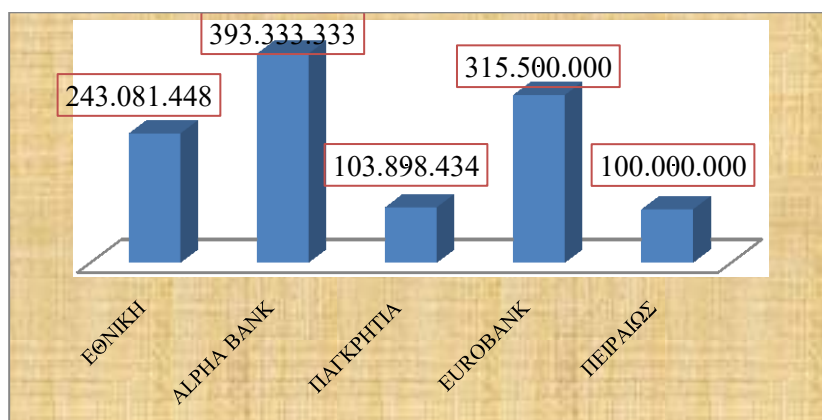
Στον Πίνακα 10 και στο Γράφημα 10 παρουσιάζεται αναλυτικά η κατανομή του ποσού του 1,1 δισεκατομμυρίου ευρώ ανά τράπεζα έως τις 31.12.2018, με το μεγαλύτερο ποσό να το έχει λάβει η ALPHA BANK και να ακολουθεί η EUROBANK (περίπου 393 και 315 εκατομμύρια ευρώ αντίστοιχα).

**Πίνακας 10.** Δάνεια των ελληνικών τραπεζών από την ΕΤΕπ για το Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ έως τις 31.12.2018

| ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ                        | ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ | ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΛΗΞΗΣ | ΠΟΣΟ                    | ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ      | ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ |  |
|-----------------------------------------|--------------------|------------------|-------------------------|------------------------|-----------|--|
| ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ                          | 23/12/2013         | 23/12/2023       | 41.176.470,59           | 2/112902/0025/20-12-13 | 1,06%     |  |
| ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ                          | 29/1/2014          | 29/1/2026        | 44.127.199,91           | 2/3606/0025/24-1-14    | 1,08%     |  |
| ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ                          | 20/12/2012         | 20/12/2024       | 30.000.000,00           | 2/89686/0025/12-12-12  | 1,00%     |  |
| ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ                          | 5/8/2013           | 5/8/2023         | 27.777.777,78           | 2/71680/0025/29-7-13   | 1,04%     |  |
| ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ                          | 22/6/2018          | 22/6/2027        | 78.774.400,00           | 2/41865/0025/20-6-18   | 1,12%     |  |
| ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ                          | 22/6/2018          | 22/6/2027        | 21.225.600,00           | 2/45759/0025/20-6-18   | 1,12%     |  |
| <b>ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ</b>                   |                    |                  | <b>243.081.448,28</b>   |                        |           |  |
| ALPHA BANK                              | 19/12/2012         | 19/12/2024       | 93.333.333,33           | 2/90272/0025/15-12-12  | 1,00%     |  |
| ALPHA BANK                              | 11/4/2017          | 11/4/2029        | 70.900.000,00           | 2/25418/0025/6-4-17    | 0,99%     |  |
| ALPHA BANK                              | 11/4/2017          | 11/4/2029        | 29.100.000,00           | 2/29437/0025/6-4-17    | 0,99%     |  |
| ALPHA BANK                              | 31/8/2017          | 31/8/2029        | 47.648.000,00           | 2/59726/0025/29-8-17   | 1,11%     |  |
| ALPHA BANK                              | 31/8/2017          | 31/8/2029        | 102.352.000,00          | 2/58097/0025/29-8-17   | 1,11%     |  |
| ALPHA BANK                              | 8/10/2018          | 8/10/2030        | 50.000.000,00           | 2/67666/0025/4-10-18   | 1,12%     |  |
| <b>ALPHA BANK</b>                       |                    |                  | <b>393.333.333,33</b>   |                        |           |  |
| ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ        | 2/12/2013          | 2/12/2025        | 6.815.101,15            | 2/106061/0025/29-11-13 | 1,06%     |  |
| ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ        | 23/7/2013          | 23/7/2025        | 9.722.222,22            | 2/64729/0025/16-7-13   | 1,04%     |  |
| ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ        | 28/2/2013          | 28/2/2025        | 9.027.777,78            | 2/19987/0025/22-2-13   | 1,13%     |  |
| ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ        | 21/12/2012         | 23/12/2024       | 8.333.333,33            | 2/89690/0025/12-12-12  | 1,00%     |  |
| ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ        | 11/4/2017          | 11/4/2029        | 25.000.000,00           | 2/25423/0025/6-4-17    | 0,99%     |  |
| ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ        | 31/5/2017          | 31/5/2029        | 16.825.000,00           | 2/38456/0025/29-5-17   | 0,99%     |  |
| ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ        | 27/6/2017          | 27/6/2029        | 8.175.000,00            | 2/43418/0025/20-6-17   | 0,99%     |  |
| ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ        | 8/10/2018          | 8/10/2030        | 20.000.000,00           | 2/67383/0025/4-10-18   | 1,12%     |  |
| <b>ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ</b> |                    |                  | <b>103.898.434,48</b>   |                        |           |  |
| EUROBANK                                | 10/4/2017          | 10/4/2023        | 70.000.000,00           | 2/25425/0025/6-4-17    | 0,99%     |  |
| EUROBANK                                | 30/5/2017          | 30/5/2023        | 19.000.000,00           | 2/37989/0025/29-5-17   | 0,99%     |  |
| EUROBANK                                | 5/7/2017           | 5/7/2023         | 2.000.000,00            | 2/47546/0025/30-6-17   | 0,99%     |  |
| EUROBANK                                | 5/7/2017           | 5/7/2023         | 9.000.000,00            | 2/46012/0025/30-6-17   | 0,99%     |  |
| EUROBANK                                | 12/9/2017          | 12/9/2029        | 70.000.000,00           | 2/60278/0025/4-9-17    | 1,11%     |  |
| EUROBANK                                | 29/11/2017         | 29/11/2029       | 28.000.958,25           | 2/83816/0025/24-11-17  | 1,11%     |  |
| EUROBANK                                | 9/3/2018           | 9/3/2030         | 46.999.041,75           | 2/4635/0025/7-3-18     | 1,11%     |  |
| EUROBANK                                | 9/3/2018           | 9/3/2030         | 5.000.000,00            | 2/2543/0025/7-3-18     | 1,11%     |  |
| EUROBANK                                | 22/6/2018          | 22/6/2030        | 50.000.000,00           | 2/4450/0025/20-6-18    | 1,12%     |  |
| EUROBANK                                | 8/10/2018          | 8/10/2030        | 9.500.000,00            | 2/66927/0025/4-10-18   | 1,12%     |  |
| EUROBANK                                | 19/12/2018         | 19/12/2030       | 6.000.000,00            | 2/83877/0025/14-12-18  | 1,06%     |  |
| <b>EUROBANK</b>                         |                    |                  | <b>315.500.000,00</b>   |                        |           |  |
| ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ                        | 11/4/2017          | 11/4/2029        | 50.000.000,00           | 2/25413/0025/6-4-17    | 0,99%     |  |
| ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ                        | 27/6/2017          | 27/6/2029        | 50.000.000,00           | 2/45207/0025/20-6-17   | 0,99%     |  |
| <b>ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ</b>                 |                    |                  | <b>100.000.000,00</b>   |                        |           |  |
|                                         |                    |                  |                         |                        |           |  |
| <b>ΣΥΝΟΛΟ</b>                           |                    |                  | <b>1.155.813.216,09</b> |                        |           |  |

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Ισολογισμός και λοιπές Χρηματοοικονομικές Καταστάσεις της Κεντρικής Διοίκησης Χρήσεως από 1 Ιανουαρίου έως 31 Δεκεμβρίου 2018.

**Γράφημα 10.** Δάνεια των ελληνικών τραπεζών από την ΕΤΕπ για το Πρόγραμμα Ενίσχυσης της Επιχειρηματικότητας των ΜΜΕ έως 31.12.2018

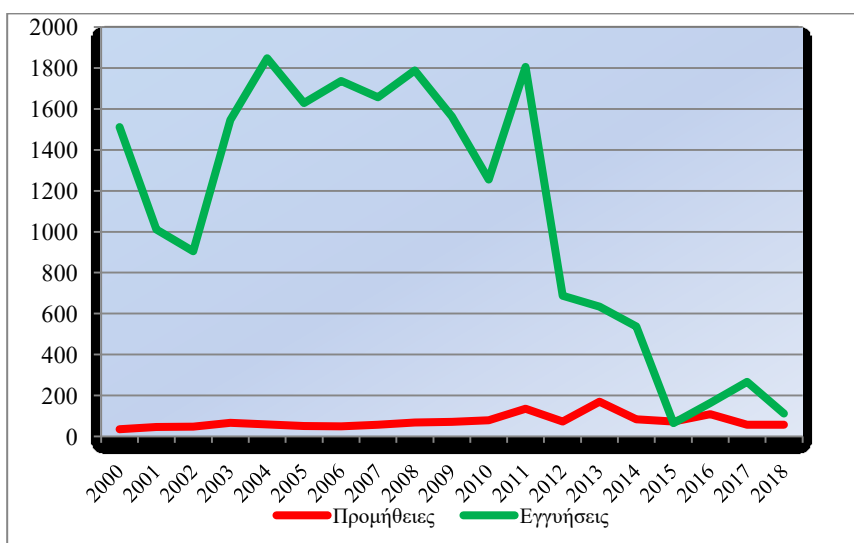


Πηγή: Ιδία επεξεργασία (δεδομένα από τον Πίνακα 10).

### 6.3 Έσοδα του Ελληνικού Δημοσίου από προμήθειες εγγυήσεων

Οι προμήθειες που εισπράττει το ΕΔ αποτελούν την αμοιβή του, λόγω του κινδύνου που συνεπάγεται η παροχή της εγγύησής του. Στο Γράφημα 11 παρουσιάζεται η συσχέτιση ανάμεσα στις εγγυήσεις που έχει παράσχει το ΕΔ και τις προμήθειες που έχει εισπράξει για την περίοδο 2000-2018. Από το εν λόγω γράφημα συμπεραίνεται ότι οι προμήθειες εμφανίζουν μια σταθερότητα, αποτελούν δηλαδή ένα σταθερό έσοδο του ΕΔ, ανεξάρτητα από τις διακυμάνσεις των παρεχόμενων εγγυήσεων.

**Γράφημα 11.** Έσοδα από προμήθειες του Ελληνικού Δημοσίου 2000-2018



Πηγή: Ιδία επεξεργασία (δεδομένα από τον Πίνακα 7).

#### 6.4 Κριτική θεώρηση των εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου

Τη δεκαετία κυρίως του 1980 σημειώθηκε εξαιρετική διόγκωση των δημοσίων ελλειμμάτων και του δημοσίου χρέους της χώρας μας. Καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της δυσμενούς αυτής δημοσιονομικής κατάστασης έπαιξε και η κατάπτωση μεγάλου αριθμού εγγυήσεων, ιδίως λόγω εγγυημένων από το ΕΔ δανείων που είχαν λάβει δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμοί.

Οι καταπτώσεις εγγυήσεων των ανωτέρω δανείων επιβάρυναν τις δαπάνες του προϋπολογισμού, το δε κράτος, προκειμένου να τακτοποιήσει τις υποχρεώσεις του έναντι των τραπεζών που είχαν χορηγήσει τα δάνεια, προέβαινε στην τακτική της εκδόσεως ομολογιακών δανείων οικονομικής εξυγίανσης. Δηλαδή, αντί να εξοφλεί αμέσως τις οφειλές των δανειοληπτών, ως όφειλε ως εγγυητής, εξέδιδε τίτλους δημοσίων δανείων και τους παρέδιδε στις τράπεζες, τους οποίους εξοφλούσε σταδιακά στο μέλλον σε βάρος των προϋπολογισμών. Οι εν λόγω τίτλοι ενσωμάτωναν μελλοντικές απαιτήσεις του ΕΔ προς τους δανειολήπτες, (λόγω της βεβαίωσης στις ΔΟΥ ως εσόδων του των ποσών που εξοφλούσε), τις οποίες όμως κατά κανόνα δεν αναζητούσε με αποτέλεσμα να αυξάνουν τα ελλείμματα και το χρέος (Μπάρμπας, 2018, σσ. 350-351).

Κατ' ουσίαν, η παροχή εγγυήσεων από το ΕΔ αποτέλεσε ένα εργαλείο για την άσκηση παράλληλης δημοσιονομικής πολιτικής, σύμφωνα με το οποίο δημόσιοι οργανισμοί, κρατικές επιχειρήσεις και ιδιωτικοί φορείς (νοικοκυριά και επιχειρήσεις) εξασφάλιζαν ευκολότερη χρηματοδότηση από τα πιστωτικά ιδρύματα, λόγω της κάλυψης που παρείχε το ΕΔ με την εγγύησή του. Η πρακτική αυτή έγινε αρκετά δημοφιλής στις κυβερνήσεις διαχρονικά, καθότι με τον τρόπο αυτό αφενός δεν επιβαρύνονταν άμεσα ο κρατικός προϋπολογισμός, αφετέρου ζημιογόνες δημόσιες επιχειρήσεις εξακολουθούσαν να λειτουργούν, αντλώντας δανειακά κεφάλαια επειδή ακριβώς απολάμβαναν την κρατική εγγύηση. Με τον τρόπο αυτό, το κράτος δημιουργούσε δυνητικές-μελλοντικές δαπάνες, μεταθέτοντας αυτές σε μελλοντικούς προϋπολογισμούς, χωρίς να προστίθενται άμεσα στο χρέος της Γενικής Κυβέρνησης, παρά μόνο με την κατάπτωση της εγγύησης, με την οποία επερχόταν πραγματική εκροή χρημάτων από τον προϋπολογισμό. Επρόκειτο δηλαδή για ένα δημοσιονομικό εργαλείο που εξυπηρετούσε κοντόθωρες πολιτικές επιλογές, αφού το κόστος θα

έπρεπε να αντιμετωπιστεί αρκετά χρόνια αργότερα, ίσως δε και δεκαετίες, ανάλογα με τους όρους της δανειακής σύμβασης (π.χ. λήξη δανείου). Το αποτέλεσμα είναι ότι σήμερα το ΕΔ καλείται να διαχειριστεί τις επιπτώσεις των επιλογών αυτών, μέσα σε ένα στενό δημοσιονομικό περιβάλλον. Αυτό το ετεροχρονισμένο δημοσιονομικό κόστος ήταν που ενθάρρυνε κατά καιρούς τις κυβερνήσεις να παρέχουν γενναιόδωρα εγγυήσεις, ανάλογα με τις οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες που έθεταν ως προτεραιότητα, χωρίς να υπολογίζουν τις μελλοντικές συνέπειες στην περίπτωση κατάπτωσής τους. Αποτέλεσμα αυτού ήταν το ύψος των παρεχόμενων εγγυήσεων για δανειοδότηση φορέων να ξεπεράσει το 2009 τα 25 δισεκατομμύρια ευρώ, δηλαδή 10,8% του ΑΕΠ<sup>82</sup>.

Εντούτοις, ενόψει της προετοιμασίας της για την είσοδο στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση, η Ελλάδα όφειλε να ικανοποιεί τα δύο κριτήρια της δημοσιονομικής πειθαρχίας που είχαν τεθεί, δηλαδή μείωση του δημόσιου ελλείμματος και του χρέους μέχρι το 3% και 60% του ΑΕΠ αντίστοιχα. Όφειλε δε, προκειμένου να παραμείνει στην ευρωζώνη, όχι μόνο να εξαλείψει τα δημόσια ελλείμματα, αλλά και να δημιουργήσει πρωτογενή πλεονάσματα. Συνεπώς, κρίθηκε επιβεβλημένη η λήψη μέτρων για την αναστροφή του αρνητικού δημοσιονομικού κλίματος, μεταξύ των οποίων ήταν η περιστολή των εγγυήσεων, η αυστηροποίηση στη διαδικασία παροχής τους και η μείωση της πιθανότητας κατάπτωσής τους, κάτι που επιχειρήθηκε με τον Ν. 2322/1995.

Η πολιτική λοιπόν που ακολουθήθηκε με τις εγγυήσεις αποσκοπούσε στην τόνωση της εθνικής οικονομίας, μέσω της διατήρησης και επαύξησης των θέσεων εργασίας<sup>83</sup> σε συγκεκριμένους νομούς της χώρας, στην ενίσχυση της εξαγωγικής δραστηριότητας επιχειρήσεων συγκεκριμένων κλάδων, στη ρύθμιση οφειλών από προηγούμενο τραπεζικό δανεισμό επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνταν σε συγκεκριμένο τομέα ή επειδή είχαν πληγεί από φυσικές καταστροφές και τη χορήγηση σε αυτές νέων δανείων κεφαλαίων κίνησης, καθώς και στη χρηματοδότηση σημαντικών επενδυτικών έργων που πραγματοποιούνται από δημόσιες επιχειρήσεις με τη στήριξη της ΕΤΕπ (Μπάρμπας, 2018, σ. 351).

---

<sup>82</sup> Βλέπε Ελληνικό Δημοσιονομικό..., ό.π., υποσημείωση 79, σ. 57.

<sup>83</sup> Πολλές από τις υπουργικές αποφάσεις που θέσπιζαν καθεστώτα εγγυήσεων, κατ' εξουσιοδότηση του Ν.2322/1995, είχαν ως όρο τη διατήρηση των θέσεων εργασίας.

Αυτό που πρέπει να καταστεί σαφές, σε κάθε περίπτωση και ανεξάρτητα από την εκάστοτε ακολουθούμενη πολιτική, είναι ότι από τη στιγμή που η εγγύηση του ΕΔ αφορά τραπεζικό δανεισμό, ο τελευταίος πρέπει να αποτελεί εργαλείο επίτευξης επιχειρηματικών στόχων, διαφορετικά καταλήγει απλό χρέος. Συνεπώς, η εγγύηση του ΕΔ, για να μπορούν οι επιχειρήσεις να δανείζονται με ευνοϊκούς όρους, αποκτά θετικό ρόλο για την οικονομία εάν καλύπτει χρηματοδότηση που εντάσσεται σε συγκεκριμένο επιχειρηματικό σχέδιο που αποσκοπεί στην αναδιάρθρωση και διάσωση μιας βιώσιμης επιχείρησης ή την περαιτέρω ανάπτυξή της.

Πρέπει δε να επισημανθεί ότι, οι εγγυήσεις για τη διάσωση και αναδιάρθρωση επιχειρήσεων είναι από τις κρατικές ενισχύσεις με τις πλέον στρεβλωτικές επιπτώσεις. Και τούτο διότι, έχει αποδειχθεί ότι στους επιτυχημένους κλάδους της οικονομίας η ανάπτυξη της παραγωγικότητας δεν οφείλεται σε συνολική αύξηση της παραγωγικότητας όλων των επιχειρήσεων της αγοράς, αλλά στη μεγέθυνση των περισσότερο αποδοτικών και τεχνολογικά προηγμένων επιχειρήσεων εις βάρος των λιγότερο αποδοτικών ή αυτών που διαθέτουν παρωχημένα προϊόντα. Η αποχώρηση των λιγότερων αποδοτικών επιχειρήσεων αφενός δίνει την ευκαιρία στους αποδοτικότερους ανταγωνιστές τους να αναπτυχθούν και αφετέρου επαναφέρει περιουσιακά στοιχεία στην αγορά, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν για περισσότερο παραγωγικές χρήσεις. Παρεμβαίνοντας σε αυτήν τη διαδικασία, οι κρατικές εγγυήσεις ενδέχεται να επιβραδύνουν σημαντικά την οικονομική ανάπτυξη στους οικείους κλάδους. Δεν εξυπηρετεί κανένα υγιή οικονομικό στόχο η περιστασιακή ενημερότητα της οφειλής μιας μη βιώσιμης επιχείρησης που θα επιτευχθεί με μια οποιαδήποτε ρύθμιση, αντί για τη ρύθμιση της οφειλής μιας βιώσιμης επιχείρησης, η οποία θα αντισταθμίσει με τα μελλοντικά της έσοδα τα κεφάλαια που θα διατεθούν για τη σωτηρία της. Η ρύθμιση της οφειλής μιας μόνιμα αφερέγγυας επιχείρησης στερεί πόρους από τη ρύθμιση μιας μελλοντικά βιώσιμης επιχείρησης (Τζανέτος, 2020, σσ. 32-33).

Ταυτόχρονα, είναι πολύ πιθανόν, η θέσπιση ενός προγράμματος κρατικής εγγύησης να θέσει σε λειτουργία μηχανισμούς ανεύρεσης τρόπων που να εξασφαλίζουν την υπαγωγή της σε αυτήν από τους ενδιαφερόμενους. Έτσι, οι επιχειρήσεις είναι πρόθυμες να σπαταλήσουν πόρους για να επηρεάσουν κυβερνητικές αποφάσεις, αλλά και να ασκήσουν πιέσεις σε υπηρεσιακούς

παράγοντες, με σκοπό να εξασφαλίσουν πρόσβαση στην εγγύηση του ΕΔ και κατ' επέκταση στον τραπεζικό δανεισμό. Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό ως «rent seeking» και αποτελεί μη παραγωγική δραστηριότητα, αφού οι πόροι που διατίθενται για να εξασφαλίσουν τη λήψη της κρατικής βοήθειας δεν οδηγούν στην παραγωγή κάποιου προϊόντος και αποκλίνουν από την παραγωγική διαδικασία (Πατσουράτης, 1993, σ. 58).

Αλλά και οι τράπεζες δεν μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι στερούνται ευθυνών, αφού όταν χορηγούν ένα δάνειο με την εγγύηση του ΕΔ οφείλουν να ακολουθούν τη συνήθη τραπεζική πρακτική και τα συνήθη τραπεζικά κριτήρια, όπως και για τα δάνεια που δεν φέρουν την εγγύηση του ΕΔ και γενικότερα να ενεργούν αμερόληπτα, όπως επιβάλει άλλωστε ο κοινωνικός τους ρόλος. Αυτό σημαίνει ότι οφείλουν να προβαίνουν σε αντικειμενική αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας και της φερεγγυότητας ενός δανειολήπτη, μη λαμβανομένης υπόψη της εγγύησης του ΕΔ. Διαφορετικά, ενθαρρύνονται να συνάπτουν δάνεια με υψηλότερο από τον συνήθη εμπορικό κίνδυνο, οδηγώντας σε αύξηση του ποσού των εγγυήσεων υψηλότερου κινδύνου τόσο στο χαρτοφυλάκιό τους όσο και του ΕΔ, με συνέπεια τη συσσώρευση μη εξυπηρετούμενων δανείων και την επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού λόγω αύξησης της πιθανότητας κατάπτωσης της εγγύησης. Δηλαδή, η συμπεριφορά των τραπεζών πρέπει να παραπέμπει στον χαμηλότερο «ηθικό κίνδυνο» (moral hazard) όταν σκοπεύουν να χορηγήσουν δάνειο με την εγγύηση του ΕΔ. Ο «ηθικός κίνδυνος» αποδίδεται σε μια κατάσταση κατά την οποία ένα συμβαλλόμενο μέρος επειδή προστατεύεται από κάποιον κίνδυνο, η συμπεριφορά του είναι διαφορετική σε σχέση με εκείνη που θα επιδείκνυε αν ήταν πλήρως ή μερικώς εκτεθειμένο στον εν λόγω κίνδυνο (Μπάρμπας, 2018, σ. 352).

Ομοίως, λοιπόν, η συμπεριφορά των τραπεζών δεν πρέπει να τις οδηγεί στην ανάληψη υψηλότερου «ηθικού κινδύνου» όταν πρόκειται να χορηγήσουν δάνειο με την εγγύηση του ΕΔ, αλλά να συμπεριφέρονται όπως και για τα δάνεια που δεν φέρουν την εγγύηση αυτή. Εξάλλου, η εκτίμηση της επικινδυνότητας των δανείων πραγματοποιείται συνήθως από τους δανειστές, επειδή αυτοί διαθέτουν μεγαλύτερη εμπειρία και καταλληλότερα μέσα κατά την αξιολόγηση ενός δανειζόμενου, ενώ όταν η ίδια εκτίμηση διενεργείται από τη δημόσια διοίκηση ο κίνδυνος μη αποπληρωμής των δανείων είναι υψηλότερος (Gozzi & Schmukler, 2016, p. 7).

---

## Συμπεράσματα και πρόταση για μελλοντική έρευνα

---

Η πρωταρχική διάσταση των ενισχύσεων της οικονομίας είναι εκείνη της παροχής από το κράτος και τη διοίκηση, βάσει νομοθεσίας, οικονομικών πλεονεκτημάτων στους ιδιώτες που πληρούν ορισμένες νόμιμες προϋποθέσεις. Παρά την ποικιλία των μορφών τους, οι κρατικές ενισχύσεις έχουν ως κοινό στοιχείο τον παροχικό τους χαρακτήρα, ο οποίος εδράζεται στην παροχική λειτουργία του κράτους. Δεδομένου όμως ότι ο σκοπός της παροχής ενισχύσεων δεν εξαντλείται σε αυτή την ίδια την πράξη της παροχής, αλλά επιδιώκει τη διαρρύθμιση της συμπεριφοράς των αποδεκτών της στο πλαίσιο της κατευθυνόμενης οικονομίας, η διοικητική δραστηριότητα της παροχής ενισχύσεων μετέχει και στην άλλη βασική λειτουργία του κράτους που είναι η θέσπιση επιτακτικών κανόνων. Με μόνη τη διαφορά ότι η ρυθμιστική αυτή λειτουργία των ενισχύσεων στο πεδίο της οικονομικής παρέμβασης εξασφαλίζεται με τη συναίνεση των ενδιαφερομένων.

Η ιδιαιτερότητα των κρατικών ενισχύσεων έγκειται στο μη υποχρεωτικό χαρακτήρα τους, που είναι ενδεικτικός των σχέσεων μεταξύ του κράτους και των ιδιωτών στο πλαίσιο του σύγχρονου οικονομικού παρεμβατισμού. Η έλλειψη υποχρεωτικότητας αναφέρεται μόνο στην υπαγωγή στο καθεστώς ενισχύσεων, διότι από τη στιγμή που επέλθει η υπαγωγή, ο δικαιούχος διέπεται από τους όρους του καθεστώτος και τις κυρώσεις του, είναι δε υποχρεωμένος να συμμορφώνεται προς τους σκοπούς του, καθώς και να τηρεί τους όρους της εγκριτικής διοικητικής πράξης βάσει της οποίας εντάσσεται στο καθεστώς.

Οι κρατικές ενισχύσεις, ως παροχή με το χαρακτήρα ρυθμιστικής παρεμβάσεως, αποτελούν ιδιαίτερη μορφή διοικητικής δράσης. Η ρυθμιστική λειτουργία των κρατικών ενισχύσεων προκύπτει και από το χαρακτήρα τους ως νομικών ρυθμίσεων, με περιεχόμενο την εναρμόνιση της συμπεριφοράς των αποδεκτών έναντι της παροχής κινήτρων, επιβραβεύσεων ή αρωγής (π.χ. κρατική εγγύηση). Αντί της απειλής επιβολής κυρώσεων στον παραβάτη προκειμένου να

υιοθετήσει την υποχρεωτική συμπεριφορά των νομικών ρυθμίσεων κλασικού τύπου, οι νομικές ρυθμίσεις του τύπου «κίνητρα οικονομικής ανάπτυξης» συνίσταται στην πρόβλεψη πλεονεκτημάτων και στην προσδοκία ωφελειών. Με άλλα λόγια, τα πλεονεκτήματα και οι ωφέλειες αποτελούν την «επιβράβευση θετικού χαρακτήρα» του κανόνα δικαίου, με σκοπό την επίτευξη ορισμένης συμπεριφοράς του αποδέκτη.

Η βασική διαφοροποίηση των κρατικών ενισχύσεων από τις λοιπές παροχές της διοίκησης έγκειται ακριβώς στο ότι η παροχή οικονομικών πλεονεκτημάτων με παροτρυντικό ή κατευθυντήριο σκοπό μπορεί να συνιστά επέμβαση στη σφαίρα της ελευθερίας των τρίτων, καθώς και ρήξη της ισότητας των όρων του ανταγωνισμού. Για παράδειγμα, η ενίσχυση των επιχειρήσεων παραγωγής ενέργειας από πηγές άλλες εκτός από ορυκτά καύσιμα (π.χ. αιολική) ή η ενίσχυση ΜΜΕ συγκεκριμένου κλάδου (π.χ. υδατοκαλλιέργεια) αποτελούν ισάριθμους περιορισμούς της οικονομικής ελευθερίας των μη ενισχυόμενων κατηγοριών επιχειρήσεων. Στον αντίποδα, οι ενισχύσεις σε σεισμοπαθείς ή σε επιχειρήσεις που προάγουν το δημόσιο συμφέρον μέσω παροχής κοινωνικών αγαθών (π.χ. ΔΕΗ) δεν έχουν επίπτωση στα έννομα συμφέροντα τρίτων.

Αναμφίβολα, η θέσπιση και η παροχή κρατικών ενισχύσεων, αποβλέποντας στη ρύθμιση της συμπεριφοράς των αποδεκτών σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της νομοθεσίας και του εκάστοτε οικονομικού προγραμματισμού, αποτελεί άσκηση διοικήσεως. Εξάλλου, η ενίσχυση ιδιωτικών δραστηριοτήτων γενικού συμφέροντος συνιστά ιδιαίτερη μορφή της διοικητικής δράσης, σύμφωνα με την οποία ο ιδιωτικός φορέας-λήπτης της ενίσχυσης συνεργεί στην πραγματοποίηση δημόσιων σκοπών που δεν είναι δυνατό να επιτευχθούν χωρίς τη συναίνεση και την ενεργό συμμετοχή του. Αλλά υπόκειται, ο ιδιωτικός αυτός φορέας που επιλέγεται για ενίσχυση, σε έλεγχο από τη διοίκηση για να εξακριβωθεί η συμμόρφωσή του με τις προϋποθέσεις του νόμου.

Οι κρατικές ενισχύσεις αποτελούν από τα τελευταία εργαλεία που διαθέτουν τα κ-μ της ΕΕ για την άσκηση των πολιτικών τους, καθώς ολοένα και περισσότερο η λήψη αποφάσεων και η χάραξη πολιτικών λαμβάνει χώρα από τα κεντρικά όργανα της ΕΕ, δεδομένου ότι τα κ-μ έχουν απεμπολήσει μέρος της κυριαρχίας τους χάριν της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η κρατική εγγύηση, ως ειδικότερη μορφή κρατικής

ενίσχυσης, αποτελεί ένα από τα τελευταία αυτά εργαλεία, μέσω της οποίας τα κ-μ επιχειρούν να επιτύχουν οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους, υιοθετώντας ταυτόχρονα τους κανόνες που τίθενται από την ΕΕ και την Επιτροπή, με απώτερο σκοπό η κρατική εγγύηση να είναι σύμφωνη με τους εν λόγω κανόνες για να μη διαταράσσεται ο ανταγωνισμός στην ενωσιακή αγορά.

Μέσω της κρατικής εγγύησης ενισχύονται κατά κανόνα οι ΜΜΕ, λόγω της ιδιαίτερης σημασίας τους για την ευρωπαϊκή οικονομία, χωρίς να απαιτείται άμεση συμμετοχή του κράτους, παρά μόνο σε περίπτωση αδυναμίας εκπλήρωσης από τον ίδιο τον δανειολήπτη των υποχρεώσεών του.

Υπό το ευρωπαϊκό αυτό θεσμικό πλαίσιο καλείται να λειτουργήσει και η χώρα μας, λαμβάνοντας υπόψη και το εγχώριο νομοθετικό πλαίσιο (π.χ. ΑΚ), έτσι ώστε οι εγγυήσεις που παρέχονται από το ΕΔ να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και στις ιδιαιτερότητες των ελληνικών επιχειρήσεων, καθώς και στα γνωρίσματα της ελληνικής οικονομίας. Είναι δε γεγονός ότι το νομοθετικό πλαίσιο των εγγυήσεων του ΕΔ έχει υποστεί πλείστες μεταβολές, αφενός για να εξυπηρετεί τις εκάστοτε δημόσιες πολιτικές και αφετέρου για να παρακολουθεί τους κανόνες της ΕΕ περί κρατικών ενισχύσεων (ιδίως τα τελευταία χρόνια).

Η εγγύηση του ΕΔ, από τον Ν. 2322/1995 και μετά, αφορούσε τη χορήγηση δανείων με σκοπό την παροχή ρευστότητας στις ΜΜΕ σε απομακρυσμένες περιοχές της χώρας (π.χ. Θράκη) ή σε συγκεκριμένους παραγωγικούς κλάδους (π.χ. γουνοποιία), λόγω του μικρού μετοχικού κεφαλαίου και την έλλειψη σταθερών πόρων των εν λόγω επιχειρήσεων, τη διατήρηση της υφιστάμενης απασχόλησης, τη στήριξη και ανακούφιση φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων που είχαν πληγεί από φυσικές καταστροφές, ενώ πριν από τον νόμο αυτό η εγγύηση του ΕΔ αφορούσε κυρίως τη διατήρηση σε λειτουργία ελλειμματικών δημοσίων οργανισμών μέσω εγγυημένων δανείων (π.χ. Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος). Τα τελευταία χρόνια, λόγω της οικονομικής κρίσης που μεσολάβησε και του περιορισμού στο ελάχιστο των νέων παρεχόμενων εγγυήσεων, η εγγύηση του ΕΔ παρέχεται κυρίως προς την ΕΤΕπ για δάνεια που αυτή χορηγεί σε ελληνικές τράπεζες, με σκοπό οι τελευταίες να χορηγήσουν δάνεια σε ΜΜΕ της χώρας, καθώς και για δάνεια δημοσίων επιχειρήσεων για επενδυτικούς και κοινωνικούς σκοπούς. Με αυτόν τον

τρόπο, αφενός οι ΜΜΕ επωφελούνται έμμεσα, παρότι η εγγύηση του ΕΔ δεν παρέχεται άμεσα σε αυτές, καθώς λαμβάνουν δάνεια με επίσης ευνοϊκούς όρους από τις ελληνικές τράπεζες και αφετέρου αναπτύσσονται και εκσυγχρονίζονται οι υποδομές της χώρας (π.χ. δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας).

Περαιτέρω, παρατηρείται ότι, με την εξέλιξη των ετών, η εγγύηση του ΕΔ χρησιμοποιείται και για άλλους σκοπούς, πέραν του συνηθισμένου της ως μορφή κρατικής ενίσχυσης προς ιδιωτικές επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα, η εγγύηση που παρέχεται για τη μείωση των κόκκινων δανείων με τον Ν. 4649/2019 και η εγγύηση που παρέχεται δυνάμει του άρθρου 91Α του Ν. 4549/2018 προς όργανα και οργανισμούς της ΕΕ αποδεικνύουν τον πολυδιάστατο ρόλο και τους πολλαπλούς τρόπους με τους οποίους μπορεί η εγγύηση να αξιοποιηθεί για την άσκηση δημοσιονομικής και συνάμα υπερεθνικής πολιτικής, καθιστώντας την ένα πολυεργαλείο στην άσκηση δημόσιων πολιτικών.

Γενικότερα, οι κρατικές εγγυήσεις, ως μέσο άσκησης πολιτικής των οικονομικών της προσφοράς, αποτελούν ένα χρήσιμο δημοσιονομικό όπλο στη φαρέτρα ενός παρεμβατικού κράτος που επιδιώκει να αναζωογονήσει την οικονομική δραστηριότητα και την ανάπτυξη της οικονομίας. Παρά το γεγονός ότι η δυνητική συμβολή του εν λόγω εργαλείου στην επίτευξη στόχων δημόσιας πολιτικής είναι αναντίρρητη, ταυτόχρονα συνεπάγεται ανάληψη κινδύνου για το κράτος και ενδεχόμενη δημοσιονομική επιβάρυνση, ιδίως δε όταν χρησιμοποιείται για τη διατήρηση τεχνητά «εν ζωή» προβληματικών επιχειρήσεων. Αλλά και εγγυήσεις που παρέχονται σε αποδοτικές και εύρωστες επιχειρήσεις, επιτρέποντάς τους να πραγματοποιήσουν σχέδια και ενέργειες που δεν θα ήταν εφικτό στο πλαίσιο της κανονικής λειτουργίας της αγοράς, μπορούν να οδηγήσουν σε παράλυση της δημιουργικής πρωτοβουλίας και σε μείωση της συνείσθησης ευθύνης των επιχειρήσεων.

Επιπλέον, οι κρατικές εγγυήσεις έχουν ένα κόστος ευκαιρίας, με την έννοια ότι η παροχή τους σε ορισμένες επιχειρήσεις γίνεται σε βάρος άλλων τομέων δημόσιας πολιτικής. Οι κρατικοί πόροι όμως, ιδιαίτερα σήμερα, είναι περιορισμένοι και πρέπει να οδηγούνται και σε πολιτικές ζωτικού δημοσίου συμφέροντος, όπως η παιδεία και η υγεία. Όταν πάλι οι εγγυήσεις καταπίπτουν, το κράτος ευθύνεται ως

πρωτοφειλέτης και τότε, πλέον, είναι υποχρεωμένο να καταβάλει τις καταπτώσεις μέσω των εσόδων του, τα οποία προέρχονται είτε από φορολογία είτε από δανεισμό. Όμως, η φορολογία αφαιρεί πολύτιμους πόρους από την οικονομία και ο δανεισμός επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό αυξάνοντας (περαιτέρω) το δημόσιο χρέος.

Από την άλλη, η διαιώνιση των εγγυήσεων που αντιστοιχεί στη νοοτροπία ότι οι επιχειρήσεις έχουν δικαίωμα έναντι του κράτους για την παροχή εγγυήσεων ως «βοηθούμενων προσώπων», αλλά και η διαπίστωση πολλές φορές ότι οι εγγυήσεις χορηγούνται χωρίς τούτο να δικαιολογείται από πλευράς οικονομικής αποτελεσματικότητας, απεικονίζουν τα όρια της λειτουργίας των εγγυήσεων στο πεδίο της οικονομίας. Αυτή η υποβάθμιση των εγγυήσεων, ως παρεμβατικών μέσων στη διάθεση της ρυθμιστικής οικονομικής διοίκησης, εξηγείται κατά βάση από λόγους θεσμικούς, πολιτικούς, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν εγγενείς δυσκολίες. Λόγου χάρη, είναι σφόδρα πιθανό με την ευκαιρία παροχής εγγυήσεων να αναπτύσσονται μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων τέτοιες σχέσεις που να συντελούν στην εξασθένηση του διευθυντικού ρόλου του κράτους. Έτσι, υφίσταται η άποψη ότι η δυνατότητα παροχής εγγυήσεων -και γενικότερα ενισχύσεων- αποτελεί ένα είδος «πολιτικής υπεραξίας» που ανήκει στους νόμιμους κατόχους της κυβερνητικής εξουσίας. Με την παροχή εγγυήσεων είναι δυνατό να απομακρύνονται συγκρούσεις πολιτικά επικίνδυνες, να κατακτώνται εκλογικές πελατείες και να παρέχονται εύνοιες σε οπαδούς του κυβερνώντος κόμματος. Βέβαια, ο νομοθέτης και η διοίκηση πάντοτε αναφέρονται σε λόγους υπέρτερου οικονομικού και κοινωνικού συμφέροντος για να αιτιολογήσουν τη δράση τους, η οποία ωστόσο μπορεί να υποκρύπτει και άλλες αιτίες. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι οι ισχυρότεροι φορείς ιδιωτικών οικονομικών συμφερόντων μπορούν να υπαχθούν σε ένα καθεστώς εγγυήσεων με προνομιακούς όρους, ενώ οι συνηθισμένες περιπτώσεις υπάγονται σε αυτό χωρίς μεγάλες ή καθόλου αποκλίσεις από τους όρους του καθεστώτος. Αυτό όμως συνιστά παρέμβαση των ιδιωτικών οικονομικών φορέων στα δημόσια οικονομικά, παρά παρέμβαση του κράτους στην ιδιωτική οικονομία.

Εντούτοις, είναι πράγματι πιθανή η υποχώρηση των κριτηρίων οικονομικής ορθολογικότητας κατά την παροχή εγγυήσεων, όταν τούτο νομιμοποιείται από υπέρτερους κοινωνικούς λόγους ή άλλα υπέρτερα δημόσια συμφέροντα, κάτι που πρέπει να αποτελεί εξαίρεση και όχι κανόνα. Και τούτο διότι, σε περίπτωση

επικράτησης πολιτικών κριτηρίων, χωρίς άμεση σχέση με ορθολογικές οικονομικές επιλογές, ακυρώνονται ή τουλάχιστον αμβλύνονται τα ρυθμιστικά αποτελέσματα που εύλογα αναμένονται από την παροχή εγγυήσεων.

Η ορθή διαχείριση των εγγυήσεων, τόσο σε προληπτικό επίπεδο, δηλαδή πριν την παροχή της εγγύησης, όσο και κατασταλτικά, αποτελεί αναγκαίο όρο για την επέλευση των επιδιωκόμενων θετικών αποτελεσμάτων. Η μη συνετή και η μη λελογισμένη παροχή και διαχείρισή τους επιφέρει αρνητικές συνέπειες, όπως στρέβλωση του ανταγωνισμού και αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος και χρέους. Κατά συνέπεια, η παροχή κρατικών εγγυήσεων πρέπει να γίνεται ιεραρχημένα, με φειδώ και απόλυτη διαφάνεια, για περιορισμένη χρονική διάρκεια, εντός των ορίων του οικονομικού προγραμματισμού και δυνατοτήτων και να αντιμετωπίζονται ως εργαλείο ενός σύγχρονου κοινωνικού κράτους και όχι ως μέθοδος υποκατάστασης των δανειοληπτών από το κράτος στις δικές τους υποχρεώσεις.

Σκόπιμη κρίνεται η ανάλυση του τελικού αποτελέσματος των εγγυήσεων του ΕΔ και αν αυτό καταλήγει θετικό ή αρνητικό. Η εν λόγω ανάλυση προϋποθέτει ανάλυση κόστους-ωφέλειας (cost-benefit analysis) ανά επιχείρηση, ανά παραγωγικό κλάδο, καθώς και ανά υπουργική απόφαση του ΥΠΟΙΚ που θέσπισε ορισμένο καθεστώς εγγύησης, το οποίο είχε στόχο τη στήριξη φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων, με ενσωμάτωση των παραμέτρων που συνθέτουν το κόστος και την ωφέλεια (π.χ. διοικητικό κόστος). Η ανάλυση των εγγυήσεων του ΕΔ δεν πρέπει να επικεντρωθεί μόνο στις εγγυήσεις που έχουν παρασχεθεί και παρέχονται από το Υπουργείο Οικονομικών και συγκεκριμένα το ΓΛΚ (ΔΚΕΚΚ), όπως επιχείρησε η παρούσα διπλωματική εργασία, αλλά να επεκταθεί και στις εγγυήσεις που έχουν παρασχεθεί στο παρελθόν από το πρώην Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων και το πρώην Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης, τα οποία πλέον έχει διαδεχτεί η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα, που συνεχίζει να παρέχει εγγυήσεις για τη στήριξη της ελληνικής οικονομίας.

Ωστόσο, η καταγραφή των επιδράσεων και των επιπτώσεων από τις εγγυήσεις που παρέχονται συνολικά στη χώρα, ανεξάρτητα από τον φορέα παροχής τους, αποτελεί αντικείμενο διεξοδικής και μακροχρόνιας οικονομετρικής έρευνας.

---

## Πηγές – Βιβλιογραφία

---

### Πηγές

#### Α΄ Νόμοι

Αιτιολογική έκθεση Ν. 2322/1995.

Ανακτήθηκε από [http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/NOM\\_NOM\\_EE\\_2322\\_HB02.doc](http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/NOM_NOM_EE_2322_HB02.doc)

[τελευταία πρόσβαση 25.09.2020].

Αιτιολογική έκθεση Ν. 4549/2018. Ανακτήθηκε από

<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/d-mesos-eis-olo.pdf> [τελευταία πρόσβαση 26.09.2020].

Αιτιολογική έκθεση Ν. 4649/2019. Ανακτήθηκε από

<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/p-pistidrym-eis-olo.pdf> [τελευταία πρόσβαση 27.09.2020].

ΑΝ 747/1945, «Περί παροχής εγγυήσεως του Κράτους προς χορήγησιν δανείων και πιστώσεων», ΦΕΚ 309/Α/19.12.1945.

ΑΝ 9/1967, «Περί αντικαταστάσεως του άρθρου 3 του Ν. 3076/1954, ως τούτο ετροποποιήθη διά του άρθρου 10 του Ν. 4355/1964 και καταργήσεως τίνων», ΦΕΚ 75/Α/19.05.1967.

Ν.400/1976, «Περί Υπουργικού Συμβουλίου και Υπουργείων», ΦΕΚ 203/Α/03.08.1976.

Ν.1065/1980, «Περί κυρώσεως Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα», ΦΕΚ 168/Α/24.07.1980.

Ν.1266/1982, «Όργανα ασκήσεως της νομισματικής, πιστωτικής και συναλλαγματικής πολιτικής και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 81/Α/02.07.1982.

Ν.1921/1991, «Διαρρυθμίσεις στον ενιαίο ειδικό φόρο κατανάλωσης των πετρελαιοειδών προϊόντων και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 12/Α/08.02.1991.

Ν.2020/1992, «Διαρρυθμίσεις στον ενιαίο ειδικό φόρο κατανάλωσης των πετρελαιοειδών προϊόντων και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 34/Α/28.02.1992.

Ν. 2166/1993, «Κίνητρα ανάπτυξης επιχειρήσεων, διαρρυθμίσεις στην έμμεση και άμεση φορολογία και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 137/Α/24.08.1993.

- N.2322/1995, «Παροχή της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου για τη χορήγηση δανείων και πιστώσεων και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 143/Α/12.07.1995.
- N.3458/2006, «Εξυγίανση και εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 94/Α/08.05.2006.
- N.3723/2008, «Ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 250/Α/09.12.2008.
- N.3845/2010, «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο», ΦΕΚ 65/Α/06.05.1010.
- N.4152/2013, «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής των νόμων 4046/2012, 4093/2012 και 4127/2013», ΦΕΚ 107/Α/09.05.2013.
- N.4270/2014, «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 143/Α/28.06.2014.
- N.4549/2018, «Διατάξεις για την ολοκλήρωση της Συμφωνίας Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων-Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2019-2022 και λοιπές διατάξεις», ΦΕΚ 105/Α/14.06.2018.
- N.4649/2019, «Πρόγραμμα παροχής εγγύησης σε τιτλοποιήσεις πιστωτικών ιδρυμάτων», ΦΕΚ 206/Α/16.12.2019.
- N.4714/2020, «Φορολογικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της αναπτυξιακής διαδικασίας της ελληνικής οικονομίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών (ΕΕ) 2017/1852, (ΕΕ) 2018/822, (ΕΕ) 2020/876, (ΕΕ)2016/1164, (ΕΕ) 2018/1910 και (ΕΕ) 2019/475, συνεισφορά Δημοσίου για την αποπληρωμή δανείων πληγέντων δανειοληπτών λόγω των δυσμενών συνεπειών της νόσου COVID-19 και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 148/Α/31.07.2020.

### **Β΄ Υπουργικές Αποφάσεις**

- Απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών «Παροχή της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου προς τις Τράπεζες για τη δανειοδότηση των πληγέντων από το σεισμό της 7<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου 1999 σε περιοχές του Ν. Αττικής», ΦΕΚ 2135/Β/08.12.1999.

Απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/20589/0025/10.06.2003, «Παροχή της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου για τη χορήγηση 4.500 στεγαστικών δανείων σε Έλληνες Τσιγγάνους», ΦΕΚ 802/Β/20.06.2003.

Απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/1804/0025/08.07.2005, «Παροχή της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου για τη στεγαστική αποκατάσταση παλιννοστούντων ομογενών από χώρες της τέως Σοβιετικής Ένωσης στις ζώνες Α, Β, Γ και Δ της Ελληνικής Επικράτειας», ΦΕΚ 1070/Β/29.07.2005.

Απόφαση του Υφυπουργού Οικονομικών 2/478/0025/04.01.2006, «Διαδικασία βεβαίωσης και διαγραφής οφειλών εγγυημένων από το Ελληνικό Δημόσιο», ΦΕΚ 16/Β/13.01.2006.

Κοινή Υπουργική Απόφαση «Παροχή πιστωτικών διευκολύνσεων για την αποκατάσταση ζημιών σε κατοικίες και κτιριακές εγκαταστάσεις που προκλήθηκαν από το σεισμό της 7<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου 1999 σε περιοχές του Νομού Αττικής», ΦΕΚ 1900/Β/19.10.1999.

Κοινή Υπουργική Απόφαση «Καθορισμός όρων χορήγησης 4.500 στεγαστικών δανείων σε Έλληνες Τσιγγάνους», ΦΕΚ 396/Β/04.04.2003.

Κοινή Υπουργική Απόφαση, «Στεγαστική αποκατάσταση παλιννοστούντων ομογενών από χώρες της τέως Σοβιετικής Ένωσης, στις ζώνες Α, Β, Γ και Δ της Ελληνικής Επικράτειας », ΦΕΚ 1510/Β/07.10.2004.

Κοινή Υπουργική Απόφαση, «Διαδικασία ηλεκτρονικής βεβαίωσης και διαγραφής οφειλών εγγυημένων από το Ελληνικό Δημόσιο», ΦΕΚ 2169/Β/05.06.2020.

### **Γ' Ενωσιακό Δίκαιο**

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C244/01.10.2004. Ανακοίνωση της Επιτροπής-Κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2004:244:FULL&from=EN> [τελευταία πρόσβαση 08.10.2020].

- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L379/28.12.2006. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1998/2006 της Επιτροπής/15.12.2006 για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1998&from=el> [τελευταία πρόσβαση 29.09.2020].
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C155/20.06.2008. Ανακοίνωση της Επιτροπής για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων (2008/C 155/02). Ανακτήθηκε από <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:155:0010:0022:EL:PDF> [τελευταία πρόσβαση 08.10.2020].
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C346/26.10.2012. Ενοποιημένη απόδοση της ΣΛΕΕ. Ανακτήθηκε από [https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0010.02/DOC\\_2&format=PDF](https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0010.02/DOC_2&format=PDF) [τελευταία πρόσβαση 25.09.2020].
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C262/19.07.2016. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια της κρατικής ενίσχυσης όπως αναφέρεται στο άρθρο 107 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2016/C 262/01). Ανακτήθηκε από [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0719\(05\)&from=EL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0719(05)&from=EL) [τελευταία πρόσβαση 29.09.2020].
- Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, L76, 12.03.2020. Ανακτήθηκε από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2020:076:FULL&from=EL> [τελευταία πρόσβαση 26.10.2020].

## Βιβλιογραφία

### Ελληνική

- Αναστόπουλος, Γ. (1982). *Οι δημόσιες ενισχύσεις της οικονομίας*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- Γεωργακόπουλος, Θ. (1997). *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Β' Έκδοση*. Αθήνα: Ευγ. Μπένου.
- Γεωργακόπουλος, Θ., Λιανός, Θ., Μπένος, Θ., Τσεκούρας, Γ., Χατζηπροκοπίου, Μ., & Χρήστου, Γ. (1995). *Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία, Δ' Έκδοση*. Αθήνα: Ευγ. Μπένου.
- Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2008 (Απρίλιος 2009), σ. 38. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος.  
Ανακτήθηκε από <https://www.bankofgreece.gr/Publications/ekthdkth2008.pdf>  
[τελευταία πρόσβαση 26.09.2020].
- Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο. Εαρινή Έκθεση 2017, (Μάιος 2017), σσ. 58 επ.  
Ανακτήθηκε από  
[https://www.hfisc.gr/sites/default/files/earini\\_ekthesi\\_2017\\_t.pdf](https://www.hfisc.gr/sites/default/files/earini_ekthesi_2017_t.pdf)  
[τελευταία πρόσβαση 15.11.2020].
- Ζευγώλης, Ν. (2015). *Εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου. Χρήσιμο χρηματοδοτικό εργαλείο ή καταλύτης για μη βιώσιμο χρέος;.* Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- Καρύδης, Γ. (2004). *Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- Καρύδης, Γ. (2012). *Ευρωπαϊκό Δίκαιο Συναλλαγών*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Κωνσταντάκου, Ε. (2019). Η ανάκτηση των κρατικών ενισχύσεων: μεταξύ δικονομικής αυτονομίας των κρατών μελών και αποτελεσματικότητας του ευρωπαϊκού δικαίου. *ΔιΔικ* 2/2019, σ. 235.
- Μαλινδρέτου, Β. (2000). *Χρηματοοικονομική ανάλυση, Επενδύσεις, Β' Έκδοση*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Μεταξάς, Α. (2003). *Η οριοθέτηση της έννοιας της κρατικής ενίσχυσης κατά το άρθρο 87 παρ. 1 ΣΕΚ*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- Μεταξάς, Α. (2017). Η εφαρμογή των ενωσιακών κανόνων για τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων από τα εθνικά δικαστήρια: Ο πολυλειτουργικός ρόλος του διοικητικού δικαστή. *ΔιΔικ* 2/2017, σσ. 187-188.

- Μεταξάς, Α. (2018). Ενωσιακό Δίκαιο κρατικών ενισχύσεων: η ένταση και τα όρια του δικαστικού ελέγχου από τα εθνικά δικαστήρια. *ΕφημΔΔ 1/2018*, σσ.48 επ..
- Μεταξάς, Α. (2019). Ο Εθνικός Δικαστής ως Ενωσιακός Δικαστής: το Παράδειγμα του Ενωσιακού Δικαίου Κρατικών Ενισχύσεων. *ΔιΔικ 2/2019*, σσ. 221 επ..
- Μούσης, Ν. (2018). *Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο-Οικονομία-Πολιτική*, 16<sup>η</sup> ενημερωμένη έκδοση. Αθήνα: Παπαζήση.
- Μπάλτα, Ε. (2020). Παραδόσεις μαθήματος «Εφαρμοσμένα θέματα διοικητικής επιστήμης-δημόσιες πολιτικές» στο Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης, Απρίλιος 2020, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Μπάρμπας, Ν. (2018). *Στοιχεία Δημοσιονομικού Δικαίου*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- Παπαγιάννη, Δ. (1999). *Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- Παπαγιάννη, Δ. (2016). *Ευρωπαϊκό Δίκαιο*, 5<sup>η</sup> έκδοση. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Πατσουράτης, Β. (1993). *Κρατικές ενισχύσεις, Επιδοτήσεις-Επιχορηγήσεις-Μεταβιβαστικές πληρωμές*. Ειδικές μελέτες, 21. Αθήνα: Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών.
- Σπυριδάκης, Ι. (1998). *Αστικός Κώδικας και Εισαγωγικός Νόμος*, κριτική έκδοση. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- Τζανέτος Ν. (Ιανουάριος 2020). *Το κράτος ως εγγυητής στον τραπεζικό δανεισμό των επιχειρήσεων*. Ενημερωτικό Σημείωμα, σσ. 32-33. Αθήνα: Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων. Ανακτήθηκε από [https://imegsevee.gr/wp-content/uploads/2020/02/%CE%A4%CE%B6%CE%B1%CE%BD%CE%AD%CF%84%CE%BF%CF%82\\_2020\\_1\\_%CE%95%CE%A3.pdf](https://imegsevee.gr/wp-content/uploads/2020/02/%CE%A4%CE%B6%CE%B1%CE%BD%CE%AD%CF%84%CE%BF%CF%82_2020_1_%CE%95%CE%A3.pdf) [τελευταία πρόσβαση 15.11.2020].
- Τσούμας, Β. (2006). *Εγγύηση & Εγγυοδοσία. Θεωρία-Νομολογία-Υποδείγματα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Φαραντούρης, Ν. (2006). *Ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων διάσωσης και αναδιάρθρωσης προβληματικών επιχειρήσεων*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- Χριστιανοπούλου, Ε. (2015). *Τραπεζική χρηματοδότηση επιχειρήσεων. Ζητήματα αστικού δικαίου από τις εγγυήσεις του Δημοσίου*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

## Ξενόγλωσση

- Cini M., & McGowan L. (1998). *Competition Policy in the European Union*. Houndmills-Basingstoke: Macmillan Press Ltd.
- Gozzi J. C., & Schmukler S. (June 2016). *Public Credit Guarantees and Access to Finance*. Warwick Economics Research Paper Series. Ανακτήθηκε από [https://warwick.ac.uk/fac/soc/economics/research/workingpapers/2016/twerp\\_1122\\_gozzi.pdf](https://warwick.ac.uk/fac/soc/economics/research/workingpapers/2016/twerp_1122_gozzi.pdf) [τελευταία πρόσβαση 27.11.2020].
- Hofmann H., & Micheau C. (2016). *State Aid Law of the European Union*. New York: Oxford University Press.
- Klaus-Heiner, R. (2017). *European SME policy: Recommendations for a growth-oriented agenda*. Policy Paper, No. 7/2017, Cologne Institute for Economic Research.  
Ανακτήθηκε από <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/162063/1/889899053.pdf> [τελευταία πρόσβαση 27.11.2020].
- Nicolaides, P. (2018). A More Economic Approach to the Control of State Aid. In B. Nascimbene & A. Pascale (edit.), *The Modernisation of State Aid for Economic and Social Development*. Cham: Springer.
- Sauter W., & Schepel H. (2009). *State and Market in European Union Law. The Public and Private Spheres of the Internal Market before the EU Courts*. New York: Cambridge University Press.

## Παραρτήματα

### Παράρτημα Ι – Προμήθεια ασφαλείας για τις ΜΜΕ

| Πιστωτική ποιότητα                                                 | Standard and Poor's       | Fitch                      | Moody's              | Ετήσια προμήθεια ασφαλών λιμένα                         |
|--------------------------------------------------------------------|---------------------------|----------------------------|----------------------|---------------------------------------------------------|
| Ανώτατη βαθμίδα ποιότητας                                          | AAA                       | AAA                        | Aaa                  | 0,4 %                                                   |
| Πολύ μεγάλη ικανότητα εξόφλησης                                    | AA +<br>AA<br>AA –        | AA +<br>AA<br>AA –         | Aa1<br>Aa2<br>Aa3    | 0,4 %                                                   |
| Μεγάλη ικανότητα εξόφλησης                                         | A +<br>A<br>A –           | A +<br>A<br>A –            | A1<br>A2<br>A3       | 0,55 %                                                  |
| Επαρκής ικανότητα εξόφλησης                                        | BBB+<br>BBB<br>BBB–       | BBB+<br>BBB<br>BBB–        | Baa1<br>Baa2<br>Baa3 | 0,8 %                                                   |
| Η ικανότητα εξόφλησης μπορεί να επηρεαστεί από δυσμενείς συνθήκες  | BB +<br>BB<br>BB –        | BB +<br>BB<br>BB –         | Ba1<br>Ba2<br>Ba3    | 2,0 %                                                   |
| Η ικανότητα εξόφλησης είναι πιθανό να θιγεί από δυσμενείς συνθήκες | B +<br>B<br>B –           | B +<br>B<br>B –            | B1<br>B2<br>B3       | 3,8 %<br><br>6,3 %                                      |
| Η ικανότητα εξόφλησης εξαρτάται από τη διατήρηση ευνοϊκών συνθηκών | CCC+<br>CCC<br>CCC–<br>CC | CCC +<br>CCC<br>CCC–<br>CC | Caa1<br>Caa2<br>Caa3 | Δεν μπορεί να χορηγηθεί ετήσια προμήθεια ασφαλών λιμένα |
| Βρίσκεται ή πλησιάζει σε κατάσταση αθέτησης υποχρεώσεων            | SD<br>D                   | DDD<br>DD<br>D             | Ca<br>C              | Δεν μπορεί να χορηγηθεί ετήσια προμήθεια ασφαλών λιμένα |

### Παράρτημα ΙΙ – Προμήθεια ασφαλείας για τις μεγάλες επιχειρήσεις

|            |                           |                          | Χωρίς κάλυψη | Ποσοστό κάλυψης μέχρι 30% | Ποσοστό κάλυψης από 30% και άνω |
|------------|---------------------------|--------------------------|--------------|---------------------------|---------------------------------|
| Διαβάθμιση | Ψαλίδες ποσοστών αθέτησης | Μέση πιθανότητα αθέτησης | Προμήθεια    | Προμήθεια                 | Προμήθεια                       |
| A1-C1      | 0,0%-1,1%                 | 0,6%                     | 1,07%        | 0,99%                     | 0,81%                           |
| C2         | 1,1%-2,2%                 | 1,65%                    | 1,87%        | 1,67%                     | 1,21%                           |
| D1         | 2,2%-4,5%                 | 3,35%                    | 3,57%        | 3,12%                     | 2,06%                           |
| D2         | 4,5%-12%                  | 8,25%                    | 8,32%        | 7,15%                     | 4,43%                           |
| E1         | 12%-25%                   | 18,50%                   | 14,07%       | 12,04%                    | 7,31%                           |

**Παράρτημα ΙΙΙ – Υπουργικές Αποφάσεις θέσπισης καθεστώτων εγγύησης για  
ιδιωτικές επιχειρήσεις**

| Α/Α | ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ | ΘΕΜΑ                                                                                                                              | ΦΕΚ                |
|-----|-------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| 1   | 2059171/0025      | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ ΣΤΟΥΣ Ν.ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΚΑΙ ΚΙΛΚΙΣ                                                                            | Β'814/07.10.1993   |
| 2   | 2/13854/0025      | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ                                                                                        | Β'781/21.06.2001   |
| 3   | 2/60033/0025      | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ Ν.ΔΡΑΜΑΣ                                                                              | Β' 1415/06.11.2002 |
| 4   | 2/33551/0025      | ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑΣ                                                                             | Β'1151/17.08.2005  |
| 5   | 2/36063/0025      | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΕ ΕΠΙΧ/ΣΕΙΣ ΤΟΥ Ν.ΚΑΒΑΛΑΣ                                                                             | Β'1698/05.12.2005  |
| 6   | 2/4242/0025       | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ-ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΝΟΣΟΣ ΤΩΝ ΠΤΗΝΩΝ | Β'300/13.03.2006   |
| 7   | 2/12761/0025      | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Ν.ΔΡΑΜΑΣ                                                                   | Β'310/15.03.2006   |
| 8   | 2/12762/0025      | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Ν.ΚΑΒΑΛΑΣ                                                                  | Β'310/15.3.2006    |
| 9   | 2/12763/0025      | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΝΕΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ Ν.ΞΑΝΘΗΣ, ΡΟΔΟΠΗΣ ΚΑΙ ΈΒΡΟΥ                                                   | Β'310/15.03.2006   |
| 10  | 2/18872/0025      | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ Ν.ΚΑΒΑΛΑΣ                                                   | Β'579/09.05.2006   |
| 11  | 2/18875/0025      | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ Ν.ΔΡΑΜΑΣ                                                                             | Β'579/09.05.2006   |
| 12  | 2/19605/025       | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ & ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ Ν. ΞΑΝΘΗΣ, ΡΟΔΟΠΗΣ ΚΑΙ ΈΒΡΟΥ                                     | Β'579/09.05.2006   |
| 13  | 2/22213/0025      | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕ ΚΥΚΛΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 1εκ. €                                       | Β' 579/09.05.2006  |
| 14  | 2/23894/0025      | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΓΟΥΝΟΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ                                             | Β'1058/04.08.2006  |
| 15  | 2/27281/0025      | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ & ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΚΕΦ. ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ Ν.ΚΙΛΚΙΣ, ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ                                      | Β'1303/13.09.2006  |
| 16  | 2/30818/0025      | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ,ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ,ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΤΟΥ Ν.ΕΒΡΟΥ                                                                | Β'1407/21.9.2006   |
| 17  | 2/56146/0025      | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ Ν.ΕΒΡΟΥ                                                              | Β'1541/20.10.2006  |
| 18  | 2/56179/0025      | ΠΑΡΟΧΗ ΤΗΣ ΕΓΓΥΗΣΗΣ ΤΟΥ Ε.Δ. ΣΕ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟΥΣ Ν.ΠΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΣΕΡΡΩΝ                                              | Β'1697/20.11.2006  |
| 19  | 2/75172/0025      | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΣΕ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Ν.ΗΜΑΘΙΑΣ                                                                       | Β'131/05.02.2007   |
| 20  | 2/54310/0025      | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΕ ΠΥΡΟΠΑΘΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ                                                         | Β' 1858/13.09.2007 |
| 21  | 2/73821/0025      | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΟΥΣ,ΒΟΟΤΡΟΦΟΥΣ,ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΟΥΣ ΚΑΙ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΟΥΣ                                                | Β' 2375/14.12.2007 |

|    |              |                                                                                                                                                                                                                                  |                    |
|----|--------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| 22 | 2/52815/0025 | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΙΧ/ΣΕΙΣ ΤΩΝ Ν. ΑΧΑΪΑΣ, ΗΛΕΙΑΣ & ΑΙΤ/ΝΙΑΣ ΛΟΓΩ ΤΟΥ ΣΕΙΣΜΟΥ ΤΗΣ 8.06.2008                                                                                     | B' 1559/05.08.2008 |
| 23 | 2/14709/0025 | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ & ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΚΕΦ. ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΕ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧ. ΤΩΝ Ν. ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΠΕΡΙΑΣ, ΓΡΕΒΕΝΩΝ, ΤΡΙΚΑΛΩΝ, ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ & ΔΗΜΩΝ ΛΑΡΙΣΑΣ                                                                                     | B' 747/22.04.2009  |
| 24 | 2/5636/0025  | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΓΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΚΙΝΗΣΗΣ & ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΠΛΗΓΗΣΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΩΝ ΤΟΥ 12/2008, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΑΡΟΜΟΙΑΣ ΦΥΣΗΣ ΕΠΕΙΣΟΔΙΩΝ ΜΕΧΡΙ 20/04/2009 | B' 1400/14.07.2009 |
| 25 | 2/54979/0025 | ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ                                                                                                      | B' 1554/28.07.2009 |
| 26 | 2/65089/0025 | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΕ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΟ 2009-2010                                                                                                                                                                        | B' 2155/02.10.2009 |
| 27 | 2/69471/0025 | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΠΛΗΓΗΣΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ 02.09.2009 ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ                                                  | B' 2155/02.10.2009 |
| 28 | 2/26955/0025 | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΕ ΕΠΙΧ/ΣΕΙΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΜΑΤΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΟΜΑΤΟΠΟΛΤΟΥ                                                                                                                                          | B' 706/25.05.2010  |
| 29 | 2/20087/0025 | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ 31.12.2009 ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ Ν.ΔΡΑΜΑΣ                                                                                                                                                               | B' 974/30.06.2010  |
| 30 | 2/25258/0025 | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΣΕ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2010-2011                                                                                                                                    | B' 835/12.05.2011  |
| 31 | 2/20592/0025 | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΕ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ-ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ-ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΟΥΣ ΤΟ 2011 ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ                                                                                                               | B' 1596/06.07.2011 |
| 32 | 2/35562/0025 | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΕ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ                                                                                                                                                           | B' 1899/29.08.2011 |
| 33 | 2/50060/0025 | ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΠΛΗΓΗΣΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΕΙΣΟΔΙΩΝ ΤΗΣ 5.5.2010 ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ                                                                                                                        | B' 1977/06.09.2011 |
| 34 | 2/64312/0025 | ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΕ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ                                                                                                    | B' 2029/12.09.2011 |
| 35 | 2/6540/0025  | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΕ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΡΟΔΑΚΙΝΩΝ                                                                                                                                           | B' 23/19.09.2011   |
| 36 | 2/39254/0025 | ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΑΝΕΙΩΝ ΣΕ ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΟΥΣ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ                                                                                                                                              | B' 2217/04.10.2011 |
| 37 | 2/73490/0025 | ΡΥΘΜΙΣΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΚΕΦΑΛΙΩΝ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΤΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΙΤΡΩΝ                                                                                                                                      | B' 3116/30.12.2011 |